

Desa

JEDAN, NIMALO DUHOVIT, OSVRT NA TO KAKO BITI DUHOVITA LEZBEJKA DANAS

Da se razumemo, svega ovoga to sledi, uop te ne bi bilo, da mi uredni tvo Labrisa nije ponudilo da za novine napi em neki duhovit osvrt... i da ja nisam zaboravila kako se to radi.

Priznajem da je paradoksalno, ali biti duhovita lezbejka je izuzetno ozbiljan poduhvat. To znači da treba prona i kod ve ine ena onu tačku u kojoj e se sukobiti njihov vlastiti pogled na svet, sa svojom su tinskom negacijom, ali ne tako da se poni te, ve da se pone aju , uzdignu i stvore pogled sasvim nov i rastere en, te stoga sklon Eistoj radosti! Biti duhovita lezbejka, znači, te iti apsolutu bezbri nosti, pomerati sopstvene granice do neslu enih daljina bez straha da e se one opirati ili uzvratiti. Biti duhovita lezbejka, konačno, znači - i ne videti granice i ne trasirati put do znanog cilja, ve biti besciljno u onome to nije ni prostor ni vreme.

Eto. I kako sad ja da budem duhovita za potrebe Eilanka u lezbejskim novinama koji izlazi jednom godi nje, u zemlji u kojoj se, jo uvek, svakog dana de avaju va ne, Eudne i u asne stvari, a zima nikako da pro e? Kako, a da ne ispadnem preozbiljna ili cinizna ili politički nekorektna? Jer humor cve ta u nesvesnom, a mene svakog dana osve uju sve stra nijim zahtevima. Sama Einjenica da sam lezbejka, nekada je za mene bila uzrok Eiste radosti. Danas je uzrok beskonačnog niza pitanja o načinu da to budem. Kada sam pre neki dan shvatila da se ne usu ujem ni prelepu devojku na autobuskoj stanici od Eije su me pojave celim telom pro li marci, da upitam koliko je sati (a bilo mi je va no), znala sam da sam izgubila ne to od sebe. Nisam se usu ivala, Eak, ni da uzvratim na njen otvoreno prijateljski osmeh dok smo ulazile u autobus. Platila sam kartu (vi e zato da dobijem na vremenu, nego to sam fina) krenuv i da sednem na jedno od mnogobrojnih praznih sedi ta i ugledala je kako sedi nedaleko od mene. Krenula sam ka njoj. Ona se pomerila i napravila mi mesto pored sebe. Sela sam. Gledala sam kako ulica munjevito juri pored nas, pa onda kako nam juri u susret. Ose ala sam njeno telo pored sebe... njene grudi, koje se pomeraju u ritmu ne to br em od sasvim mirnog disanja. U meni je postalo stra no vrue. U glavi su mi se kome ale sve misli nastale od ro enja do tog trenutka, u kome je njeno koleno dodirnulo moje...

E, sad, znam da ovo vuEe na priEu uz koju biste rado provele veEe, drage ciccice, ali...

..Autobus je stao. Ja sam ustala i iza la napolje. I znam da nije nimalo duhovito ali stvarno nemam pojma da li me je njen pogled ispratilo...

Ako je za utehu, treba znati da svako putovanje ima svoj cilj i da ko pogodi cilj prona uje sve ostalo, a moj cilj je toga dana svakako bio vredan proma aja. Eto, pa vi sad nastavite da budete duhovite ako mo ete. Ovo je moj maximum.

IZVE TAJ SA INTERNACIONALNE LETNJE KOLE, STOP-AIDS

Beograd/Kopaonik 1.-13. 8. 2002.

Organizator: Omladina JAZAS-a

Sedma internacionalna letnja kola, Stop-AIDS odr ana je na Kopaoniku, a prethodio joj je kongres u Beogradu.

KONGRES:

Na kongresu smo imali/e nekoliko predavanja na kojima smo se upoznali/e sa osnovnim Einjenicama o virusu HIV-a i o AIDS-u, kao i o testiranju.

Kongres je, tako e, obuhvatio i epidemiolo ke podatke iz svih zemalja uEesnica, kao i predstavljanje nevladinih organizacija Eije/e su predstavnici/e uEesnici/e kole.

Labris sam predstavljala tre eg dana kongresa odr av i govor koji je bio propra en prezentacijom u Power pointu.

LETNJA KOLA:

kola je imala za cilj da mlade ljude obuEi za peer edukatore. kola je imala internacionalni karakter i poha alo ju je sedamdeset mladih ljudi (od 16-30 godina) iz slede ih zemalja: Srbija, Crna Gora, Makedonija, Albanija, Bosna i Hercegovina (federacija i RS), Hrvatska, Slovenija, Bugarska, Rumunija, Moldavija, Ukrajna i Indija.

Ue esnici/ce kole bili/e su podeljeni/e u dve grupe od oko trideset pet ljudi. Predavanja su bila svakodneвна i ona su tako e bila podeljena u dva razliEita segmenta: peer education¹ i skills building².

Prva grupa je pre podne imala deo predavanja koji spada pod peer education, a skills building po

¹ Peer - vr njak ili osoba koja je po nekom drugom merilu sliEna drugoj osobi npr. dve medicinske sestre su peer .

Education - obrazovanje, poduEavanje itd.

² Skills building - unapre ivanje ve tina.

podne, dok je druga grupa i la obrnutim redom.

Predavanja iz segmenta peer education je svakodnevno dr ao dr Robert (Bob) Ziloni, a poslednja četiri dana radionice je zajedno sa njim vodio i njegov prijatelj Patrik.

Skills building se sastojao od slede ih tema:

- Projekti i pisanje projekata, Karlo Boras i Predrag Stojčić ;
- HIV i mediji, Dragana Stojanović i Petar Ogrizović ;
- Prevencija zloupotrebe droge, Milo Stojanović i Aleksandra Banković ;
- Reproduktivno zdravlje i polno prenosive bolesti, Slobodanka Crevar & Aleksandra Banković ;
- Društvo i -izmi , Ana Zorbi .

Na radionicama peer educationa smo naučili/e veliki broj igrica (za upoznavanje, veštine slušanja sagovornika/ce, javnog govora, za team building, izgradnja poverenja, itd.).

Tako e smo imali/e dva panela. Prvi se zvao People living with HIV/AIDS (Ljudi koji žive sa HIV-om/AIDS-om)

Patrik, koji ve 14 godina živi sa HIV-om i koji je gej, nam je na ovom panelu ispričao svoju ličnu priču, kao i Ivan - prvi koji je u Jugoslaviji javno rekao da je HIV+, prvi počeo javno da priča o diskriminaciji nad HIV+ i ljudima koji boluju od AIDS-a, i borio se protiv te diskriminacije.

Posle ovog panela ispostavilo se da učesnici/e seminara imaju mnogo vi e pitanja za Patrika i da su ta pitanja uglavnom vezana za njegov gej identitet, a ne za njegovu egzistenciju kao HIV+ osobe. Iz tog razloga su mi dr Bob i Patrik posle panela predložili da sutradan održimo panel na temu homoseksualnosti. Na pitanja učesnika/ca seminara smo odgovarale/i Ana Zorbi , Patrik, učesnica iz Slovenije i ja. Panel se, po mom mišljenju, odvijao solidno. "itala sam evaluaciju tog dana i komentari učesnika/ca na ovaj panel su uglavnom bili: Svaka im čast na hrabrosti ; Nadam se da e svi učesnici panela istrajati u svetu koji ih ne prepoznaje i ne vidi i da e se izboriti za svoja prava , itd. Međutim, bilo je učesnika/ca koji/e nisu razumeli/e za to je panel uopšte i održan, to su i napomenuli/e u svojim evaluacijama.

Moje lično mišljenje o učesnicima/ama na seminaru je da su veoma otvoreni/e za razgovor i da su nenasilni/e, ali da im je potrebno vreme i detaljno objašnjavanje da bi razumeli/e ne to o čemu ni ta ne znaju.

Moj krajnji utisak o ovom seminaru je pozitivan.

Nisam se osećala diskriminisana zato to sam lezbejka i to mi je nekako najbitnije. Tako e sam naučila mnogo toga, dobila sam neke nove ideje, stekla sam nova i lepa prijateljstva. Mislim da sam kod nekih ljudi kroz neobavezan razgovor razbila

predrasude o lezbejkama i gejevima i o nama emivotu. Veoma mi je drago to su svi ljudi na seminaru bili otvoreni/e za razgovor i to su uvek govorili/e kada im ne to nije jasno, to ih je interesovalo da saznaju ne to vi e o lezbejskim ljudskim pravima i mislim da sam uspela da odgovorim na sva njihova pitanja. Drago mi je i to sam naučila mnogo zanimljivih edukativnih igrica putem kojih učesnici/e mogu lako da nauče ono to je najbitnije, a da se pri tom lepo zabave. Tokom radionica dotakli/e smo se priče o ljudskim pravima kao i o diskriminiranim i marginalizovanim grupama ljudi.

Od velike važnosti je bilo i to to su učesnici/e seminara bili/e uglavnom pripadnici/e nediskriminirane grupe ljudi, a ipak voljni da uče, razumeju, pomognu i saosećaju sa pripadnicima/cama diskriminiranih grupa.

Poslednjeg dana održano je svečano zatvaranje kole.

Svi/e učesnici/e su kolu uspešno završili/e i svima su dodeljene diplome koje potvrđuju da smo svi/e postali/e peer edukatori.

Ivana B.

IZVEŠTAJ SA KAMPA ZA MLADE LGBT AKTIVISTKINJE I AKTIVISTE

Od 7. do 11. avgusta 2002. u Bačkoj Topoli (Vojvodina) održan je LGBT kamp za mlade aktiviste/aktivistkinje iz jugoistočne Evrope, u organizaciji New Age Rainbow , udruženja iz Novog Sada.

Cilj kampa bio je da promovira i podrži coming-out proces kod mladih LGBT osoba, kao i da se prona u načini kojima bi se senzibilisala javnost o ovom osetljivom problemu.

Kroz radionice (na kojima su učesnici/e govorili/e o svojim dobrim i lošim coming-out iskustvima), razne igre i panel diskusije, učesnici/e su ustanovili da se mladi u procesu coming-out-a susreću sa brojnim psihološkim problemima, kao i sa predrasu-

dana i homofobijom koja vlada u zemljama jugoistočne Evrope.

Na skupu su učestvovali aktivisti i aktivistkinje iz: Legebitra - Slovenija, Kontra i Lori - Hrvatska, Maarske, Rumunije, New Age Rainbow - Vojvodina, Labris i Lavča - Srbija.

Vedrana V.

JEDNAKOPRAVNO DR AVLJANSTVO

zaključni dokument skupa lezbijskih grupa sa područja biv e Jugoslavije

Od 12. do 14. septembra 2002. u Ljubljani je održan skup lezbejskih nevladinih organizacija sa područja biv e Jugoslavije Jednakopravno državljanstvo . Učestvovala su organizacije i pojedinke iz Hrvatske, Srbije, Kosova, Makedonije i Slovenije - ukupno Petdeset učesnica. Glavni cilj je bio razmena informacija, iskustava i znanja između aktivistkinja iz lezbejskih NVO, dalji razvoj strategija zajedničkog delovanja, kao i kontrola realizacije radne platforme, usvojene na predhodnom skupu u Rovinju 2001. godine.

REGIONALNA LEZBEJSKA MRE A je osnovni oblik povezivanja lezbejskih NVO sa područja biv e Jugoslavije. Grupe i pojedinke (aktivistkinje), članice mreže obavezuju se na međusobnu saradnju, podršku i solidarnost, u vidu zajedničkog cilja: uklanjanje diskriminacije, jednaka ljudska i civilna prava lezbejki. Taj cilj može biti i na osnovu razmene informacija, iskustava i transferom znanja. Redovna i kvalitetna komunikacija omogućava je posebnom mailing listom za članice Regionalne lezbijske mreže.

Po potrebi ustanoviće se ad hoc koalicija. Ad hoc koalicija je način efikasnog reagovanja u slučajju vanrednih okolnosti ili potreba; na predlog članice mreže inicira se zajednička akcija.

ZAHTJEVI. Ovim dokumentom jednoglasno tražimo od Vlade u pojedinim zemljama promenu sledećih zakona:

Ustav mora eksplicitno zabraniti diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije.

Kazneni zakon mora eksplicitno sankcionisati kršenje ljudskih i civilnih prava LGBT osoba u svim pogledima, koje se odnose na njihov status ili okolnosti.

Porodično pravo mora uvesti promene u vidu zaštite partnerskih veza istopolnih osoba, uključujući i pravo sticanja državljanstva, ako je jedna od partnerki strana državljanica.

Zakoni na području roditeljskih, usvojiteljskih i

reproduktivnih prava moraju omogućiti jednaka prava za sve osobe, bez obzira na seksualnu orijentaciju ili na bračni status.

Škole i obrazovanje moraju osigurati pravo svakog državljanina na korektnu i neutralnu informaciju o homoseksualnosti.

Mediji su odgovorni za stvaranje javnog mnjenja o marginalizovanim grupama u društvu.

Apelujemo na sve države u regiji, da uspostave mehanizme za implementaciju jednakih prava za istopolno orijentisane osobe na svim područjima života i rada.

TEMATSKI OKVIR SKUPA 2002. Učesnice su analizirale položaj lezbejki u društvu, državi, porodici, zakonodavstvu. Poseban akcenat na skupu stavljen je na pitanje zakonskih promena, načina delovanja lezbejskih NVO i odnosa medija prema pitanju lezbejstva.

OCENA SITUACIJE. U prethodnoj godini nije došlo do značajnih promena, osim u Hrvatskoj, koja je pokrenula više zakonskih predloga. Nijedna država u regiji nije zakonski uredila partnerske odnose u istopolnim zajednicama. Stigmatizacija i diskriminacija lezbejki, i homofobija su aktuelna pitanja koja traže sistematsko rešavanje.

POTREBE. Situacija i položaj lezbejki je različit od države do države, ali je u svim područjima u regiji situacija takva, da je nužno organizovano delovanje i artikulirana zajednička akcija. U pojedinim područjima, unutar regije, lezbejska i gej prava su potpuno ignorisana i društvena situacija lezbejki je nevidljiva. Ta područja traže posebnu podršku Regionalne lezbejske mreže koja se obavezuje da će u budućnosti pokušati da stimuliše njihov razvoj, i osnaživanje novih grupa. Učesnice su analizirale prednosti zajedničkog delovanja i umrežavanja u regionalnoj mreži.

REALIZACIJA ZAVRŠNIH DOKUMENTA IZ SKUPA 2001. Zaključilo se da su pojedini ciljevi iz dokumenta 2001 (Rovinj) realizovani, a da može biti i drugih raditi u narednim godinama.

Među ostvarenim ciljevima je razmena znanja i informacija i međusobna podrška pri organizovanju Parada ponosa (Zagreb, Ljubljana, Beograd).

Nerealizovani ciljevi odnose se na nedovoljne aktivnosti na području antidiskriminacionih mera u zakonodavstvu pojedinih država u regiji.

BUDUĆE DELOVANJE I STRUKTURA. Obavezujemo se da ćemo između dva skupa intenzivirati komunikaciju, saradnju, kao i razmenu informacija. Skupovi će u budućnosti imati formu tematskih, aktivistički orijentiranih seminara (kao

pripreme za konferenciju) i svakih tri do pet godina organizovane se regionalne konferencije za veći broj žena.

Dugoročan plan je integracija u međunarodnu mrežu.

Cilj budućeg delovanja je osnivanje novih lezbijskih grupa.

Seminar 2003. organizovane grupa iz Hrvatske ili Srbije. Za 2004. godinu predviđen je seminar u Prištini (Kosovo).

Kontra Zagreb, Lori Rijeka, Labris Beograd, Lambda Ni, LP Priština, KUC-LL -Ljubljana, i pojedinke

SA QUEER KONFERENCIJE

Varšava od 5. do 8. decembra 2002.

Internacionalna konferencija Identitet i razlika, inače treća po redu, okupila je preko sedamdeset učesnika/ca. Queer teorija i studije rođa danas su u Poljskoj sastavni deo akademskog programa, to zbog ličnog angažmana gej profesora i profesorke za njihovo uvođenje, tako i zbog jakih katedri za američke, britanske i kanadske studije.

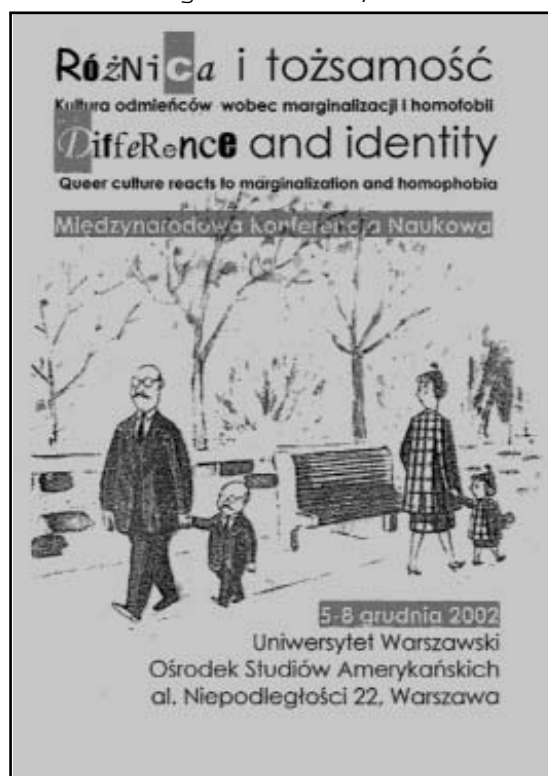
Grupa gej univerzitetskih profesora prvi put je organizovala ovakav skup 2000. godine sa oko dvadeset učesnika/ca, u jednom poljskom letovalištu.

Ova konferencija imala je za cilj ispitivanje uzroka i manifestacije homofobije, kao i fokusiranje na strategije protiv homofobije, u vidu queer oblika kulturnog/umetničkog izražavanja koji još uvek egzistiraju na marginama društvene prihvatljivosti. Prezentovani radovi bave se temama kao što su: homofobija u društvenom kontekstu kao pokazatelj demokracije društva, internacionalizovana homofobija među seksualnim manjinama, različitost queer kulture(a), marginalizacija queer kulture, itd. Uporedo sa akademskim interesovanjem i bavljenjem pretežno teorijom, razvija se i potreba za društvenim i političkim aktivizmom.

Program konferencije se odvija na Katedri za američke studije. Radovi se uglavnom mogu svrstati u one koji se bave teorijom, kao što je rad Dr Antke Engel, koja je organizovala prvu queer konferenciju u Nemačkoj. Njen rad razmatra queer strategije destabilisanja normativne heteroseksualnosti i rigidnih binarnih pozicija u rodnim ulogama. Na domaćem primeru, nedavnoj legalizaciji istopolnih brakova u Nemačkoj, Engel podseća da i je sama institucija braka zasnovana na heteroseksualnom modelu. Sklonivši na trenutak u stranu heteroseksualni model (muž - žena) koji je na prvi pogled prikružen u relaciji partner-partnerka-partnerka, Antke subverzivno za-

vrava: Po heteroseksualnom modelu brak se definiše kao zajednica dvoje ljudi (par), a ne recimo, troje.

Zatim slede radovi koji su zasnovani na ličnom iskustvu i bave se internacionalizovanom homofobijom, kao što je rad Krisa Bela, mnogogej muškarca koji je iz Čikaga doleteo prvi put u Evropu. On obezbeđuje stipendije za LGBT studente, završio je engleske studije, a grad u kome živi pravi je predstavnik belog američkog grada. On je u svakom slučaju manjina. Čikago je zajednica ispoljava isti rasizam, time što mnogi gej muškarci nisu preterano poželjni u gej klubovima, osim ako nije organizovana tzv. aukcija robova (naravno crnih), a onaj sa najboljom ponudom na kraju vodi robu sa sobom. Da su u nekom drugom kontekstu, ovakve tematske

većeri bile bi potpuno prihvatljive. Čikago ima tri blackgaysmen-only bara i segregacija se nastavlja. Da li je queer zajednica zaboravila da su glavni nosioci Stounvolske pobune bili uglavnom crnci i Portorikanci, podseća Kris.

U ovu grupu mogla bih svrstati i rad Heteronormativna funkcija interneta za devojke u Britaniji, dr Dominike Ferens, profesorke engleske književnosti na poljskom univerzitetu i jedne od organizatorki konferencije. Dominika je svoje kolovanje provela u jednom takvom internatu. Njena, moglo bi se reći rekonstrukcija se anja iz daleke 1976. godine, uz pozivanje na Fukoovu teoriju moći u institucijama, na jedan zanimljiv način pokazuje kako su devojke/devojčice pronalazile načine komuniciranja, sastajanja, i na kraju, zaljublivanja, u jednom sistemu rigidnih pravila. Slanje ljubavne pisma jedna drugoj za dan zaljubljenih, veoma podseća na epizode iz fil-

ma Mlade i razuzdane.

Predstavljen je i rad Kristiane Lambrinidis koja je imala prvu lezbejsku predstavu u Grčkoj, inače dobitnica Polar Bear i Human Rights Watch nagrade. U Grčkoj ne postoje ni enske ni dender studije, niti mogu nosti i elja za bilo kakav otvoreni lezbejski projekat. "injenica da imaju Lezbos i Mikonos stvara jednu pogre nu predstavu da je u Grčkoj sve bajno i sjajno za lezbejke. One uglavnom ive in the closet i nisu preterano zainteresovane da se samoorganizuju. Sa gejevima je situacija potpuno drugačija. Kristianin rad predstavlja njeno iskustvo u radu (kroz radionice) sa mladim Turcima/Turkinjama koji ive na granici Grčke sa Turskom (jednoj dosta konzervativnoj sredini), i o tome kako vidljive i nevidljive granice utiču na identitet tih mladih ljudi. Zanimljivo je da turska vlada plaća im karce koji ive u toj oblasti ako njihove ene nose veo.

Slede radovi koji se mogu svrstati u istra ivačke. Rad Vedrane V. o homofobiji u srpskim medijima, kao i prezentacija Labrisovog press-clippinga, rad Ane Borgos iz grupe Labris-Maarska, (interesantno je da su oni pozamili ime od nas!). Ona je pratila zastupljenost bifobije na gej-lezbejskim internet forumima i zaključila da se biseksualnost me u gej/lezbejskom populacijom shvata kao stanje koje prethodi seksualnom identitetu, kao potencijal za razvijanje gej/lezbejskog identiteta. Biseksualne osobe su promiskuitetne, imaju paralelne veze ili prosto ne postoje.

Onstans Oms bavi se edukacijom policije i drugih institucija o nasilju nad lezbejkama kao i nasilju u lezbejskim vezama. Konstans je ve objavila nekoliko knjiga u kojima pokazuje va nost definisanja vrsta nasilja (po njenom istra ivanju u 98% slučajeva nasilje je verbalno, a u 24% slučajeva fizičko). Njeno istra ivanje pod nazivom In good hand bavi se lezbejkama rtvama nasilja. Zainteresovane mogu na i primerak njene knjige u Labrisovioj biblioteci i informacije na web adresi: www.lesben-gegen-gewalt.de ili www.lesbians-against-violence.com.

Ve i deo programa Eini prezentacija radova iz knji evnosti, mahom autora/ki sa engleskog govornog područja i njihovo Eitanje iz perspektive queer teorije, kao to su: kanadska pesnikinja "andra Mejor i njene metafore queer depresije, D enet Vintersen i The book of love, problem roda i preoblačenja u Sir Gawainu & the Green Knight, Henri Dejmsov The Beast in the Jungle, Albi i Ko se boji Vird inije Vulf, itd.

Odr ane su i dve radionice. Klaudia Kolcenburg, ena neverovatne aktivističke energije iz nemačkog odeljka Amnesty International-a, vodila je

radionicu pod nazivom Networking in Europe, a Derek Grzenni iz Poljske radionicu Trailing Diversities. Ova radionica ima za cilj da razvije razumevanje i toleranciju prema gej osobama, a namenjena je mladim liderima, profesorima, socijalnim radnicima itd. Tokom nekoliko aktivnosti učesnici se suočavaju sa sopstvenim predrasudama i stereotipima i ivotnim situacijama koje do ivljavaju gej osobe. Svaka aktivnost pra ena je evaluacijom i brifingom.

Poslednjeg dana odlazimo na koktel veče u Lambda rainbow centru, jedinoj LGBT grupi u Varavi i verovatno cejoj Poljskoj. Njihove prostorije slične su Labrisovim s tim to Lambda finansira poljska vlada. Nakon predstavljanja Lambda aktivnosti (radionice, video projekcije, veeri poezije, AIDS info telefon itd., LGBT help line itd.), Rut Dikfehderau iz Kanade, trenutno gostujuća profesorka engleske knji evnosti na jednom univerzitetu u Poljskoj, pročitala je svoje dve priče ili bolje rečeno izvela je performans, jedan pravi queer ugo aj za kraj.

Ova priča izvedena je prvi put na kanadskom festivalu Loud n Queer 2000. godine.

U"IM DA "ITAM
Rut Dikfehderau

Imam skoro pet godina i elim da naučim da Eitam. elim da Eitam o Jezevelj, najlep o j eni u Bibliji. Moja majka ka e da ona nikakako ne mo e biti lepa jer je Nevenica. Ka e da je prava lepota u Pobo nosti. Ali dovoljno je baciti samo jedan pogled na slike iz Ilustrovane Biblije da shvatite da je Jezevelj najlep a. Mogla bih da gledam njene slike po ceo dan. Kada to ka em majci, ona se mr ti i govori mi da je bolje da gledam Davidove ili Isusove slike. Ali oni obojica imaju bradu. I tako ona reče da e me naučiti kako da Eitam Bibliju tako da mogu sama da uvidim koliko je Jezevelj ustvari bila ru na i poročna. I ona to i radi:

Nedeljom, u kuhinji. Ste e svoje unorne ruke u pesnice i mesi dovoljno testa da bi napravila 30 ručkova za mog oca i bra u. 6 za ponedeljak 6 za utorak 6 za sreću 6 za četvrtak 6 za petak. Ja stojim na hoklici koju je moj brat napravio na Easu tehničkog obrazovanja, a Biblija u crnom povezu stoji na dasci za sečenje koja miri e na luk. I saznanje nove reči, rečenice, priče.

Knjiga o Postanju. Drugo poglavlje. Kako je Bog posadio drvo i mamio Evu najsočnijim vo em u sveniru.

Ponedeljkom, Biblija u crnom povezu kre e u perionicu. Stavljam je na zamrzivač, a ja sedim pored nje na visokoj stolici koju je moj brat napravio

na Easu tehničkog obrazovanja. Saznajem jo novih reči dok moja majka pere 42 para mu kog donjeg ve a, 42 para mu kih pantalona, 36 smrdljivih majici i 6 ko ulja za nedeljnu slu bu u crkvi.

Kako je an eo Jakovu slomio nogu i on vi e nikada ne mo e da hoda normalno.

U dnevnoj sobi, koja se sredom pretvara u krojačnicu, dok ubada svoje crvene ispešene ruke na raznorazne igle i zihemadle, i dok ije pantalone, prsluke i sakoe za nedeljnu slu bu u crkvi za svu svoju veliku bra u.

Kako je Solomon molio boga za Mudrost i postao Najmudriji Lovek na Zemlji a onda zarobio veliki broj ljudi da sagrade skupoceni Bo ji hram.

Petkom, u spava oj sobi. Ona ma e ulje sa vitaminom E na krvave i izmorene ruke i utrljava ga u sve svoje posekotine i modrice.

Kako Bog uči Jova Strpljenju a zatim sva njegova deca

umru, a njegovo telo vrvi od bolnih rana pa on koristi deli e polomljene gmašarije da sastru e gnoj.

Kada zavr imo sa Eitanjem priča, majka mi priča ta one znače. Učim mnoge va ne stvari. To je dovoljno da ka em Mard ori Gartsel, Eiji otac pati od Vijetnanskog sindroma, da e njen ne ak izrasti u retardar jer mu roditelji nisu veržani. Dovoljno da ka em G. Nikolsu, Eija je stomakobolja ustvari rak, da ako se moli za svog doktora sedam puta dnevno i deset puta Nedeljom, mi emo svi dobiti dodatne dragulje na na im nebeskim krunama (a ja sakupljam safire).

Zaključujem da mi se svi aju Biblijske priče. Interesantne stvari se doga aju. Ali priče u bro urama za poneti iz kole veronauke mora da pi u ljudi koji ne Eitaju Bibliju po to su im priče nekako dosadne:

D onatanMark ide u kolu veronauke.

D onatanMark pose uje bolesne ljude,

D onatanMark ide u narodnu kuhinju,

D onatanMark priča svom kom iji o Isusu,

D onatanMark se uvek budi i prvo to ka e je: Pitam se koji je danas dan.

D onatanMark bi trebalo da ode na pregled glave. U tim pričama nikad nema krvi, niko nema gnojne rane, niko nije poročan, svi su tako sre ni.

Tako ja počinjem da ih menjam u svojoj glavi.

D onatanMark je ensko.

D onatanMark peva himne bogu i onda dobije gibu, kao ljudi iz Biblije i svi prsti joj otpadu i ona nauči ta je Prava Vera.

D onatanMark glumi doktora sa Darlin i onda bog po alje pravi a ne izmi ljeni rak, ona postane paralizovana kao moja setra a bog je uči Strpljenju.

D onatanMark zaboravlja da se pomoli pre vešere a bog naredi njenoj bra i da je prebiju i ona nikada vi e ne zaboravlja da se pomoli i jo uz to uči ta je Potčinjenost.

D onatanMark umire i odlazi u raj gde pita boga da Isus nije mo da bio ensko, a bog je po alje u pakao.

Kada mi učitelj u koli veronauke brani da pričam svoje priče ostaloj deci iz razreda, ja mu ka em da Lak iako nije ensko, i on tako e treba da se potčini bo joj volji.

Jednog jutra, sve se menja. To je dan za pravljenje sapuna. Moja majka iznosi poret u dvori te a onda stavlja duboki lonac za pravljenje sapuna na ringlu. Dok ona secka komadi e svinjske masti u lonac, ja odlazim u ku u, u sobu mog brata da uzmem ne to sa donje police za knjige, po to je to jedina koju mogu da dohvatim. Tra im ne to za Eitanje dok me am vru i sapun Eekaju i da postane sluzav i spreman za hla enje. Nalazim debelu arenu knjigu s misionarskim pričama. U njoj su slike golih ljudi braon boje ko e i obojenih lica koji u rukama dr e povr e i visokih belih ljudi u beloj ode i koji dr e pu ke i krstove. Iznosim knjigu napolje i stavljam je na drveni panj pored lonca sa sapunom. Zatim stavljam dugu drvenu ka iku u lonac i me am mast koja se krička, oblizujem znoj od sapuna sa usana i otvaram usta za nove zvuke. Misionarske, herojske priče, Bo ji ljudi koji se odriču Svega zbog Isusa.

Prome am sapun, prome am sapun.

Prva priča: Hadson Tejlor, onaj koji je uvek bolestan, odlazi u Kinu da gradi crkve. Dobra je stvar to se on vra a jo bolesniji i onda osamaest meseci mora da le i u bolničkoj sobi. Ne mo e ni ta da radi osim to povra a i moli se za kineske pagane. A i ko bi se molio za njih ako ne on?

Prome am sapun, prome am sapun.

Dok on povra a ja okre em stranu i ne to ispa da iz knjige. Saginjem se da to pokupim. To je mali strip. Stripovi Nisu dozvoljeni. Za to se onda on nalazi u misionarskoj knjizi mog brata?

Prome am sapun, prome am sapun.

Vidi ti taj strip! Neko je zaboravio da nacрта dovoljno ode e na ovim devojkama. Mora u da im nacrtam neku ode u sa mojih osam novih bojica pre nego to vratim knjigu bratu.

Prome am sapun, prome am sapun. (oblizujem

zroj).

Vidi, vidi ti to.....mo da mu ova mala knjiga ne treba ba odmah... malo kasnije, mo da...
prome am.

Posle večere, odlazim na sprat u sobu mog brata. Primaem stolicu pored police za knjige da vidim ta se nalazi na vrhu. Puno hri anskih knjiga, knjiga o Isusu i Jovu i Danijelu i Bili Grejenu i preEasnom Vernonu MekGiju. I mnogo knjiga o tome kako biti dobar. Uzimam misionarsku knjigu i protresem je. "asopis ispada iz nje. Jo jedna misionarska knjiga i jo jedan Easopis. I jo jedan. "asopisi Nisu dozvoljeni ukoliko nisu iz crkve. Ovi sigurno nisu. Ne e mi ostati nijedna bojica ako doctam ode u ovim devojkama. Mo da u ih vratiti. Mo da ne u. Mo da malo kasnije. Ili mo da sutra.

Nosim sve Easopise u svoju sobu, zakljuEavam vrata i penjem se u krevet. Zatim stavljam Easopis unutar korica velike misionarske knjige u sluEaju da moja majka ponese kljuE sa sobom kad do e da pokuca. PoEinjem da Eitam, saznajem nove samoglasnike, irim usne za nove, veoma nove, duge reEi. I slike. Mo da su slike bolje kad su bez ode e. Ubrzo zaboravljam na reEi i samo gledam slike. I radim jo ne to o Eenu je bolje da ne priEam jer bi moglo biti Greh.

Pre spavanja, vra am Easopise u sobu mog brata ali sakrivam strip u moj plastiEni plavo-beli Barbi koferEi koji dr im ispod kreveta. Moja majka ga nikada ne e na i, to znam.

Ali ja to ne znam. Ne znam da svake subote moja majka Eisti ispod mog kreveta i otvara moj Barbi koferEi da proveru da li neka ode a za lutke treba da se zakrpi. Ja to ne znam dok sedim na Evrstom kamenu u kamenom vrtu sa belom pisankom i zamiljam da imam pakovanje od 64 bojice umesto od 8.

Pobledela je kada me je prona la. Gde li su nestale sve njene pege? U jednoj ruci (oh) dr i mali strip. A u drugoj ste e ko ni kai mog oca, to je njegova veoma omiljena stvar, trebalo mu je dosta vremena da ukloni sve svinjske dlaEice sa njega i da ga tako lepo u tavi da izgleda tako meko ali imam ose aj da je tako tvrd, tvr i od najtvr eg kamena u ba ti pravim se da nije tako tvrd mekan je tako mekan pravim se da sam najtvr i kamen u ba ti ba najtvr i

ja sam kamen ko ni kai je perje

(Ali, ka en, knjige nisu moje)

ja sam kamen ko ni kai je perje

(Ona ka e, Isus nas uEi da su stripovi gre ni)

kamen

(Ali to nisu moje knjige)

perje perje perje kamen

(Ovo se uvek de ava devojEicama. Za to ne mo e da bude pobo na?)

perje perje perje

(Za to nikada nisi pobo na?)

Posle večere moja majka ma e ulje sa vitaminom E na tvrde nuke i utrljava ga u posekotine i modrice koje su obojile i moja le a, zahnjicu, noge. I ja ka em

ao mi je

Tako mi je ao

Isuse pomози mi da budem dobra

I ja to mislim

Stvarno mislim

Isuse pomози mi

Pomози mi da budem pobo na.

Ali moja mama ne zna za onaj preostali Easopis sa slikama koji je taman tolike veliEine da se savr eno uklapa u moju Tejlorovu ilustrovanu deEiju bibliju, ba tamo gde je korica napukla, posle Knjige o sudijama a ispred Knjige o Rut. A Eak ni samom Isusu ne bi palo na pamet da u Bibliji tra i Easopis. To se prosto ne radi.

Zahvaljujem se Klaudiji Kolcenburg koja je omogu ila moje prisustvo na ovoj konferenciji.

Prevela sa engleskog i priredila Vedrana V.

LGBTTI ZAJEDNICA SE ORGANIZUJE I JAČA U BOSNI I HERCEGOVINI

Prvi put u historiji BiH queer zajednica je dobila organizaciju, koja na osnovu važećih zakona u zemlji, ima pravo njenog zastupanja, promoviranja njenih ideja i potreba, pronosnja glasa manjina koje se od vladajućih razlikuje samo po svojoj seksualnoj orijentaciji i identitetu. Naime, u Sarajevu je prije nekoliko mjeseci održan rad organizacije Bosna 14. septembar koja je osnovana još davne 1997. godine, na dan kada su održani prvi poslijeratni izbori, i tada registrirane u Sarajevu i Parizu. Zbog toga je i taj datum stavljen u ime organizacije.

Djelovanje organizacije se odvijava upravo u momentu kada se glas queer zajednice sve više čuje, kada se javnost kroz masovne medije upoznaje sa drugim i drugačijim kada je u pitanju seksualna orijentacija i identitet, i kada potreba za djelovanjem jednog ovakvog posrednika ka javnosti postaje neizbježna.

Kako se navodi u osnovnom dokumentu organizacije, ona se bavi za titom ljudskih prava marginalnih manjina, a unutar toga fokusira se i na queer zajednicu koja svoja prava uopće ne može ostvariti u današnjem poratnom bosanskom društvu. To društvo, nažalost, još uvijek se suočava sa problemom za tite prava na život i inovinu različitih etničkih skupina, tako da je pitanje drugih manjinskih zajednica u zapadnoj je i djelovanje jedne ovakve organizacije prava revolucija.

Cilj organizacije Bosna 14. septembar je educiranje društva i njegovo prosvjetavanje u cijelini glede ljudskih prava individualnih različitih spolnih i rodni orijentacija i sprečavanje diskriminacije nad takvim osobama kako i uklanjanje homofobije/transfobije i predrasuda koje postoje vezano za homoseksualne, biseksualne, transseksualne, transrodne i interseksualne osobe.

Ovo je zvanični dio dokumenta koji prati organizaciju i za bosanske prilike se čini prevelikim zalaganjem, ali u isto vrijeme jedinim načinom da se pronađe svjetlo na kraju tunela.

U najskorijoj budućnosti Bosna 14. septembar uz angažman volontera i suradnju sa domaćim i međunarodnim organizacijama namjerava uraditi anketu koja bi provjerila stanje LGBTTI populacije u BiH, a uporedo s tim u pripremi su prvi put vodiči za ovu populaciju i članovi koji će kroz javnosti donijeti osnovne informacije koje bi trebale razbijati ukorijenjenju homofobiju i transfobiju.

Osim ovoga, niz je drugih planova. Osnivanje vlastite biblioteke koja je u povoju sa prvih 20 naslova, pravljenje radionica, stvaranje fizičkog i virtualnog prostora za LGBTTI zajednicu, međunarodna saradnja, otvaranje SOS telefonske linije, te aktivni-

ji nastup prema masovnim medijima.

U samom Sarajevu situacija za LGBTTI populaciju je vrlo nepovoljna. Ne postoji niti jedan bar namijenjen samo njoj, mada je dosta gay friendly mjesta, ne postoji niti jedna web prezentacija kao najsigurnije utočište za komunikaciju, a do sada nije postojala niti jedna organizacija koja se bavila specifičnim pitanjima ove zajednice. Jedino mjesto na internetu koje je omogućilo slobodniju komunikaciju zajednici jeste sarajevski portal sarajevox.com koji je omogućio otvaranje Homo kluba dao dosta prostora i poticaja za razgovor o problemima homo i drugih vrsta seksualnosti, u isto vrijeme omogućio i otvorenu diskusiju o ovim pitanjima i na svome glavnom forumu. Ako ni zbog čega drugog, ovo je doprinijelo da ljudi postanu svjesni da su okruženi različitim u kojima se treba tolerirati jer se, zapravo, radi o ljudima sa samo drugačijom seksualnom orijentacijom. Homo klub je okupio ljude koji su uz zajedničku diskusiju uspjeli razgovarati o najbitnijim pitanjima za queer zajednicu i uvezati se kako bi započeli sa mnogo konkretnijim aktivnostima nakon mnogo godina tišine.

Tako bi u ovoj godini web site posvećen spolnim i rodnim manjinama trebao biti na globalnoj mreži i konačno predstaviti bosansku LGBTTI populaciju irem okruženju, to će uz tampanje gore pomenutih vodiča i članova predstavljati veliki korak naprijed u smislu javne afirmacije.

No, vremena se mijenjanju i ljudi u BiH sve više postaju svjesni činjenice da queer zajednica raste i da joj je potreban prostor za javno ispoljavanje.

Bosna 14. septembar je sada tu kako bi taj proces ubrzala i učinila ga tomanje kolnim.

Hotty

Kontakt osobe u Bosna 14. septembar :

Svetlana -urkovi

Istok N. Brati

Hotty

Kontakt e-mail adrese:

bosna_14septembar@yahoo.com

lgbtti@yahoo.com

hottysa@hotmail.com

CENTAR ZA CIVILNA I LJUDSKA PRAVA CCHR

Centar za civilna i ljudska prava CCHR (Center for Civil and Human Rights) je organizacija koja na dr avnom nivou radi na kompletnom uva avanju civilnih prava LGBT osoba, putem edukacije, rada sa ciljnim grupama, zastupanja, lobiranjem i odr avanjem dr avne mre e resursa i podr ke. Ovo je novonastala organizacija, prva ove vrste u Republici Makedoniji, koja je ekskluzivno posve e na pru anju usluga i zastupanju prava LGBT zajednice.

Mi smo neprofitno i nevladino udru enje, organizovano na principu volonterskog Elanstva. Na i/e Elanovi/ce su udru ile svoje snage kako bi sara i vali/e po pitanju civilnih i ljudskih prava, kao i da bi se udru ili sa drugim lokalnim i internacionalnim organizacijama kako bi radili na na im zajedničkim ciljevima. Mi smo advokati/kinje, umalisti/kinje, intelektualci/ke i predstavnici/e drugih profesija raznih nacionalnosti i različitih porekla. Na a misija nije zasnovana na ideologiji, ve je osnovana na principu različitosti i gra enja kulture po tovanja LGBT osoba. Na a glavna misija je:

- promocija i razvoj multikulturalnog civilnog dru tva;
- utvr ivanje postoje ih demokratskih struktura;
- pro irenje i pojačavanje principa i institucija koje podr avaju seksualne manjine u Republici Makedoniji;
- ofomljavanje sistematskog pravnog pristupa pitanjima diskriminacije;
- pro irenje zakona o ljudskim pravima tako da obuhvata LGBT osobe.

Na a organizacija ne diskrimini e na osnovi pola, rase, religije, nacionalnosti, etničkog ili dru tvenog porekla, godina, seksualne orijentacije, bračnog statusa ili drugih aspekata ličnog statusa.

NA A SITUACIJA

CCHR u saradnji sa makedonskim Helsin kim komitetom i Centrom za ljudska prava i re avanje konflikata započeo je detaljno istra ivanje statusa LGBT zajednice u Makedoniji. Iz izve taja se mo e jasno zaključiti da u Makedoniji istopolna orijentacija i dalje nije tretirana onako kako bi trebalo da bude tretirana kao prirodna dimenzija ljudske seksualnosti. Gej mu karci i lezbejke u Makedoniji predstavljaju jednu od najmanje vidljivih manjina. Obrazovni sistem i mediji rade jako malo po pitanju pravljenja dru tvene svesti po pitanju osoba Eija se seksualna orijentacija razlikuje od ve inske. Za razliku od zakonodavstava zenalja Evropske Unije, makedonski eksperti/kinje iz ustavnog, krivičnog i porodičnog prava nemaju dileme u vezi sa pravima homoseksualnih osoba: makedonski zakon ne titi

homoseksualne osobe od skrivene i otvorene diskriminacije. Iako postoje e zakonske norme na prvi pogled daju slobodu svakoj individui da se izjasni po pitanju svoje seksualne orijentacije ti zakoni ipak ne daju za titu od mogu e diskriminacije. Ne postoje pozitivne zakonske regulative koje bi mogle da se koriste za direktnu za titu ovih osoba u slučajevima insinuacije skrivene ili otvorene diskriminacije.

TA CCHR PREDSTAVLJA

Zbog trenutne situacije vrlo je bitna saradnja izme u Evropske Unije, Saveta Evrope i internacionalnih nevladinih organizacija sa jedne strane i makedonske Vlade i doma ih nevladinih organizacija sa druge strane. Oni su odgovorni za stvaranje pozitivne atmosfere uzajamnog razumevanja i osve ivanja po pitanju toga da osobe sa različitom seksualnom orijentacijom postoje i da imaju prava da ravnopravno ive u Makedoniji. Dr ava, kulturne, sportske i naučne institucije bi trebalo da ravnopravno i na demokratski način tretiraju homoseksualnost, isto kao i heteroseksualnost. Trebalo bi ofomiti savetodavna tela unutar zdravstvenih i psihijatrijskih ustanova koje bi tretirale probleme homoseksualnih osoba i njihovih porodica na adekvatan način. U obrazovnoj literaturi bi trebalo eliminisati delove koji tretiraju homoseksualnu orijentaciju i identitet kao psiholo ku i socijalnu devijaciju. Ukratko, trebalo bi stvoriti atmosferu u kojoj ljudi prihvataju da osobe sa različitom seksualnom orijentacijom tako e imaju prava da u ivaju u svojim pravima i slobodama koja su im zagarantovana internacionalnim konvencijama o za titi i promociji ljudskih prava. ta vi e, bez efektivne implementacije Ustav, zakoni i konvencije e ostati samo slova na papiru. Zbog toga, na cilj je stvaranje atmosfere neisključivanja, ravnopravnosti i prosperiteta, i dru tvo koje je slobodno za sve bez obzira na razlike. Pravni sistem mora da postane način na koji ivimo. Bez toga sve e ostati na nivou teorije i slova na papiru.

Prevela sa engleskog: Nina -.F.

Sanja Juras

KRATKA POVIJEST LEZBIJSKE GRUPE KONTRA

U prolje e 1989. godine, na konferenciji ILGA-e (International Lesbian and Gay Association) u

BeEu, prvi puta se pojavila inicijativa za osnivanje lezbijske grupe u Hrvatskoj, Lila inicijative. one su počele s radom u okviru ženske grupe Tre njevka u jesen iste godine. Grupa je radila na okupljanju žena i osnaživanju njihovih identiteta, te stvaranju stimulatívne sredine za razgovor o njihovim specifičnim problemima i pitanjima. Unatoč činjenici da je grupa prestala s radom nakon samo godinu dana, učinila je veliki korak naprijed za lezbijsku zajednicu, osiguravši ženama siguran prostor za razgovor u doba kada nije postojalo javno okupljanje lezbijski.

U ljeto 1997. godine, osnivačice Lila inicijative osnovale su Lezbijsku grupu Kontra. Kontra je nevladina organizacija, registrirana pri vladinom Uredu za udruge, koja se bavi promocijom i zaštitom lezbijskih ljudskih prava. Kontra djeluje na feminističkim i antimilitarističkim principima, te se suprotstavlja svim oblicima diskriminacije.

1997. godine pokrenule smo prvu lezbijsku SOS i info liniju u Hrvatskoj.

one koje se javljaju na našu SOS liniju svjedoče o izoliranosti, strahu da budu razotkrivene kao lezbijske, nasilju, te netolerantnosti sredine u kojoj žive. Nasilje koje lezbijske trpe zbog svoje spolne orijentacije ne događa se isključivo na ulicama (iako je ono najčešće), već i u roditeljskim domovima. Problemi također postoje u velikoj mjeri kod dodjeljivanja djece prilikom razvoda, a nisu rijetki ni slučajevi otpuštanja s posla i onemogućavanja napredovanja na radnom mjestu.

ISKORAK KONTRA predrasuda

Prole godine u suradnji s Iskorakom-grupom za promicanje i zaštitu različitih spolnih usmjerenja, ostvarile smo projekt Gay Pride 2002 Zagreb pod radnim naslovom ISKORAK KONTRA predrasuda.

Projekt je trajao tri mjeseca (od 15. 4. do 15. 7. 2002.), a sastojao se od organizacijskih priprema, tjedna obilježavanja Gay Pridea kulturnim manifestacijama, same ulične manifestacije, medijskog rada i evaluacije projekta.

Konferencijom za tisak Organizacijskog odbora Gay Pride-a, 24. lipnja/juna, započeo je tjedan obilježavanja Gay Pride-a u obliku održavanja različitih događanja, koja su se odvijala najvećim dijelom u klubu Mama, kao i u knjižnici Bogdan Ogrizovi: tematska druženja, filmske večeri, te promocija prijevoda eseja Adrienne Rich, Prisilna heteroseksualnost i lezbijska egzistencija. Pređvi eni Stylish party u klubu Aprius morao je biti otkazan u zadnji čas, po to je uprava kluba odbila bilo kakvu vezu s Gay Pride tjednom, uprkos tome što su prethodno pristali da budu u programu. Nevjerojatna je činjenica da je sva događanja u sklopu Gay Pride tjedna, uključujući i promociju eseja Adrienne Rich u knjižnici Bogdan Ogrizovi morala izvesti policija.

Ulična manifestacija održana je 29. svibnja/jula

2002. u Zagrebu, a sastojala se

od povorke kroz centar grada, te političkog i kulturnog programa. Nastupili/e su predstavnici/e Kontre i Iskoraka, predstavnici/e drugih nevladinih organizacija koje se zalažu za ljudska prava, političari/ke i javne osobe. Velika podrška su nam bili/e aktivisti i aktivistkinje iz susjednih zemalja, koji/e su došli izraziti svoju solidarnost sudjelovanjem u povorci.

Osnovni ciljevi projekta bili su prekinuti utjecaj, ukazati na postojanje LGBT populacije i probleme sa kojima pojedinci/ke moraju svakodnevno nositi, te obavijestiti široku javnost o političkim zahtjevima udruge Kontra i Iskorak.

Kako bi se osigurala adekvatna zaštita, na osiguranje je utrošena veća sredstava Organizacijskog odbora. Osim policije, skup je osiguravalo stotinu zaposlenika privatne zaštitarske tvrtke.

Na Gay Pride-u i nakon njega, dogodio se veći broj incidenata.

Evidentirali/e smo dva napada prije same manifestacije, te veći broj napada na sudionice/sudionike za vrijeme manifestacije (vrijeme anja, bacanje predmeta, fizički nasrtaji, pljuvanje i sl.) Najmanje trideset ljudi je bilo napadnuto a dvadesetak ih je zadobilo lakše tjelesne povrede, od kojih je nekolicina zatražila liječničku pomoć. Nakon završetka manifestacije u klubu Mama u kojem se odvijao program u tjednu Gay Pride-a upalo je sedam skinheada koji su maltretirali prisutne te ozlijedili trojicu, a devetoro napadača napalo je i goste u klubu MoEvarica. Pri kraju samoga skupa na okupljene građane i građanke bačena je i suzavac koji ih je nakratko rastjerao prema istočnom dijelu Zrinjevca. "im se dim raspršio, sudionici skupa su se vratili pred paviljon.

Iako je cijeli skup sniman video kamerama od strane policije, još uvijek nije ustanovljen identitet osobe koja je bacila suzavac. Također ni jedna osoba nije osuđena za nasilje počinjeno za vrijeme i nakon samog Gay Pride-a. Takav postupak vlasti je najteži oblik kršenja ljudskih prava lezbijski i gejeva, koji se dogodio u Hrvatskoj prole godine.

Ponosni/e to smo organizirali/e prvu Gay Pride povorku u Hrvatskoj i tako doprinijeli razbijanju predrasuda o LGBT populaciji, te nimalo obeshrabreni/e skandaloznim propustom vlasti, ove godine smo krenuli/e u organizaciju Gay Pride-a 2003.

pravne inicijative

Unatoč svim problemima s kojima se kako lezbijske, tako i ostale seksualne i rodne manjine suočavaju u hrvatskom društvu, u Republici Hrvatskoj ne postoji kakvo njevanje diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije i rodnog izraza. Naše zakonodavstvo još uvijek ni u jednom zakonu (izuzev Zakona o visokom kolstvu) eksplicitno ne

prepoznaje seksualnu orijentaciju kao zaseban identitet koji je izložen društvenoj diskriminaciji i kojeg je kao takvog potrebno zaštititi. Kada bi se to ostvarilo, fizičko i verbalno nasilje počinjeno nad LGBT osobama bilo bi prepoznato kao zločin počinjen u mržnji.

Sada, u slučaju fizičkog napada na lezbičku ili geja, zakon nasilnike tereti po članku rene enja javnog reda i mira. U takvim slučajevima nasilnik se uvijek relativizira. Usvajanje Antidiskriminacijskog zakona barem bi donekle ohrabrilo LGBT osobe jer bi i formalno imali uporište u zakonodavstvu, a nasilje počinjeno u mržnji sprječavalo bi se posebnim mjerama, ponajprije edukacijom. Republika Hrvatska niti jednom pozitivnom mjerom ne djeluje na sustavnom suzbijanju homofobije u društvu, kao ni njenih posljedica. Također ne postoji ni zakonsko reguliranje istospolnih zajednica.

Za rad na uvođenju antidiskriminacijskih odredbi u zakone Republike Hrvatske, u travnju 2002. godine osnovan je pravni tim Lezbijske grupe Kontra i Iskoraka - grupe za promicanje i zaštitu različitih spolnih usmjerenja. Tim se sastojao od nekolicine aktivista i studenata prava. Odmah je započet rad na zakonskim inicijativama za unapređenje statusa homoseksualnih osoba u zakonodavstvu RH.

U svibnju 2002. godine Ministarstvo rada i socijalne skrbi izradilo je i javnosti predstavilo prijedlog Obiteljskog zakona kojim se uređuju važno segmenti društva: obitelj, sklapanje braka, ostvarenje prava na izvanbračnu zajednicu, usvajanje i skrb nad djecom, itd. U samom prijedlogu bilo je jasno vidljivo kako je predloženi obiteljski zakon u potpunosti izostavio i na taj način diskriminirao LGBT populaciju.

Pravni tim Kontra i Iskoraka odmah je reagirao i izradio svoje izmjene i dopune prijedloga Obiteljskog zakona. Prijedlog izmjena i dopuna Obiteljskog zakona sastojao se od dva koncepta. Prvi je bio izmjena definicije braka kao zakonom uređene životne zajednice muškarca i žene u zakonom uređenoj životnoj zajednici dviju osoba te umjesto terminologije muž i nevjesta rabljenje termina osobe koje namjeravaju sklopiti brak. Jednako tako, izvanbračna zajednica trebala se definirati kao zajednica dviju osoba. Posebno su dodani članci 55. i 86., stavak 2. koji osiguravaju jednaka roditeljska prava lezbijskim parovima.

Ovakvim modelom Obiteljskog zakona prava lezbijskih parova na posvajanje djece bila bi automatski izjednačena s pravima heteroseksualnih bračnih parova.

Drugi koncept bio je uvođenje institucije zajednice osoba istog spola (uz klasičnu definiciju braka). Ovaj model ne bi mijenjao postojeću definiciju braka ali bi ostvario novu pravnu definiciju zajednice osoba istog spola (ili istospolna zajednica ili registrirano partnerstvo) namijenjenu homoseksualnim osobama. Članovi zajednice u potpunosti bi bili izjed-

načeni s bračnom zajednicom žene i muškarca u pogledu uzdržavanja, zajedničke imovine i uređenja imovinskih odnosa, nasljeđivanja, gdje imaju status bračnog drugar, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja te koristi tenja poreznih olakšica. Osobe koje su stupile u zajednicu ne bi imale aktivnu adoptivnu sposobnost.

Drugi koncept smo izradili/e svjesni/e situacije i društva u kojem živimo, te smo ga smatrali/e civilizacijskim minimumom.

Kao rezultat lobiranja predstavnika/ca pravnog tima, Ministarstvo rada i socijalne skrbi, iako nije usvojilo ni prvi ni drugi prijedlog pravnog tima, izradilo je novi prijedlog Obiteljskog zakona koji je uključio mogućnost registracije zajednice osoba istog spola. Prema tom prijedlogu, zajednica osoba istog spola bila bi izjednačena s izvanbračnom zajednicom, osim što bi se vratio upis u odgovarajućem registru. Na taj način homoseksualne osobe mogle bi izravnim upisom u registar ostvariti samo 2 od 27 prava heteroseksualnih bračnih partnera.

Pravni tim odlučio je podržati ovaj prijedlog Ministarstva kao prvi korak naprijed u ostvarenju prava homoseksualnih osoba. Lobirali smo brojne saborske zastupnike i predstavnike stranaka i naišli na veliku podršku glede tog zakonskog rješenja. Također, brojne nevladine organizacije su otvorenim pismom podržale taj prijedlog. Preko agencije za odnose s javnošću, bili/e smo u stalnom kontaktu s Ministarstvom rada i socijalne skrbi. Unatoč svemu tome na li/e smo se jako iznenadili kada je u studenom, bez našeg znanja, Vladu proglasio izmijenjeni prijedlog Obiteljskog zakona. Dotadašnji Obiteljski zakon dobio je novi naziv koji sada glasi

Zakon o obitelji, braku i izvanbračnim zajednicama. Razlog: da nitko ne može reći da reguliranju istospolnih zajednica nije mjesto u Obiteljskom zakonu. Registar je u potpunosti izbačen, a zajednica osoba istog spola izjednačena je s izvanbračnom zajednicom u imovinskim i nasljednim pravima.

Unatoč svim razlozima, kao predstavnici/e Pravnog tima na tiskovnoj konferenciji podržali/e smo i ovaj prijedlog Vlade. Rekli/e smo da smatramo kako je ulazak u zakonodavstvo Republike Hrvatske vrlo važan korak prema ostvarivanju prava homoseksualnih osoba. Već inače se već tada pitala kolika je vjerojatnost da i ta odredba o istospolnim zajednicama ostane u Zakonu do zadnjeg njegovog čitanja u Saboru.

Pravni tim je u protekloj godini dao također svoje primjedbe na Zakon o azilu (dopuna 3. i 4. članka prijedloga Zakona o azilu kako bi se osigurala zaštita, tj. eksplicitno pravo na azil osobama istospolne seksualne orijentacije), te Zakon o ravnopravnosti spolova (dopuna članka 9. i 10. prijedloga radne skupine kolegija za Europsko pravo na Pravnom fakultetu u Zagrebu kojima se regulira zaštita privatnosti uključujući i slobodu seksualne orijentacije).

Leci tiskani povodom održavanja Gaya Pride-a

sadravali su zaseban dio o pravnim inicijativama grupa Kontra i Iskorak, te popis zakona, kod kojih je potrebno izvršiti izmjene.

Pravni status lezbijki u Republici Hrvatskoj ovim zakonskim inicijativama još se nije bitno izmijenio, ali brojnim tiskovnim konferencijama, istupima u javnost i polemikama koje su izazvale izmjene i dopune Obiteljskog zakona odnosno Zakona o obitelji, braku i izvanbračnim zajednicama, bitno se povećala vidljivost lezbijki, pa tako i mogućnost daljnjeg napretka u ostvarenju na ih osnovnih ljudskih prava.

D.P. mreža koordinacijski odbor lezbejskih i gej organizacija

IZVEŠTAJ D.P. MREŽE
za period od oktobra 2001. do decembra 2002. godine

D.P. mreža je osnovana 5. oktobra 2001. godine i čine je Gayten LGBT, Labris grupa za lezbejska ljudska prava, Queeria LGBT, Queer Studies, Cemp i SPY Beograd; Lambda Ni i New Age Novi Sad.

Koordinacija D.P. mreže om:

5. 10. 2002. do 10. 5. 2002. Labris (Nina –. F)

10. 5. 2002. do 18. 10. 2002. Queeria LGBT (Predrag M. Azdejkovi)

18. 10. 2002 u narednih 6 meseci Labris (Nina –. F)

Misija:

Mi smo mreža gej, lezbejskih, biseksualnih i transdender organizacija i pojedinaca/ki koja utiče na sve nivoe društva radi prihvatanja gej, lezbejske, biseksualne i transdender egzistencije, priznavanja prava na različitu seksualnu orijentaciju kao jednog od osnovnih ljudskih prava, i iskorenjavanja nasilja i diskriminacije nad gej, lezbejskim, biseksualnim i transdender osobama.

Broj održanih sastanaka:

U periodu od oktobra 2001. do decembra 2002. godine održano je trideset sastanaka.

AKTIVNOSTI D.P. MREŽE:

do oktobra 2001.

Napisan izveštaj o Paradi od strane organizatora. Istovremeno, inostrane organizacije: IGLHRC, Amnesty International i ILGA i njihovo članstvo poslalo je preko hiljadu protestnih pisama Ministarstvu unutrašnjih poslova, predsedniku Jugoslavije i premijeru Srbije. Usledio je odgovor i molba od Ministarstva unutrašnjih poslova koju je potpisao tadašnji načelnik beogradske policije, Boško Buha, u kome nas moli da na im inostranim partnerima dostavimo njegov odgovor i apelujemo da vi ne šalju protestna pisma. D.P. mreža je reagovala na molbu general-majora Boška Buhe.

Članica Labrisa u ime D.P. mreže učestvovala na konferenciji Stvaranje partnerstva evropskog odeljka Internacionalne gej i lezbejske asocijacije ILGA.

decembar 2001.

Erika Markus snimila dokumentarni film za Dagma Konrada o Gej paradi u Beogradu. U filmu učestvovali/e članovi/ce D.P. mre e.

januar 2002.

članica Labrisa u ime D.P. mre e učestvovala na IGLYO konferenciji, u Sloveniji, na temu mladih LGBT osoba u zemljama koje pristupaju Evropoj Uniji.

Održan je sastanak sa pravnicom Fonda za humanitarno pravo povodom rada na Predlogu ustavnog zakona protiv diskriminacije Instituta za uporedno pravo.

Reagovanje na izdvojeno mišljenje dr Zorice Radovi i dr Slobodana Samardića u vezi sa zabranom diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije koja se nalazi u predlogu Ustava Republike Srbije Beogradskog centra za ljudska prava.

D.P. mre e razvijala strategiju za podršku realizacije radio emisije Gayming, na radiju Beograd 202.

februar 2002.

Grupe članice D.P. mre e napisale zajednički izveštaj o radu svojih organizacija za 2001. godinu koji je poslat nevladinim organizacijama u zemlji i svetu.

Napisano protestno pismo za D.P. mre e povodom izjave načelnika Odeljenja za kontrolu zakonitosti beogradskog SUP-a, Miroslava Miloševića, u Nedeljnom telegrafu, u kome kaže da će očistiti policiju od narkomana, kriminalaca i homoseksualaca. Pismo je poslato medijima, domaćim i inostranim organizacijama. Usledila je reakcija MUP-a u kojoj se kaže da je novinar Nedeljnog telegrafa sam dodao reč homoseksualci u izjavi.

Organizatori prve Prajd parade u Beogradu došli Grizzly Bear nagradu od Internacionalne lezbejske i gej kulturne asocijacije.

članovi/ce D.P. mre e dobili poziv da učestvuju na EuroPride paradi u Kelnu 2002.

april 2002.

Održana evaluacija Prajd parade 2001., strateški planiranje za sledeću Radionicu vodila Tanja Ignjatović.

Određili misiju D.P. mre e koja je navedena na početku ovog izveštaja.

Planiranje projekta Medijska kampanja u

saradnji Gayten LGBT, Labrisa i Queeria LGBT. Planirano je da kampanja bude sprovedena u Nišu, Novom Sadu i Beogradu preko billboarda, radija, televizije i propagandnog materijala.

D.P. mre e uradila mapiranje spoljnog konteksta.

Davanje predloga za Etički kodeks elektronskih medija.

Predstavnik radne grupe Queeria u ime D.P. mre e učestvovao na seminaru Da ne sude predrasude suzbijanje diskriminacije osoba koje žive sa HIV/AIDS-om, seksualnih manjina u multietničkim i multikulturalnim sredinama u organizaciji omladine Jazas-a.

Data je podrška osnivanju nove LGBT grupe u Nišu, to je podrazumevalo organizovanje radionica, prosleđivanje informacija i materijala.

maj 2002.

Sastanak sa OSCE misijom u Beogradu povodom projekta Medijska kampanja za GLBT prava.

jun 2002.

Predstavnic(e) D.P. mre e učestvovali/e na sastanku sa Otporom, povodom njihove medijske kampanje za manjinska prava.

jul 2002.

D.P. mre e osnovala novu grupnu e-mail listu za aktiviste/kinje i ostale zainteresovane osobe za LGBT aktivizam.

Predstavnik Gaytena i predstavnica Labrisa za D.P. mre e bili su na EUROPRIDE-u u Kelnu i primili/e prestižnu CSD nagradu za organizovanje prve beogradske gej-lezbejske parade 2001. godine.

Ljubljanski prajd dodelio je organizatorima prvog beogradskog prajda Flamingo 2002. nagradu za coming out godine koju je primila predstavnica Labrisa.

Predstavnice Labrisa u znak podrške učestvovala u prvom zagrebačkom prajdu.

Saopštenje povodom Meunarodnog dana ponosa LGBT osoba.

Obeležavanje Meunarodni dan ponosa u prostorijama Labrisa. Prisustvovalo oko trideset aktivista/kinja.

septembar 2002.

Predstavnik COC iz Holandije doao je u poslovnu posetu LGBT organizacijama u Srbiji u cilju prikupljanja informacija o LGBT aktivizmu u Srbiji.

novembar 2002.

U sklopu projekta Medijska kampanja kontaktirana je agencija Netmedia koja je odbila iz homofobičnih razloga postavljanje plakata LGBT sadržine. Aktivisti/kinje D.P. mrege reagovali su na postupak, poslali saopštenja za javnost, obavestili NVO organizacije za ljudska prava i inostrane LGBT organizacije i dali intervjue povodom ovog ekscesa. Izaao je afirmativni članak u magazinu Svet, kontaktirane organizacije i pojedinci su poslali reakcije na adresu Netmedije u kojima kritikuju ovakav postupak.

Počeo radom na projektu pravnog tima D.P. mrege koji čini/e dva predstavnika Gayten LGBT i jedna predstavnica Labrisa. Pravni tim počinje sa radom posle odobrenja projekta.

Gejtrila održala po Beogradu akciju pisanja grafičta koja je privukla pa nju medija povodom Lega su Labris i Gejten dali intervjue.

decembar 2002.

D.P. (Gayten LGBT, Labris, nezavisni aktivisti/kinje) mrege učestvovala na organizovanoj akciji deljenja propagandnog materijala povodom obeleavanja 16 dana aktivizma protiv nasilja nad enama.

D.P. (Gayten LGBT, Cenpi, SPY uz podršku Labrisa i radne grupe Queeria) mrege organizovala je obeleavanje 1. decembra - Svetskog dana borbe protiv AIDS-a - u CZKD-u.

D.P. mrege učestvovala u organizovanoj akciji obeleavanja Svetskog dana ljudskih prava - 10. decembar.

Izveštaj sačinili/e

Nina - F.

Predrag M. Azdejkovi

Nina -ur evi Filipovi i Radenka Grubači

SARADNJA SA ENSKIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

Labris je 1. novembra 2002. godine počeo sa

realizacijom projekta Edukacija

enskih nevladinih organizacija o lezbejskim ljudskim pravima. Projekat vode Nina - F., Zorica Raji i Radenka Grubači. U projekat je uključeno devet enskih nevladinih organizacija iz Niša, Novog Sada i Beograda (SOS telefon - Niš, Centar za devojke - Niš, enski prostor - Niš, Centar za devojke - Beograd, Gea - Beograd, Glas razlike - Beograd, Dečji romski centar - Beograd, Iz kruga - Beograd, enske studije - Novi Sad).

U pripremoj fazi projekta koja je trajala est mjeseci ispitivale smo potrebe enskih NVO u vezi sa učešćem na projektu i saradnji sa Labrisom tako da sve aktivnosti, teme i odabrane metode predstavljaju rezultat ispitivanja potreba to ovaj projekat čini zajedničkim programom Labrisa i pomenutih NVO.

Ovo je prvi Labrisov projekat okrenut ka spolja, tj. ka drugim organizacijama i članicama tih organizacija to je bitan korak za Labris i uopšte za lezbejsku scenu jer time izgrađujemo saradnju sa drugim enskim grupama. Prva godina projekta je namijenjena u oje enskoj NVO sceni dok će se naredne etape projekta fokusirati na iru NVO scenu sa mogućnošću u kasnije saradnje sa vladinim institucijama u dugoročnom periodu.

Ciljevi projekta su:

- podizanje svijesti enskih NVO iz pomenutih gradova o lezbejskim ljudskim pravima i lezbejskoj egzistenciji,
- podsticanje enskih NVO na zajednički rad na promociji lezbejske egzistencije i vidljivosti,
- edukacija o istoriji lezbejskog pokreta, lezbejskim pravima i zakonskoj regulativi homoseksualnosti kod nas i u svijetu, homofobiji i diskriminaciji nad lezbejkama i različitim aspektima lezbejstva.
- rad na zajedničkom promotivnom materijalu.

Projekat traje godinu dana i podijeljen je u tri faze. Prva obuhvata niz od esnaest predavanja na sledeće teme:

- Zakonska regulativa homoseksualnosti kod nas i u svijetu (Uporedno pravo)
- Zakonska regulativa homoseksualnosti u Srbiji
- Psihološki aspekti lezbejstva
- Sociološki aspekti lezbejstva
- Istorija lezbejskog pokreta
- Homofobija i diskriminacija nad lezbejkama
- Jezik i terminologija lezbejstva

Predavačice angažovane za projekat su stručnjakinje u datim oblastima.

Druga faza obuhvata seriju od deset edukativnih radionica o:

- Predrasudama i diskriminaciji
- Homofobiji
- Lezbejskoj egzistenciji
- Coming out-u
- Odnosu roditelja prema GL djetetu

¹ Tekst je nastao na osnovu uvoda u radionicu, udnja za lezbejskom politikom, održanoj na Drugoj lezbejskoj nedelji, Sabor 2000.

Tre a faza pokriva seriju kreativnih radionica i filmskih projekcija o diskriminaciji, homofobiji, nasilju nad lezbejkama i lezbejskoj egzistenciji.

Sve aktivnosti u Beogradu odr avaju se u prostorijama Labrisa, u Novom Sadu u prostorijama enskih studija i u Ni u u prostorijama Centra za devojke i enskog prostora.

Za potrebe projekta tanpa emo i itanku otri stotine strana koja e obuhvatiti tekstove relevantne za teme pokrivenne projektom.

U cilju medijske promocije projekta, koordinatorke projekta Nina i Rada gostovale su na emisiji radija Beograd 202 Gayming u decembru 2002. godine dok se za maj 2003. planira gostovanje na radiju Novi Sad.

Krajem marta uspje no je zavr ena prva faza projekta odr ano je esnaest planiranih predavanja. U toku su pripreme za poletak druge faze koja podrazumijeva deset edukativnih radionica i koja e trajati do kraja juna 2003. godine.

Realizaciju projekta omogu io je Hivos.

Lepa Mla enovi

UDNJA ZA LEZBEJSKOM POLITIKOM¹

Simon de Bevoar je godinama posmatrala ene i mu karce sa svog balkona u Parizu, Italala filozofiju i trebalo joj je deset godina da napi e istorijsku knjigu Drugi pol koja je objavljena 1948. godine. U njoj je otprilike rekla: analiziraju i patrijarhat, ena je reprezentovana kao Drugo, kao nebitno, neistorijsko, sluajno, ena je Drugi pol. Mu karac je reprezentovan kao ono nu no, istorijsko, on je subjekat i sama istorija. Ratovi su mu ka stvar. Ove misli su bile od kljuenog znaaja za dalji razvoj dru tvenih nauka s jedne strane i enskog pokreta s druge. ena, kao dru tvena konstrukcija, u stvari, ne postoji kao politiko bi e, rekla je Simon de Bevoar. Njena uloga u dru tvu je u domenu lienog, neistorijskog.

S druge strane, poletkom sedamdestih godina u zemljama Zapada nastale su mnoge grupe za podizanje svesti u kojima su ene krenule da razmenjuju svoja iskustva, ta to znaai biti ena. One su do le do istih ovih zakljuaka, svaka na svoj naein i svojim reima. Videle su da je iz njihovih razgovora izlazilo da su sve teme iz ivota ena kroz istoriju bile: nevidljive, nedostupne, nisu imale jezik, nisu imale svoju reprezentaciju... enska iskustva su kroz civilizaciju bila iskrivljena, minimalizovana, amalovana ena, izostavljena: kao da teme iz ivota

ena nisu ni postojale. Zato je sedamdesetih godina enski pokret imenovao osnovu svoje politike da je lieno - politiko.

ta to znaai lieno je politiko? Pre svega, pojam politiko podrazumeva da sve to uradimo, bilo da je na izbor ili prisila, Ein koji u odre enom kontekstu ima svoju dru tvenu mo ili nemo, ima svoje mesto u patrijarhalnoj hijerarhiji vrednosti. Na primer, pranje sudova je u patrijarhatu jedan neistorijski bezvredan, nepla en rad, kojeg zbog toga mu karci izbegavaju, a ene su na njega osu ene. Patrijarhalni sistem vrednosti onba odre uje da je pranje sudova u domenu ku e, to jest privatnog i da je zbog toga nebitan. Istorija, re i e patrijarhalna misao, ne zavisi od pranja sudova, nego od odluke mu a da li e otvoriti ili ne radnju za prodaju sudova. Tako on ulazi u sistem trgovine i razmene robe, u istoriju. ene koje te sudove peru, ne ulaze.

Upravo iz sliinih razloga je enski pokret imenovao da je sve lieno politiko, da je svaki Ein deo dru tvenog sistema, od previjanja beba i brisanja pra ine do rukovo enja dr avom. To je znaailo da su sva ose anja politiko pitanje, jer zavise od dru tvenih uslova ivota.

Na primer, mogu da ose am jednu vrstu muEnine predvee, svako vee, a ona mo e da dolazi od raznih momenata iz ivota, zato to me je u to vreme neko iz porodice istukao kad sam bila mala, zato to me je u to vreme neko iz porodice seksualno zlopotrebio. MuEnina, dakle mo e biti proizvod mu kog nasilja, a mu ko nasilje je zloEin, a zloEin je politiko pitanje. MuEnina mi se mo e dogoditi zato to sam u to vreme dana bila posebno gladna, ili mi je bilo hladno, jer sam ivela u siroma noj porodici, a siroma tvo je politiko pitanje; ili mo e biti da ose am bol u stomaku jer me je u to doba dana neko u koli ponizio jer sam druge boje ko e, ili sam drugaajijih oblika tela od onih koje se snatraju normalnim, a poni avanje je oblik diskriminacije, i to je politiko pitanje. Dakle, moje ose anje je proizvod sasvim konkretnih dru tvenih odnosa, mana-tataja, dr ava-dru tvo-ja, kroz koje se perpetuira patrijarjalni sistem vrednosti i poni avanja. Moje ose anje je politiko sadr aj.

Da bi razumele politinost svakog Eina i ne-Eina, radikalne feministkinje polaze od analize koja ka e da je ovo dru tvo konstruisano na hijerarhijama i da je sistem hijerarhija zapravo patrijarhat. Termin patrijarhat ka e da je na vihu, na poletku, uvek pater, dakle otac, ili vo a plemena, uvek mu karac i uvek jedan. Arhe, znaai vladati, dakle taj jedan vlada, od njega poenje sve. On je prvi u hijerarhiji, u dr avi, u raciji, u porodici, ambulanti, crkvi. Po patrijarhalnim obrascima, postoji osnovna hijerarhija izme u ena i mu karaca, izme u dva dru tveno konstruisana pola, dalje postoji hijerarhija unutar mu kih odnosa, i postoje sve mogu e ostale hijerarhije na osnovu klase, rase, nacionalnosti, seksualnosti, tzv. lepote, itd. Patrijarhat funkcioni te tako da stalno proizvodi

hijerarhije, zato to onda jedna grupa ljudi ima ve-
mo od druge grupe i samim tim je kontroli e. I
stalno je u igri pitanje ko ima mo i ko koga kon-
troli e, i na taj način se patrijarhat stalno održava.

Jedan pravac feministkinja, nasljednice Simon de
Bevoar, ka u da je sve konstrukcija, da je sve politi-
ka, odnosno da hijerarhija postoji u svakom odnosu.
One ka u da je hijerarhija prisutna u svakom mo-
mentu na eg ivota, na primer, pogledano sliku na
kojoj su dve ene i ka emo da je jedna lepa a dru-
ga ru na. Mi smo u tom trenutku ponovile patrija-
hat, hijerarhija je u nama i mi emo slede i put
napraviti odre eni lin koji e biti zasnovan na ovoj
hijerarhiji. Lepa ena u Evropi je obično ona belja,
zato Ronkinje nemaju posao u belim prodavnica-
ma hrane, zato invalidkinje nisu zaposlene u hote-
lima. Zato lezbejke ute na poslu dok druge het-
eroseksualne ene pričaju o svojim mu evima, pa
niko ne zna da su ru ne, jer je jedan znak vredniji,
ili lep i, hetero, a drugi je manje vredan, ili ru niji,
lezbo. Tako je i pitanje lepe ene jedno političko pi-
tanje.

Dakle, prva iskustva enskog pokreta su bila
ključna za dalji razvoj statusa ena u dru tvu: saz-
nale smo da je svaki detalj iz na eg ivota va an,
da telo sve bele i, da sve to je u nama, nastalo je
iz odre enih politika isključivanja ili uključivanja.
Dakle, lično je političko, zato to postoji patrijarhat
koji je ve i od nas i koji odre uje na e uloge pola,
klase, rase i seksualne orijentacije pre nego to
mo emo bilo ta tu da izmenimo.

Jedan od ključnih tekstova iz tog vremena zvao
se Proleter i svih zemalja ko vam pere karape? A
jedan slogan je bio: ena bez mu karca je kao riba
bez bicikla. Ovaj slogan je imao vi e značenja.

ene su postajale sve autonomnije, i ekonom-
ski, i intelektualno, i emotivno, i seksualno. enski
pokret je omogu io heteroseksualnim enama da
postanu subjekat svojih elja, i enama koje vole
ene da imenuju svoju lezbejsku egzistenciju, dobi-
ju svoje mesto me u drugim enama i krenu u svet
koji ih je hiljadama godina poni tavao.

Prve tri velike teme enskog pokreta koje su bile
ključne za imenovanje enske politike izlazile su iz
iskustva enskog tela: enska seksualnost, repro-
duktivna prava i mu ko nasilje nad enama. Bilo je
jasno da je patrijarhalna civilizacija zakopala telo
ene, od početka do kraja, i da nijedno pitanje koje
je ena ikada mogla da postavi iz iskustva svog tela
nije imalo mesta u dru tvu. Tako je patrijarhalni sis-
tem ve imao odgovore: menstruacija je značila na-
jše e prljavu i sranotu ene, silovanje ene
je značilo prelju ba za koju je ena kriva i mora biti
ka njena (u nekim zemljama kamenovanjem i dan-
danas), ljubav prema drugoj eni je bolest ili greh
i tako dalje.

Dakle, teret patrijarhata koji je pao na enske
ivote je ogroman, on bri e i deformi e, jer tra i od

ena da ute. Zato je enski
pokret, izme u ostalog, imao za zadatak da
omogu i prostor, da napravi uslove za izra avanje
enskih iskustava, da ene ka u ta ose aju i ta
misle i da njihova ose anja ostanu takva kakva je-
su, bez patrijarhalne intervencije i vrednovanja. Da
omogu i enama da same daju značenja svojim
ivotima i same biraju.

Jedna va na tema enske egzistencije je nasil-
je nad enama.

Pre svega, prvi put su ene izgovarale kako se
ose aju nakon seksualnog nasilja, kako se ose a-
ju u brakovima u kojima ih mu evi gu e, premla u-
ju, mu e, u utkuju. Iz ovih radionica o iskustvima
nasilja nastao je jedan ogroman politički rad.
Nastale su prve slu be koje su organizovale po-
dr ku enama koje su pre ivele mu ko nasilje, on-
ako kako je enama odgovaralo kako bi se izlečile.
Drugo, nastala je ogromna nauka o nasilju nad
enama koja je do sada pro ivela hiljade knjiga i
studija o stotine različitih oblika mu kog nasilja nad
enama. I tre e, nakon prve dve faze, feministkinje
su počele da menjaju zakone i oblikuju dr avu po
feminističkim standardima, tra e i zakone koji po-
dr avaju rtvu, a ne nasilnika, zakone koji omogu-
avaju prevenciju nasilja nad svima koji su u ulozi
rtve, bez obzira da li su to deca, ene ili u
odre enim slučajevima, mu karci.

Tako je lično postalo političko od ispričanog
iskustva i imenovanog ose anja nakon prvog a-
mara do le smo do naziranja feminističke
dr ave. Dakle, tra imo dr avu u kojoj je svako os-
e anje va no, bez obzira da li je to dečko koji
plače jer ga je majka istukla, i pitamo ta dr ava u
tom slučaju radi, kako reguli e prava dece da ne
budu rtve nasilja roditelja, ili je to strah ene koja
voli enu i ne sme da je poljubi, i pitamo ta dr ava
radi sa njenim strahom, kojim zakonima e
obezbediti da lezbejke postanu ravnopravne
gra anke.

Drugo pitanje enskog pokreta bila su reproduk-
tivna prava: to su prava svih ena da biraju da li e
imati decu, kada, kako, sa kim, koliko i pod kojim
uslovima. Dakle, reproduktivna prava su jo jedno
ključno pitanje za dr avu. Do momenta kada je
enski pokret preuzeo da govori o reproduktivnim

¹ Emma Donohju, *Passions Between Women*, London,
Scarlet Press, 1993, strana 2

² Jan Bremer, *prize eno, From Sappho to De Sade:
Moments in the History of Sexuality*, Routledge, 1989,
strane 15-35)

³ Bremer, strana 27

⁴ Marta Vicinus, *They Wonder to Which Sex I Belong :
the Historical Roots of the Modern Lesbian Identity*,
feminističke studije, sveska 18, broj 3, jesen 1992,
strana 477

⁵ Donohju, strana 4

⁶ Dudit C. Braun, *Nedolične Eini:ivot Easne sestre
lezbejke u renesansnoj Italiji*, Njujork, Oxford University

pravima, drava je odredivala populacionu politiku, dakle zakone po kojima se davljati ili ne, abortus, raanjanje, broj dece, itd. Ti zakoni su najee bili voeni i jo uvek su u mnogim dravana voeni ili politikama religija na vlasti ili nacionalizmima na vlasti. Tek je u enskom pokretu u potpunosti, prvi put, pokrenuta tema reproduktivnih prava. ene su prvi put u istoriji uzele pravo da ka u, ja u da odluuju o tome kada u i kako u imati dete? Prvi put je uzeto pravo da ene invalidkinje imaju prava na decu, na roditeljstvo, da lezbejke imaju prava na decu i roditeljstvo. Dakle, pitanje raanja feministkinje su uzele od drave i ponovo ga dravi vratile na drugi naein. Ali, ovo je i dalje aktuelna tema i stalno se ispoetka vraa, sa svakim faizmom i nacionalizmom. Pitanja reproduktivnih prava se vraaju na poetak zato to crkva ho e da kontroli e ensko telo, zato to drava ho e da kontroli e ensko telo, nacija ho e svoje vojnike za ratovanje, i to planira preko enskog tela.

Tre e je bilo pitanje seksualnosti. Sluaju i jedna drugu u grupama za podizanje svesti, tokom ezdesetih i sedamdesetih godina, postalo je jasno da je seksualnost ena u patrijarhalnom sistemu postavljena kao objekat muke heteroseksualnosti. I da je sve ostalo nebitno, ne postoji, ne sme da postoji. Dakle, enska erotska udnja-za-sebe, a ne za njegov voajerizam, u patrijarhalnom sistemu nema prostor ili je dijagnosticirana medicinom, religijom, dravom: kurva, nimfomanka, gre nica. Tako nam konstrui u udnju preko organizatora seksualne udnje, penisa, jer klitoris u istoriji ne postoji. Dakle, udnja ene mo e biti samo ono uzbuenje koje uzbuuje penis, jer jedino tako ima pravo na postojanje. Ova znaenja enske seksualnosti su prisutna kroz razne oblike izraavanja civilizacije: ona ulaze u na e telo i memoriju kroz knjige, slike iz filmova, poslovice, reei na ih baka, ensku tampu i dalje i stalno. Utiiu na na e snove, na na e elje, na sliku o tome ko smo mi.

Kad na porno filmu ena ka e Ah u trenutku kada zna da je to va no za mu karca, da bi ga uzbudila, a ne zato to ose a uzbuenje sama, onda je to poetak konstrukcije heteroseksualne udnje, koja se posle smatra prirodnom. Zato se lezbejke jako esto ponovo isputuju da li su krive. Zato je lieno politiko, jer je svaka re politikom, svaki ton je politika: svaka re i ton kojim je izgovorena oznaava dru tvenu vrednost i stavlja nas u odredeni okvir

znaenja, htele mi to ili ne.

Simon de Bevoar je u svojoj knjizi *Drugi pol* postavila tri kljuene teze. Prva da su ene drugi pol, a to smo sada malo definisale; druga da se enom ne ra a ve postaje, to smo nazvale konstrukcionizmom. Dakle, ene nisu roene da budu one koje peru sudove, niti su roene da budu tzv. *Drugi pol*, ve je konstrukcija patrijarhata ta koja ene stavlja u okvire *Druge*. Tre a njena teza, koja je meni jako va na, je da su ene razuene jedna od druge u tom patrijarhatu, odnosno da se svaka centrira oko svog mu karca, oko interesa jednog mu karca. Znaei: prvo su to interesi oca, brata, pa posle toga, ona se udaje u klasiinom patrijarhatu i titi interese svoga mu a, preuzima njegovo prezime... i na taj naein su ene razdvojene jedna od druge razuene jedna od druge i treba da tite interese mu karaca oko sebe. To znaei da tek u sekundarnom planu ene komuniciraju izme u sebe, odnosno solidari u se jedna s drugom, ili imaju neku vrstu interesa jedna sa drugom. To je jak imperativ patrijarhata, mnoge od vas poznaju ene koje vole ene, a koje su udate. One mogu da na u vreme za svoje ljubavnice samo kada je mu podmiren, kada je njegov interes zadovoljen, ako je on na poslovnom putu. Mi ne znamo i ne moemo da znamo koliko miliona ena na ovom svetu je ivelo i jo uvek ivi u heteroseksualnim brakovima jer ne smeju da se razvedu, jer ne smeju da izaberu da im ena bude glavni interes, a ne mu. Postoje litavi mehanizmi u dru tvu koji joj to ne dozvoljavaju. Tako e izgubiti dru tveni status, ime, svoj identitet ene, ekonomsku osnovu za pre ivljanje, izgubi e psiholo ku osnovu na pitanje ko sam ja. Ova teza Simon de Bevoar je va na i za lezbejke i za heteroseksualne ene, za svaki smisao enskog prijateljstva. Po patrijarhalnom obrascu, jedna heteroseksualna ena ne sme da vrednuje svoje prijateljstvo sa enom jednako kao svoj odnos sa mu em. Ona sme da pije kafu sa kom inicom dok mu ne do e, ali kad se on vrati, podrazumeva se da one prekidaju svoj susret i odlaze svojim mu evima. U tom linu pretpostavka obe ene da e se razi i kad on do e, poetak je razumevanja nepostojanja enske solidarnosti unutar patrijarhalnog sistema.

Adriana RiE, feministika lezbejka i spisateljica iz SAD-a, ka e: enske solidarnosti je uvek bilo i nikada je nije bilo, jer nikada nije imala dozvolu da

⁷ Rutan Robson, *Lesbian (Out)law: Survival Under the Rule of Law*, Itaka, Njujork, Firebrand Books, 1992, strana 37

⁸ Donohju, strana 28

⁹ Donohju, strana 29

¹⁰ Braun, strana 19

¹¹ Rudolf Deker i Lot C. van de Pol, *The Tradition of Female Transvestitism in Early Modern Europe*,

¹² A.D. Harvi, *Sex in Georgian England*, London, Duckworth, 1994, page 117

¹³ Patria Anderson, *When Passion Reigned*, Njujork, Basic Books, 1995, strana 105

¹⁴ Harvi, strana 43

¹⁵ Harvi, strana 52

¹⁶ Anderson, strana 120

¹⁷ Danijel Defo, *Roxana (1724)*, priredila Dejn Deker, Oksford, Oxford University Press, 1981, strana 28

bude, ali one su oduvek bile solidarne jedna s drugom, nevidljivo i ispod istorije civilizacije. Zato je ženska solidarnost izbor protiv patrijarhata. To je politika koja ukida patrijarhat, jer patrijarhat nije zasnovan na ženskoj solidarnosti nego na razjedinjenosti žena.

LEZBEJSKI ODNOSI 18. VIJEKA

Nadamo se da ćemo ovim tekstom na im Eitateljkama dati neku sliku kako se na lezbejske odnose gledalo u osamnaestom vijeku u Engleskoj. Počeli ćemo objašnjenjem porijekla terminologije koja opisuje lezbejsku aktivnost. Onda ćemo istraжити različite aspekte lezbejstva i drugih intimnih odnosa među ženama. Kako bismo to učinile, razmotrićemo tri klasična romana toga doba. Svaki od njih sadrži aluzije na lezbejstvo, mada su neke suptilnije od ostalih.

KRATAK UVOD

Porijeklo riječi lezbejka

U osamnaestom vijeku nije bilo posebnog termina koji bi opisivao osobu za koju se u modernom smislu riječi kaže da je lezbejka. Oxford English Dictionary prati korijen riječi lezbejstvo sve do 1870.¹ godine. Riječ lezbejka je 1890. godine postala pridjev, a 1925.² imenica. Prije ovoga, aluzije na lezbejsku aktivnost su opisivane kao safo odnosi.³ Riječ tribada usvojena je iz francuskog i engleskog jezika osamnaestog vijeka i doslovno je označavala ženu koja uiva u tribadiji (trljanju klitorisa uz klitoris, pubičnu kost, nogu, itd.).⁴ Tribada tako može biti bilo koja žena koja potencijalno može da uiva u seksu sa drugom ženom, čak i ako nema ostvarenog iskustva; ova riječ je nagovještavala oblik identiteta, bez isključivog fokusiranja na sam seksualni čin.⁵

DRUGI TVENI POGLEDI NA SEKSUALNE ODNOSI ŽENAMA:

Bez obzira što se na lezbejsku aktivnost aludiralo u knjigama djelima osamnaestog vijeka, to nije bilo nešto o čemu se javno diskutovalo. Za to je postojalo nekoliko razloga. Muškarci su gledali na žene i opisivali ih kao nevina i upečatljiva bića. Vladalo je mišljenje da ukoliko se ženama ne predstavi koncept ili ideja, one same mogu da ne bi mogle biti inventivne. I crkva je gajila takvo mišljenje. Crkvene vlasti su tumačile lezbejstvo kao tihi grijeh, vjeruju i da ukoliko to nije javna tema, onda ženama nikada neće pasti na pamet da praktično eksperimentiraju s tim.⁶ Tako e, muškarci su se

¹⁸ Defo, strane 31-32

¹⁹ Donohju, strana 184

²⁰ Samuel Richardson, (1740), Pamela, London, Penguin Books, strana 230

²¹ Donohju, strana 185

²² Richardson, strana 232

²³ Donohju, strana 185

²⁴ Rut Bernard Jizel, Fictions of Modesty: Women and Courtship in the English Novel, Chicago, University of Chicago Press, 1991, strane 269-270

²⁵ Donohju, strana 185

²⁶ Donohju, strana 186

²⁷ Donohju, strana 191

²⁸ Donohju, strana 193

²⁹ Denis Didero, La Religieuse (1796), prevedeno kao The Nun (\"asna sestra), Dublin, G. Smith, 1797, strana

pla ili i vrije ali implikacije lezbejstva pla e i se da im, ako ene izaberu novu seksualnu orijentaciju, vi e ne e trebati mu karci radi seksualnog zadovoljstva.

Suprotno tome, seksualni odnosi me u mu karcima bili su ka njivi i izlo eni javnoj osudi.⁷

TRIBADIZAM

U osamnaestom vijeku, definicija pojma tribada preklapala se sa pojmom enskog hermafrodita.⁸

Ono to je značajno za povezivanje ovih pojmova nije njihova preciznost ve funkcija: ova teorija je zadovoljavala interese onih koji su htjeli da upla e ene tako da ostanu heteroseksualno pasivne. Oduzimaju i lezbejkama njihovu enstvenost, pisaci su mogli da ih svedu na pojedinačne (i stoga, bezopasne) nakaze prirode.⁹ Dru tvo je smatralo da su ove ene devijantne i zato se na tribadizam često gledalo kao na tihi grijeh.¹⁰ Kao dodatak na enske hermafrodite, ene koje su imale bliske prijateljice, neudate ene, kao i mu kobanjaste ene, često su etiketirane kao tribade.

Iako se mu koj homoseksualnosti posve ivalo vi e pa nje nego enskoj, ene nisu smjele ni da priznaju da znaju ta je lezbejstvo iz straha da i same ne budu obilje ene kao tribade. Zbog ovog tihog tretmana lezbejstva, nije bilo zakona koji bi ka njavali lezbejske odnose. Jer, da bi se drijeli zakoni, mora se priznati postojanje lezbejstva.

Mu karci na vlasti su eljeli da vjeruju da lezbejstvo ne postoji. Ve ina ljudi toga vremena nije znala za postojanje fenomena tribadizma. Nisu postojale lezbejske mre e niti subkultura. O tribadiji se znalo manje nego o sodomiji, a tabu je bio podjednako veliki. Praktično, nijedna ena nije znala za primjere seksualnih odnosa me u enama, a tek poneka je nekad Ćula ne to o tome. Stoga, logično je da bi te ene pomislile: ako elim enu, onda mora da sam mu karac.¹¹ Ovo, svakako, nije bio slučaj ako uzmemo u obzir prethodno pomenuti materijal, zajedno sa Einjenicom da su ene ve inom bile nepismene i zato nisu ni mogle zabilje iti sop-

stvena iskustva.

INTERNATI ZA DJEVOJKE

U protestantskoj Engleskoj bilo je uobičajeno za mlade ene da dobijaju obrazovanje u internatima. Ve ina djevojaka odlazila je u internate zato to se smatralo da u ku ama samo smetaju. Internati često nisu u ivali dobar ugled. Jedna ena koja je vodila internat za djevojke, prokomentarisala je kakve samo nepristojne trikove one uče jedna od druge, kad se nekoliko njih skupi u jednokrevetnu sobu, da ne pominjem poroke kojima ne mo ete da se oduprete.¹² Ona je komentarisala op tepoznato vjerovanje da su se mnoge mlade ene ušile nepristojnom pona anju kao to je npr. masturbacija, dok su poha ale enske internate. Nedostatak mu kog prisustva u ovim internatima prouzrokovao je dosta spekulacija u javnosti o tome ta tamo rade mlade učenice.

PORNOGRAFIJA

Nakon 1740. godine, pomografija je bila jedino prihvatljivo mjesto na kojem su ene opisivane kako u ivaju u seksualnim odnosima.¹³ Nije postojala posebna vrsta homoseksualne pornografije pa ipak, generalno, pomografija je prikazivala iskrivljenu verziju heteroseksualnih odnosa.¹⁴ Kada je pomografija bila po prirodi homoseksualna, obično je prikazivala dvije ene u seksualnim odnosima. Ovo se de avalo zahvaljuju i tome to su pomografiju kreirali mu karci radi sopstvenog zadovoljstva.

Bilo je dosta poku aja da se zabrani ve ina knjiga tog vremena koje bi mogle da se sagledaju kao pomografske po prirodi. Erasmus Darwin je savjetovao guvernanate da izraze neodobravanje i ga enje nad nepristojnim pasusima u knjigama koje su se litale u kolana. Ali on nije predlagao cenzuru zato to je mislio da bi to samo moglo da pobudi radoznalost i navede mlade ene da ispituju necenzurisane kopije cenzurisane knjige i tra e druge nepristojne knjige.¹⁵

Pored autora koji su pisali seksualno eksplicitne romane, i izdavačke ku e su se trudile da komercijalizuju pomografiju. U njihovim izlozima mogle su se vidjeti slike aktivnosti koje su se odigravale iza zatvorenih vrata javnih ku a.¹⁶

ROKSANA

U romanu Danijela Defoa Roksana, Ejmi, Roksana usrdno odana slu avka, odbija da je ostavi u trenucima oćavanja i gladovanja. Ejmi je toliko lojalna Roksani da je spremna i da se prostitui e kako bi Roksani (a, indirektno, i sebi) obezbijedila finansijsku nezavisnost. Ona govori Roksani, Gospo, kad bi on htio samo da ti da dovoljno za lagodanivot

³⁰ Didero, strana 129

³¹ Didero, strana 174

³² Didero, strana 183

³³ Didero, strana 188

¹ prinućnik psihijatrijskih porane aja koji je ranije sadrao homoseksualnost

trebalo bi zbog toga da legne sa mnom... ako u da gladujan zbog tebe, bi u kurva ili bilo ta drugo, zbog tebe. ¹⁷ Ovo mo da zvuči kao brbljanje konvencionalno odane i pokorne slu avke, ali ipak, Ejmi opisuje uzajamnu odanost ili vrstu odnosa u kojem e obje neosporno gladovati ukoliko jedna od njih ne postane kurva.

U tekstu postoji nekoliko aluzija na mogu u lezbejsku aktivnost. U jednom trenutku, Roksana otkriva, Te no i, Ejmi i ja smo oti le u krevet (Ejmi i ja smo, inače, spavale u istom krevetu) prilično rano, ali smo skoro cijelu no provele askaju i otone. Djevojka je bila toliko uzbuena da je ustajala nekoliko puta u toku no i i u kombinazonu igrala po sobi; ukratko, djevojka je bila skoro poludjela od radosti; to je svjedočenje njene velike naklonosti prema gospodarici koju nijedna druga slu avka nije osjetila. ¹⁸ Izraz velika naklonost, koji Defo koristi da opi e Ejmina osje anja prema Roksani, vi e je nego opisivanje pukog odnosa izme u slu avke i gospodarice ili čak prijateljskog odnosa. Te riješi impliciraju jedan intimniji odnos, vi e nego odnos koji bi se mogao okarakterisati kao platonski. Tako e, va no je da razmotrimo dvosmisleno značenje rečenice, Te no i, Ejmi i ja smo oti le u krevet (Ejmi i ja smo, inače, spavale u istom krevetu). Na početku Eitanja ovog romana, ne mo emo a da se ne zapitamo nad implikacijama ovih riješi. Kako bilo, kada se uzme u obzir pomalo bizaran opis Ejmine velike naklonosti prema gospodarici Roksani, naklonosti koju nijedna druga slu avka nije osjetila, nemogu e je odbaciti mogućnost neke vrste intimnog odnosa izme u dvije ene.

PAMELA

Mada su u romanu Semjuela Ričardsona Pamela lezbejski aspekti krajnje suptilni, Pamelin odnos sa nastojnicom, gospo om D uks, odra va karakteristike lezbejstva. Uobičajeni odnos prisutan u romanima osamnaestog vijeka podrazumijevao je implicitne lezbejske odnose izme u dobro obavije tene odrasle ene i nevine mlade djevojke. esto je starija ena predstavljala zastra uju u figuru u poziciji mo i u odnosu na mla u smjernu djevojku. ¹⁹ Odnos izme u Pamele i gospo e D uks odgovarao je ovom opisu. Ema Donohju istiše ključne momente u romanu kada se gospo a D uks pona a na način koji implicira seksualnu elju za Pamelom. Ta zločesta ena mi je sanovjereno pri la i poljubila me! ²⁰ Ovdje Pamela uzvikuje zato to je gospo a D uks izuzetno nje na prema njoj. tavi e, ova izjava pokazuje da je gospo a D uks bila energična prema Pamelu to pokazuje autoritet koji ona ima nad njom.

Gospo a D uks daje jo jednu izjavu koja sugerira e homoseksualne namjere dok razmi lja o Pamelinoj velikoj ljepoti impliciraju i da joj je Pamela privlačna. ²¹ Zar ne bi isku ala i najboljeg gospodara da pobjegne s njom? ²² Ova izjava sug-

eri e da gospo a D uks ne samo da vjeruje da je Pamela privlačna mu karci- ma, ve je privlačna i njoj. Ali, Pamelina reakcija na poku aje gospo e D uks da je zavede pru a jo vi e dokaza da su njene namjere romantične. Pamela odbija njene napade time to joj ka e da je njeno pona anje neprikladno. ²³ To ne treba da budu dvije osobe istog pola. ²⁴ Ona odlučno govori gospo i D uks da je njeno pona anje neprihvatljivo zato to su obje ene.

Prema mi ljenju Eme Donohju, Einjenica da Pamela ne samo pokazuje da zna ta je lezbejstvo ve zna dovoljno da odbije poku aje gospo e D uks zato to vjeruje da su neprikladni, neobičajaena je za heroine romana osamnaestog vijeka. ²⁵ Ovo implicira da Pamela nije nevina. Znanje o seksualnim odnosima koji po prirodi nisu heteroseksualni nije jedna odlika koju su posjedovale pristojne ene u osamnaestom vijeku. Ovo se razlikuje od Ričardsonovog opisa Pamele koja je u svakoj drugoj situaciji predstavljena kao naivna i nevina. Donohju ukazuje na to da je ve ina heroina knji evnosti osamnaestog vijeka dozvoljavala zavoenje sve dok ono ne dostigne tačku kada mo e da ugrozi njihovu listotu. Pamela, s druge strane, pokazuje znanje o lezbejstvu time to smjesta odbija gospo u D uks. ²⁶

"ASNA SESTRA

Roman "asna sestra, Denisa Dideroa, jedini je roman osamnaestog vijeka koji se ozbiljno bavi temom lezbejstva. Napisan je 1760. godine, a objavljen tek 1796. Roman je posebno izazvao kontraverzne reakcije unutar religioznih krugova koji su tvrdili da se roman podsmijava katoličanstvu i daje la nu sliku o časnim sestrama. ²⁷

Roman govori o mladoj djevojci, Suzan, koja eli da se priključi samostanu. Dolazi u samostan Longemp gdje je zavodi najstarija Časna sestra. Zaplet se fokusira na fizičkom zavoenju Suzan od strane najstarije Časne sestre, a sve je dodatno iskomplikovano Suzaninom uroenom nevino u. Ona ne razumije implikacije seksualnog odnosa u kojem učestvuje i tako njen um ostaje list, to veoma frustrira najstariju Časnu sestru. Jer, u osamnaestom vijeku, grijeh nije grijeh sve dok gre nik/ca ne shvati gre ne osobine svojih postupaka. ²⁸ Drugim riješima, nije bilo zaista va no ta se fizički uradi, ve ta se pomisli. I zato, iako u romanu postoji fizički odnos izme u dvije ene, Suzan nije gre nica sve dok njen um ostaje list. ²⁹ Zavodnica mo e da uspije u zavoenju samo ukoliko Suzan shvati lezbejske implikacije čina i postidi se.

Prve no i Suzaninog dolaska u samostan, starija Časna sestra je svlači i dodiruje sa seksualnim namjerama. Suzan ostaje nevina zato to razmi lja o incidentu kao o nečemu to ju je malo postidjelo, ne zna za to, ali ni ona ni Časna sestra nisu mislile ni ta lo e. ³⁰ Izgleda da Suzan shvata da je incident

pomalo Eudan jer je bio neprijatan, ali smjesta odbacuje sumnju da je bilo koja od njih počinila ne to lo e i tvrdi da sam Ein nije imao stvarno značenje. Didero koristi Suzaninu nevinost kako bi isfrustrirao stariju Easnu sestru, kao i Eitaocce.

U daljem Eitanju knjige, Eitaocci nailaze na jo nekoliko Eisto lezbejskih odnosa izme u dvije ene. U jednoj kasnijoj sceni, dok Suzan svira klavir, starija Easna sestra se naslanja na nju i stene od zadovoljstva. Suzan misli da ona samo izuzetno u iva dok slu a muziku. Druga scena opisuje Easnu sestru dok skida odje u sa Suzan, ljubi joj grudi i stiska je dok ne do ivi orgazam. "injenicu da joj se iznenada spava usred popodneva, Suzan pripisuje mogu nosti da joj je Easna sestra prenijela neku bolest.³¹ U narednih nekoliko slikih scena, autor nastavlja da se podsmijava iznerviranim Eitaocima/teljama. U jednoj sceni izgleda kao da je Suzan konačno prepoznala svoj grijeh. Kada je jedna Easna sestra pita ta su ona i starija Easna sestra radile cijelo popodne, Suzan priznaje da joj je malo neprijatno zbog tog pitanja.³² Pa ipak, ubrzo zaboravlja da se bilo ta dogodilo.

"itaocci/teljke su isfrustrirani/e i time to starija Easna sestra u vi e navrata poku ava i ne uspijeva da laskaju i utiže na Suzan da prizna njene lezbejske tendencije. Jedan njihov razgovor je naročito frustriraju i. Njih dvije razgovaraju o znanju koje Suzan posjeduje. To je divan jezik; zar ne eli da ga upozna? Ne, kakvu bih korist imala od tog saznanja? - To bi odbagnalo tvoje nezadovoljstvo. Mo da bi ga pojačalo. I, osim toga, Eemu slu i taj jezik bez objekta? Kad govorimo, uvijek govorimo nekome; to je, bez sumnje, bolje nego da se zatvorimo u usamljeni tvo koje je zabavno ali ne donosi zadovoljstvo. Uop te ne razumijem temu.³³

Izvor: Internet

Prevela sa engleskog: Radenka GrubaEi

LEZBEJSKO ZDRAVLJE I HOMOFOBIJA

Homofobija, bolna i prezrena od gej mu karaca i lezbejki, iroko je ra iren fenomen koji se pojavljuje kao odgovor na nepoznat i ranije sakrivan segment dru tva. Osobe se profesionalno bave medicinom nisu imune na homofobiju i mogu nenamerno iskazivati takve stavove prema lezbejkama koje su im pacijentkinje. Ankete ura ene sa lezbejkama dokazuju da one same ose aju homofobiju svojih doktora/ki i da stoga nerado koriste medicinske usluge, kao to su pregledi, Eime se potencijalno pove eva broj oboljenja kao i smrtnih slučaja od raka i srčanih bolesti.

Mnoga istra ivanja ukazuju da je raznolikost

seksualne orijentacije posledica vi e faktora: genetskih, uticaja hormona na embrion i ličnih iskustava. Nisu utvr eni bilo kakvi socio-patolo ki faktori. Time samo lezbejstvo nije nimalo genetički ili bilo ki tetno po zdravlje lezbejke mađ faktori koji utižu na njeno zdravlje jesu povezani sa homofobijom. Medicinski i psiholo ki uticaji homofobije su značajni za razvoj slike koje mladi imaju o sebi, kao i na odrasle koji u sebi prepoznaju istopolnu orijentaciju. Zbog toga homofobija kao vid socijalnog pona anja heteroseksualanih osoba usmeren protiv homoseksualnih osoba i istovremeno primoravanje gejeva i lezbejki da se bore sami protiv sebe mora biti uva eno od strane doktora/ki kao legitiman rizik po zdravlje. Homofobiju treba posmatrati tako da se ona tretira kao zdravstveni rizik za gejeve i lezbejke, u cilju pobolj avanja medicinskih usluga koje se pru aju istopolno orijentisanim osobama. Time bi kvalitet zdravlja i ivota ove populacije bio pobolj an.

SI E:

Novine, televizija i pozori te pokazuju u velikoj meri kulturu istopolno orijentisanih osoba na senzacionalistički način, a same gejeve i lezbejke kao socijalno devijantne osobe, iako se velika ve ina njih ivi skladno unutar svakog dela američkog dru tva. Efekat toga je nastavak negativnih i netačnih stereotipa i odr avanje prezira prema homoseksualnim osobama od strane Eak i dobronamernih, razumnih heteroseksualnih osoba. Prime uju i taj prezir gejevi i lezbejke ive u skrivenoj pod-kulturi. Ova vrsta stereotipa i dezinformacije opstaje zbog manjka realnog iskustva o tome ko su zapravo gej mu karci i lezbejke.

U protelih Eetrdeset godina psihijatrijska literatura nudi brojne, dosledne dokaze, proverene od strane kolega/inica iz profesije koji pokazuju da su istopolno orijentisane individue normalni deo spektra prirodne raznolikosti ljudske seksualnosti. Priručnik za dijagnostiku i statistiku III¹ je promenjen 1981. godine kada je izbačena homoseksualnost kao poreme aj. Navo enje homoseksualnosti u priručniku bila je posledica dru tvenih predrasuda, a ne zato to je zabele eno psihopatolo ko pona anje kod homoseksualnih osoba. Kao rezultat toga, istopolno orijentisane osobe su se ohrabrile da lično i javno odbace predrasude i stereotipe i tra e ravnopravnost.

Ono po Eemu se gej i lezbejska zajednica razlikuje, nije zasnovano na seksualnom pona anju, ve i na psihosocijalnom uticaju ivota u okru enju nerazumevanja i mr nje. Medicina kao nauka i praksa nije izuzeta od tog istog nerazumevanja i mr nje. Ono to nam u ovom momentu nedostaje su pouzdane informacije o zdravstvenom pona anju i navikama gej mu karaca i lezbejki. Prime uju i da nam te informacije nedostaju, vi e aktivistkinja koje se bave lezbejskim zdravljem za-

počele su anketiranje lezbejki kako bi dokumentovale i obradile informacije o zdravlju i demografskim faktorima u njihovim zajednicama. Iako su ove ankete bile neformalno sakupljane na lezbejskim okupljanjima, one ipak mogu da pruže značajne informacije na kojima se mogu zasnovati buduća istraživanja.

Glavni efekti diskriminacije nad pojedincima iz manjina uključuju veći broj oboljenja i smrtnosti od raka i srčanih napada. To se dešava zato što osobe iz manjinskih grupa imaju više različitih faktora i dolaze doktoru/ki kasnije, kad se bolest već razvije. Pojedinke/ci iz manjinskih grupa se tako susreću sa predrasudama od strane organizacija koje obezbeđuju zdravstveno osiguranje, i usled toga uopšte nemaju zdravstveno osiguranje. Ankete koje su urađene u lezbejskoj zajednici sugerišu da je situacija slična i unutar te zajednice.

Neka istraživanja pokazuju da lezbejke imaju malo više stope depresije, pokušaja samoubistva, traženja psihološke pomoći kao i alkohlizma i korišćenja droge. Mnogi/e autori/ke ove činjenice pripisuju hroničnom stresu usled trepljenja društvene mrnje ili društvenog stava da te osobe imaju niži status. Stres uzrokovan homofobijom može da ima više implikacije po mentalno zdravlje nego druge vrste stresa jer su lezbejke uglavnom izgubile sistem porodične podrške, i mogu da imaju potrebu da kriju ili potiskuju svoja osećanja i razmišljanja od heteroseksualnih prijatelja/ica i porodice.

Najzabrinjavajuća je činjenica da lezbejke pacijentkinje primećuju negativne stavove svojih doktora/ki. U jednom istraživanju, 72% ispitanih lezbejki navelo je da je imalo iskustva obojnosti i grubosti od strane doktora/ke, da su našle uvrede, i da je njihovim životnim partnerkama bilo zabranjeno da prisustvuju razgovoru sa doktorom/kom. Mnoga istraživanja dokumentuju da su ove negativne reakcije od strane doktora/ki počele odmah nakon što su pacijentkinje otkrile svoju seksualnu orijentaciju. Osećaju i tu obojnost od strane svojih doktora/ki i organizacija za zdravstveno osiguranje, mnoge lezbejke, između 67% i 72%, su odabrale da ne otkrivaju svoju seksualnu orijentaciju navodeći da se plaše posledica ako bi rekle ko su. Jedna lezbejka je to sa sobom rekavši: "To je kao da stavljate svoje zdravlje u ruke nekoga ko vas stvarno mrzi".

Posledica ovakvog ponašanja je da se mnoge lezbejke okreću stručnjacima/kinjama alternativne medicine koji mogu da ponude brigu i negu. Ipak, te lezbejke onda verovatno neće dobiti ni jedan od standardnih lekarskih pregleda, kao što su papnikolau test (PA), krvni pritisak, nivo holesterola u krvi, analiza krvi u stolici, itd. Rezultati istraživanja lezbejki od medicinske nege nikad nisu kvantitativno sakupljeni ali doprinose značajnom povećanju

bolesti i smrtnih slučajeva. Ovakvo nivo institucionalizovane diskriminacije ne bi bio tolerisan od strane drugih manjinskih grupa.

PONAŠANJE I IDENTITET

Od svih ispitanih žena, 77-95% su se identifikovale kao lezbejke ili primarno lezbejke, dok su se 5-12% izjasnile kao biseksualke. Analizirajuć i seksualno ponašanje tokom celog života 78-80% lezbejki se izjasnilo da su imale seks sa muškarcima, dok je 21-30% lezbejki reklo da su imale seks sa muškarcima u zadnjih pet godina. Ova činjenica potvrđuje da su identitet po orijentaciji i seksualno ponašanje različiti fenomeni i zahtevaju da se odvojeno i detaljno istraju. Ispitane lezbejke su u 60-72% slučajeva u dugim i stabilnim vezama, što je slično cifri od 62% dobijenoj popisom stanovništva za heteroseksualne osobe koje su udate.

ZDRAVLJE MLADIH LEZBEJKI

Pitanja razvoja

Kratak opis stadijuma razvoja kroz koje mlade lezbejke moraju da prođu i koji objašnjavaju zašto i na koje sve psihičke povrede su ranjive.

Uviđanje i prihvatanje sopstvenog lezbejskog identiteta i pored stalnog osuđivanja od strane porodice i zajednice.

Razvijanje novog sopstvenog identiteta kao lezbejka, lični proces poznat kao coming out.

„Oste konfrontacije sa društvenom homofobijom.

Deca stara između dve i osam godina, mogu da razaznaju svoja homoseksualna osećanja i usled toga se polako izoluju od porodice jer vide da je heteroseksualnost jedina prihvaćena norma (heteroseksizam). Većina roditelja, veruju i da ako pričaju i pružaju informacije o lezbejstvu podstiču takvo ponašanje, odbijajući da informišu svoju decu o raznolikosti emotivne i seksualne orijentacije, time ostavljajući i da deca stiču znanja o tome kod svojih neinformisanih vršnjaka/ka. Dece time shvata da je homoseksualnost nešto što se lakše ne izgovara.

Mnoge religijske institucije opisuju homoseksualnost kao nemoralnu, kao sklonost kojoj se mora opirati, govore i gej i lezbejskoj deci da su ona opaka i osuđena na pakao, nepodobna da budu sveštenici, nepodobna da učestvuju u životu zajednice, i nepodobna da se venčaju onima koje vole. Ona deca je imala prilike da pročita kako je homoseksualan seks odvratan, nasilan, i uopšte sadističan... ali monogamne homoseksualne osobe su u manjini i njihove veze su uglavnom kratkotrajne. Čak i onda kada istopolna partnerstva traju dugo ona se ne prihvataju kao da su sačinjena od one iste ljubavi opisane u Bibliji. Ni deca ne uče decu o raznolikosti seksualne orijentacije, iako deca i u uzrastu kada su u obdani tu već prepoznaju sopstvenu orijentaciju. Mlade lezbejke takođe mogu

² anorgazmija inhibicirani enski orgazam, tj. nemogućnost osobe da ima orgazam

da više diskriminaciju u vojsci, koju podržava vlada, gdje lezbejke i gej muškarci ne mogu da služe, i gdje im se stavlja do znanja da su homoseksualne osobe nedostojne kao građani/ke i pored toga to ne predstavljaju sigurnosni rizik niti su nesposobni/e da služe.

Manjak tačnih i pozitivnih lezbejskih uzora u javnosti i društvu, i istovremeno preterano predstavljanje negativnih stereotipa lezbejki na televiziji, pozorištu i tiskanom medijima, umnogome smanjuje sposobnost mlade lezbejke da razvije pozitivnu sliku o sebi samoj kao i da dobije poštovanje i razumevanje od strane vršnjaka.

Komisija za omladinu Američke akademije pedijatrije veruje da se homoseksualna omladina susreće sa manjkom tačnih informacija, manjkom pozitivnih uzora i nedostatkom mogućnosti za otvorenim razgovorom u procesu pokušavanja da izbalansira svoja osećanja sa svim negativnim uticajima društva. Ta vrsta odbacivanja od društva može da rezultira izolovanjem od društva, bezgledom, nasiljem u porodici, i vodi depresiji, samoubistvu, zloupotrebi alkohola i narkotika, i neuspehu u školi ili na poslu.

PSIHOLOŠKO ZDRAVLJE I SKRIVANJE SEKSUALNE ORIJENTACIJE T.J. IVOT IN THE CLOSET

Psihologija učenja da se živi u društvu koje ne prihvata različitost oblikuje proces razvoja identiteta za mlade lezbejke koje ulaze u adolescenciju. Konformizam i represija osećanja je ono što je podržano. Većina dece sakriva svoju seksualnu orijentaciju od prijatelja/ica i porodice zbog straha od posledica i diskriminacije, praktično ostavljaju prijatelje/ice i porodicu da i dalje neoporno pretpostavlja da je osoba heteroseksualna. Po rezultatima jednog istraživanja prva svest o seksualnoj orijentaciji dečaka se u proseku u desetoj godini života; ipak otvoreno iskazivanje se ne dešava do osamdesete godine. Od ispitanih mladih lezbejki i gejjeva, 42% je izjavilo da je u tom periodu pokušalo samoubistvo. Veoma je teško održavati pozitivnu sliku o sebi i istovremeno voditi dupli život koji je na oba polja nezadovoljavajuć. Takvu osobu porodica i vršnjaci/kinje najčešće vide kao povučenu, tajanstvenu i društveno nepodobnu. Za neke devojke ova faza sakrivanja seksualne orijentacije može da traje i do zrelijih godina života.

Takođe je veoma bitno prepoznati efekte masovnog sakrivanja pravog identiteta cele kulture ljudi. Zbog nepoznavanja čvetaju predrasude, čak i među dobronamernim osobama. Nevidljivost lezbejki u javnosti znatno doprinosi osećanju nefamilijarnosti i u svetu medicine po pitanju lezbejstva, to se prevodi praktično na negativna iskustva koje lezbejke doživljavaju na tom polju. Tokom tih nepovoljnih razloga i efekata jedino može biti zaustavljen zajedničkim naporima: lezbejke se moraju više

javno identifikovati kao lezbejke a doktori/ke moraju biti spremni i otvoreni da kreiraju atmosferu u kojoj je to moguće.

SAMOUBISTVO MEĐU MLADIM LEZBEJKAMA

Izveštaj Luisa Salivana, sekretara Akcione grupe za pitanje samoubistava među omladinom, iz 1989. godine, nagovestio je da broj samoubistava homoseksualne omladine iznosi neproporcionalno jednu trećinu svih samoubistava mladih. Mnogi/e autori/ke pripisuju tako veliki procenat samoubistava iskustvima odbijanja od strane porodice i društva od strane društva koje doživljavaju mladi/e lezbejke i gejjevi. Mnogi roditelji odrađavaju društvene norme u svojim stavovima i ponašanju nisu u mogućnosti da svojoj deci lezbejci pokažu prihvatanje i odobravanje, to je verovatno najveći gubitak koji te mlade gube. Od svih adolescenata/kinja koji/e su ispitani/e u Hetrick Martin institutu koje su roditelji odbili od sebe, 44% je navelo da je imalo sklonost ka samoubistvu, dok je 41% mladih lezbejki pokušalo izvršiti samoubistvo. Istraživanje Dr. Avne ankete o lezbejskom zdravlju pokazuje da je više od 50% lezbejki imalo sklonost ka samoubistvu u nekom periodu svog života, dok je 18% pokušalo izvršiti samoubistvo.

U poređenju sa tim, Izveštaj o bolesti i smrtnosti koji nedeljno izdaje Centar za kontrolu bolesti prikazuje da su rezultati ankete srednje kolaca/kinja (pretpostavlja se da je 90-97% njih heteroseksualno) pokazali da je 8% tinejdžera/ki pokušalo samoubistvo, dok je za 2% njih bila potrebna medicinska nega nakon pokušaja. I dalje ostaje nejasno da li devojčice lezbejke procentualno više pokušavaju izvršiti samoubistvo od mladih heteroseksualnih osoba, i to pitanje zasluži dalje naučno istraživanje.

ZLOUPOTREBA ALKOHOLA I NARKOTIKA MEĐU LEZBEJKAMA

Stopa zloupotrebe alkohola i narkotika među lezbejkama, nezavisno od geografske lokacije i klase, su ranije bile 20-30%, u poređenju sa 10% kod heteroseksualnih žena. Epidemiolozi/kinje su kritikovali/e takva istraživanja koja se koriste oportunističkim metodama, tipa anketiranja žena u barovima. Oportunistička istraživanja ne prikazuju celu lezbejsku zajednicu, po tome koje veći posećuju barove verovatno više zloupotrebljavaju alkohol i narkotike. Rezultati novijih istraživanja, rađanih u "ikagu i San Francisku, ne pokazuju veći stopu zloupotrebe alkohola od strane lezbejki od stope kod heteroseksualnih žena.

Većina programa za detoksifikaciju i rehabilitaciju pokazuju jako malo razumevanja za pitanja seksualne orijentacije i u principu ne ohrabruju osobu da se izjasni otvoreno po tom pitanju. Rezultati upitnika koji je predat centrima za lečenje zavisnosti pokazuju da je 26% tih centara okarakterisano kao

homofobično ili delimično homofobično okruženje. Neki od centara su odbili da popune upitnike navode i da njihovi lični stavovi o homoseksualnosti nisu relevantni po kvalitet usluge koje pružaju gej i lezbejskim pacijentima/kinjama.

Homofobija smanjuje verovatno u uspešnosti lečenja i oporavka za lezbejke koje zloupotrebljavaju alkohol ili narkotike. Nova avangarda lezbejskog identiteta otežava oporavak za lezbejke pacijentkinje i povećava verovatno u recidiva, tj. ponovnog korišćenja. Lezbejke su voljnije da učestvuju u programima za lečenje koji se bave i lezbejskim socijalnim pitanjima i koji imaju lezbejke u savetovani tu.

NASILJE U PORODICI

Iako u medicinskom svetu postoji svest o nasilju u porodici heteroseksualnih osoba, postoji jako malo svesti o tome da se nasilje u porodici dešava i u lezbejskim vezama. Žrtve i nasilnice najčešće imaju nasilne scene pod dejstvom alkohola, što produžava krug negiranja i nasilja. Rezultati ankete urađene 1988. godine pokazuju da je 11% lezbejki bilo žrtva nasilja u porodici od strane svoje partnerke.

LEZBEJSKA SEKSUALNOST

Stopa anorgazmije² je mala za heteroseksualne žene i za lezbejke, 12% prema 3%. Većina lezbejki navodi veće stope regularnih orgazama u poređenju sa heteroseksualnim ženama, što je vrlo verovatno s obzirom na to da se veći deo lezbejskih seksualnih aktivnosti vrši manualnom, oralnom stimulacijom kao i stimulacijom prstima. Samo 30% heteroseksualnih žena ima redovno orgazme pri seksu, s tim što je većini potrebna dodatna oralna ili manualna stimulacija klitorisom.

Neke lezbejke teoretišu da postoji dodatna beneficija usled boljeg poznavanja toga šta je poželjna seksualna aktivnost zbog sličnosti u genitalnoj anatomiji. Masters i Donson su u svom istraživanju naveli da su lezbejke po pitanju seksa manje orijentisane na sam cilj i da imaju bolju komunikaciju za vreme seksualne aktivnosti od heteroseksualnih parova.

Seksualna disfunkcija se ipak dešava u lezbejskoj populaciji. Kinzi je u svom istraživanju primetio da 10% lezbejki navodi da ima neke vrste disfunkcije, dok jedno istraživanje u Sjevernoj Karolini pokazuje da 63% heteroseksualnih žena navodi incidente disfunkcije.

O AUTORKI:

Kejt O Hanlan, M.D., jedna od direktorica odeljenja za hiruriju ginekologije raka na Stanford univerzitetu. Istraživanje dr. O Hanlan tiče se patološke biologije i hirurške terapije raka jajnika i uterusa. Bila je predsednica Gej i lezbejske medicinske asocijacije, osnivačica Fonda za lezbejsko zdravlje i jedna od autorki knjige Prirodna

menopauza: vodič za životno doba žene o kojem se najmanje zna.

Izvor: Internet, tekst Lezbejsko zdravlje i homofobija: perspektive za akušerke/ke i ginekologe/kinje

Prevela sa engleskog: Nina -F.

MASTURBACIJA

Masturbacija je korisna!

Masturbacija pruža ženama mogućnost da istraže svoje telo dok im istovremeno pruža visok stepen seksualne slobode. Ona omogućava ženama da doive seksualno zadovoljstvo bez oslanjanja na partnera/partnerku i da smanje seksualnu napetost kada to žele. Masturbacija može biti vrlo osnažavajuća za žene jer im pruža povećanu kontrolu nad njihovim telima i seksualno užitje. Masturbacija je sjajno tehničko sredstvo, ona učini žene o njihovim telima, kako ona reaguju na seksualnu stimulaciju. Za mnoge žene masturbacija je primarni ili jedini način doživljavanja orgazma. Mnoge žene doživljavaju svoje najintenzivnije orgazme dok masturbiraju jer na taj način sebi obezbeđuju idealnu mentalnu i fizičku stimulaciju koja im je potrebna, bez toga da brinu o željama svojih partnera/partnerki. Masturbacija je veoma korisna za žene tokom celog života, od detinjstva do zrelosti. Žena ne mora uvek imati seksualnog partnera/partnerku, ona može uvek imati sebe.

ZA TO JE VAŽNO NAUČITI OVO RANO U IVOTU

Masturbacija je prva i najvažnija seksualna veština koju devojka ili žena treba da nauči jer je to često ključ za uvođenje u drugim oblicima seksualnih aktivnosti. Idealno, ova veština se nauči pre puberteta ali prečesto se ne nauči dok žena ne dođe u kasne tinejdžerske godine, kasne dvadesete ili kasnije. Razlog za to je potrebno da ova veština bude naučena ili bar da se za nju zna pre puberteta je da bi tinejdžerke imale konstruktivan način da se obrate svom seksualnom nagonu koji se razvija. To takođe povećava njihovu svest o telu koje se stalno menja i obezbeđuje im neki osećaj kontrole nad njim. Ako tinejdžerka zna kako da masturbira, manje je verovatno da će potražiti seksualnog partnera/partnerku pre nego što bude emotivno i fizički spremna. Dok devojke počinju sa masturbacijom između desetih i četrnaestih godina, njihovo telo nije istinski spremno za trudnoću, porođaj i negu bebe do kasnih tinejdžerskih godina. Masturbacija obezbeđuje mladim ženama jednu zdravu opciju pored seksualne frustracije i seksa sa

partnerom/partnerkom.

Učenje da se masturbacijom stigne do orgazma, u ranim godinama je često lakše nego kasnije u životu, kada usvojimo društvena pravila i očekivanja koja često stvaraju barijeru seksualnom zadovoljstvu i orgazmu. Kako postajemo starije i obrazovanije, teško da previše razmišljamo o stvarima. Često je bolje naučiti kako da masturbira i eventualno doivi orgazam pre nego što sazna ta radi i kako drugi gledaju na te aktivnosti. Stvari koje tinejdžerke i žene usvoje i doive mogu izazvati orgazmičko umanjjenje. Kada je masturbacija naučena rano u životu, devojke često nastavljaju sa ovom praksom, čak i ako osećaju krivicu i strah da će biti kažnjene, a zbog zadovoljstva i relaksacije koje im ona donosi. Nevinost i naivnost imaju svoje prednosti.

KAKO ŽENE I DEVOJKE MASTURBIRAJU?

Žene i devojke masturbiraju na beskrajn broj načina. One mogu rukama i prstima masirati svoj klitoris ili trljati svoju vulvu o jastuke, krevetske čaršafe, plikane ivotinje i nametaj. Neke koriste mlaz vode, vibratore i dildoe da stimuli u svoju vulvu ili vaginu. Izgleda da vagina igra ograničenu ulogu u masturbacionim praksama, ali penetracija u vaginu nije nikako ni retka ni neobična. Neke žene koriste stimulaciju bradavica i/ili analnu stimulaciju kao dodatak stimulaciji klitorisa i vagine. Fantazija često igra glavnu ulogu u masturbacionim aktivnostima žene. Mozak je najveći i najvažniji seksualni organ, te sama fizička stimulacija često nije dovoljna da izazove orgazam.

PRAVILAN NAČIN?

Važno je shvatiti da ne postoji ispravan ili pravilan način masturbacije. Neke žene smatraju da treba da masturbiraju do orgazma koriste i dru-

gečiji ili ispravniji način jer su želele da druge žene to tako rade. Važno je znati da se anatomija svake žene pomalo razlikuje, a da se psihološki sastav jako razlikuje. Ovo ima za posledicu da svaka žena masturbira na različit način. Čak i ako koriste iste osnovne tehnike.

Dok mnoge žene mogu da masturbiraju do orgazma koriste i nekoliko različitih tehnika, druge otkriju da mogu da postignu orgazam samo kada koriste isti metod svaki put. U ovome nema ničega pogrešnog. Delom zbog uvećavanja, a delom zbog razlika u enskim telima, učenje novih tehnika može biti teško ili čak nemoguće. Ako postićete orgazam koriste i svoju sadašnju tehniku masturbacije, slobodno eksperimentirajte, ali nemojte smatrati da morate da postignete orgazam i na druge načine. Zapamtite, masturbacija treba da bude zabavna i prijatna bez obzira kako to radite.

POGREŠNI RAZLOZI

Postoje žene koje masturbiraju iz pogrešnih razloga. Ovo rezultira time da one ne masturbiraju tako često koliko mogu, imaju potrebu ili žele. Mi često imamo negativna osećanja o masturbaciji i osećamo krivicu kad masturbiramo. Žene su ponekad zabrinute zbog činjenice da masturbiraju i zbog toga koliko često masturbiraju. Ovo često rezultira time da ne masturbiraju onoliko često koliko bi im to emotivno i fizički koristilo. Ovi razlozi istraženi su u daljem tekstu.

PITANJE POTREBE

Žene često koriste rešavanje potreba da opišu u svoje masturbacione navike. Neke žene kažu: Imam potrebu da masturbiram jednom nedeljno ili imam potrebu da masturbiram svakodnevno. Govore i da imaju potrebu da masturbiraju one nesvesno pokušavaju da opravdaju svoju učestalost mastur-

biranja. Da ne moraju, one ne bi ili bar ne tako često. Time impliciraju da nemaju izbora. Druge žene kažu: Meni je potrebno da masturbiram samo jednom mesečno

ili Ja ne moram da masturbiram vrlo često. Ove ene nesvesno ka u da bi one vi e volele da uop te ne masturbiraju i da one to rade u krajnjoj nu di. ena koja se ose a prijatno dok masturbira ne e izbegavati masturbaciju. Ona ne e odlagati masturbaciju dok ne oseti da apsolutno mora ili e poludeti od seksualne frustracije. Koriste i reĒ potreba da bi opisale svoje navike masturbiranja, ene zapravo govore da smatraju da je masturbacija neprikladna, Ēak iako mo da često masturbiraju. ena koja se ose a prijatno dok masturbira e verovatno re i: U ivam da masturbiram svaki dan. ili Masturbiram jednom nedeljno. ?

NEDOSTATAK VR NJA"KE I DRU TVENE PODR KE

Uprkos seksualnoj revoluciji, enska masturbacija je jo uvek u nekoj meri tabu tema. Mada se kroz popularne pesme, filmove i televizijske emisije spominje enska masturbacija ili upotreba vibratora, to nije često tema razgovora. Madonino dodirivanje genitalija je vi eno vi e kao opsen gest nego kao normalan seksualni Ēin. Po mom iskustvu, mu karci i ene e pre spomenuti masturbiranje defaka i mu karaca nego devojĒica i ena. Ovo je delom zbog nedostatka reĒi u slengu koje opisuju ensku masturbaciju. Od mu karaca i deĒaka se oĒekuje da masturbiraju, ali ne i od devojĒica i ena, mada je obiĒno prihva eno da je to u redu i za njih. Ako ena ne zna da njene vr njakinje masturbiraju i da pretpostavljaju da i ona to radi, manje je verovatno da e to uraditi ili ako i uradi, ose a e krivicu. Ēak iako je prihvatljivo da se ne to radi, manje je verovatno da e ljudi to raditi ako ne znaju da to rade njihovi vr njaci. Po to ene generalno ne govore o tome, pretpostavlja se da one ne masturbiraju.

SAMO SAME ENE MASTURBIRAJU

Postoji dru tvena stigmatizacija povezana sa etiketom sama ena . Ve ina ena koju ja znam, odbija da ode sama na neki dru tveni doga aj. Koliko često vidite samu enu u restoranu, biskopu ili pozori tu u odnosu na mu karce? ?U redu je? biti sama, ali svi vi e vole da te vide sa partnerom. Dru tveno je prihvatljivo kada je mu karac sam ali je manje prihvatljivo kada je ena sama. Po to postoji tako malo ena koje su same, a samo same ene masturbiraju, znaĒi da nema mnogo ena koje masturbiraju. Ovaj stav te ko da je istinit, ali on opsuje promi ljanje iza Ēinjenice da neke ene ne masturbiraju. One to ne rade, jer ako imaju partnera/partnerku, smatraju da ne bi trebalo, ili ako su same, masturbiranje e potvrditi njihov status same ene. Da nisu same, ne bi morale da masturbiraju. Umesto masturbiranja, one idu u potragu za seksualnim partnerom/partnerkom. Ovo rezultira

mnogim nesre nim zajednicama i seksualno nezadovoljnim enama.

MASTURBACIJA JEDNAKO NEVERNOST

Na masturbaciju se gleda kao na kao aktivnost koja se iskljuĒivo de ava u detinjstvu, neke ene koje su u vezi smatraju da to nije prigodno za njih. Neke posmatraju masturbaciju kao preljubu kada su u vezi. Plus, ako ste u vezi, veruje se da va e seksualne aktivnosti sa partnerom/partnerkom treba da ispunjavaju va e seksualne potrebe. Dok je ovo lep ideal, u stvarnom ivotu, njihovi partneri/partnerke, bez obzira koliko su dobri i puni ljubavi, ne ispunjavaju seksualne potrebe mnogih ena. Za ene u vezi je va no da shvate da je savr eno u redu i normalno da masturbiraju i trebalo bi da to rade bez ose anja krivice. Njihove vr njakinje i partner/partnerka to najverovatnije rade.

VEZA SA PARTNEROM/PARTNERKOM JEDNAKO MANJE MASTURBACIJE

Za mnoge, ako ne za ve inu ena, uĒestalost njihovog masturbiranja ne mora da se smanji kad stupe u seksualnu vezu. Neke ene otkriju da u stvari Ēe e masturbiraju kada su u vezi po to veza Ēini da se ose aju seksualnije i pove ava njihovu elju za seksualnim u ivanjem i orgazmom. Veza sa partnerom/partnerkom ne znaĒi da masturbacija nije vi e ispunjavaju a ili da nema prilika kada elite same da u ivate u zadovoljstvu. Kada imate partnera/partnerku, oni ne moraju biti jedini izvor orgazma i ne moraju da budu prisutni tokom svih va ih orgazama, niti je obavezno korisno ako jesu. Vi ne uskra ujete va em partneru/partnerki ni ta ako sami do ivljavate orgazme.

Masturbacija nije seksualna aktivnost koju upravljavate samo kada ste sami, to je tako e sredstvo deljenja zadovoljstva sa va im partnerom/partnerkom. Mnoge u ivaju u posmatranju svog partnera ili partnerke dok masturbira i ose aju intenzivno zadovoljstvo od deljenja ove aktivnosti sa njim/njom. Dok posmatrate va eg partnera/partnerku dok masturbira, bolje e shvatiti u kojim oblicima i tehnikama stimulacije on/ona najvi e u iva. Saznanje da va partner/partnerka mo e do iveti orgazam bez va eg uĒe a smanjuje pritisak koji mo da ose ate i omogu ava da oboje/obe vi e u ivate u seksu. Parovi, naroĒito oni tinejd erski, koji ne ele da rizikuju trudno u ili polno prenosive bolesti, shvati e da im masturbacija omogu ava da do ive i podele seksualno zadovoljstvo bez tih rizika. Tokom trudno e, oboje/obe mo e masturbirati kada vaginalni odnos nije vi e mogu ili po eljan. Masturbaciju uvek treba smatrati normalnim delom partnerskog seksa.

Za enu je va no da zna kako da masturbira do orgazma jer često je neophodno da stimuli e svoj

klitoris tokom odnosa ako eli da ima orgazam. ena koja stimuli e svoj klitoris ne ne alje ponuku da njen partner/partnerka nije dobra i bri na osoba ili da su njene seksualne ve tine jačne. Ako to bilo ta znači, znači da je ena preuzela odgovornost za svoje sopstveno seksualno zadovoljstvo.

SAVR ENI PARTNER/PARTNERKA JEDNAKO SAVR ENI SEKS

Postoje trenuci u svim vezama kada va partner/partnerka nije dostupna za seks kada vi to elite iako spava pored vas. Parovi često imaju različite nivoe seksualnog nagona i oekivanja koji se tiču fizičke intimnosti. Ovo je razlog za to ene često tajno masturbiraju u kupatilu ili tiho masturbiraju u ranim jutarnjim časovima dok njihov uspavani partner/partnerka le i pored njih. Masturbiranje kada ste u vezi je normalno i ena ne treba da se ose a posranljeno to to radi. Ve ina ena je to verovatno radila u nekom trenutku svoje veze. To je često neophodno. Uzdr avanje od masturbacije i seksualnog zadovoljstva zato to ste u vezi teti i vana i va o j vezi jer ete polako početi da krivite svog partnera/partnerku za svoju seksualnu frustraciju. Kako va a seksualna frustracija raste, ra e i frustracija u vezi. Preljuba ili razvod se mogu oekivati.

ENE SU MANJE SEKSUALNE OD MU KARACA

Iako je ovo ekstremno netažno, ve ina ljudi veruje da su ene manje seksualne od mu karaca. Mi smo navedene da verujemo da ene razni ljaju o seksu i ele seks mnogo re e od mu karaca. Dru tvo često stvara izgnanice od ena koje su otvoreno seksualne. Ovo rezultira time da ene veruju da nemaju sna na seksualna ose anja i elje. Na alost, mnoge ene je sramota da priznaju da imaju sna an nagon za seksom, jer one time postaju uspaljene. Rezultat takvog mi ljenja je da ene postaju introvertne i da odbacuju svoja sopstvena seksualna ose anja i elje. Mada se ena elja za seksom mo e menjati tokom vremena kao rezultat homonskih uticaja, one su jednako seksualne kao i mu karci. Ako ena prihvati da je jednako seksualna kao mu akarac, verovatnije je da e se ose ati prijatno sa svojom eljom da masturbira i učestalo u kojom to radi.

NIZAK NIVO ILI ODSUSTVO SEKSUALNOG NAGONA

Mada su ene vrlo seksualna bi a, seksualna elja ne mora biti primarna motivacija da bi masturbirale. Glavni razlog za to ena masturbira mo e biti zato to joj to jednostavno prijia. ene sa

sna nim seksualnim nagonom mogu masturbirati često ali one to rađe zato to im to prijia, a ne zbog nagona. Da im ne prijia, verovatno to ne bi radile.

ene ne bi trebalo da se odriču masturbiranja samo zbog toga to nemaju sna an seksualni nagon. "ak iako nemate elju za partnerskim seksom, jo uvek mo ete u ivati u pru anju zadovoljstva samoj sebi. "injenica da preado-

lescentne devojke masturbiraju, dokazuje da hormonalno izazvan seksualni nagon nije jedini razlog za masturbiranje. Mlade devojke nemaju za to nikakav drugi razlog osim to im to prijia i pona e da se opuste. Po to masturbiranje prijia, nema razloga da odrasle ene to tako e ne rađe. Potpuno je u redu da

ena pru a sebi zado-

voljstvo svakodnevno ili re e ako ona tako eli. Da bi masturbacija bila prijatna, ne mora se zavr iti orgazmom. Masturbacija ne mora uključivati ni ta drugo do stavljanja va ih ruku na va u vulvu kada uveće legnete da spavate jer je to prijatno.

NARASTAJUĆE PRIHVATANJE ENSKE MASTURBACIJE

Ne elim da kitaoci dobiju utisak zasnovan na gore navedenom, da sve ene imaju negativne stavove o masturbaciji ili da sve ene treba ke e da masturbiraju. ene intenzivno razvijaju veoma pozitivne stavove o masturbaciji. Osamdeset do devedeset procenata mladih ena rađe to bar povremeno. Ako im se pru i prilika, ene e često razgovarati o svojim navikama masturbacije sa ponosom, bez i najmanjeg ose aja krivice. Izgleda da je sve ve em broju mladih devojaka dozvoljeno od strane roditelja da masturbiraju. Ovo rezultira pove anjem broja odraslih ena koje masturbaciju shvataju normalnom, kao to je i disanje. Kao doatak ovome, ja vidim odre eni broj majki koje ne mogu da suzdr e ponos kada vide da su njihove erke naučile da masturbiraju u mladim godinama. Ovaj pozitivni stav se prenosi na njihove erke.

¹ Narodna knjiga objavila je roman Majkla Kanningema Sati, u prevodu Marije Stamenkovi, koji pored neoprositivog lapsusa (ili neznanja), autorku Zlatne bilje nice (sveske), Doris Lesing oslovljava u mu kom rodu i koji je na nekoliko oiglednih mesta krajnje gender nesenzitivan.

No, one/i koje/i budu prvo pročitali knjigu (na srpskom ili engleskom) a zatim pogledaju film (ili obratno), i same/i e u tome prona i ono to im se svi a ili ne.

Gore navedene linjenice samo imaju nameru da pomognu enama da se ose aju bolje u vezi sa masturbacijom, a ne da učini da smatraju da moraju da masturbiraju da bi bile sre ne ili da moraju svakodneвно da masturbiraju da bi osetile korist od toga. Ja samo elim da ene vide masturbaciju kao normalnu, bez dozira da li je upra njavaju, jer njihove vr njakinje, sestre i erke najverovatnije to raće.

SEKSUALNOST FETUSA: KO JE TO MOGAO I ZAMISLITI?

Sleće i citat bio je objavljen u knjizi Klitoralna istira autorke Rebeke Walker. Probitno se pojavio u pismu Amerikkom urnalu za aku erstvo i ginekologiju broj 175 iz septembra 1996. godine na 753. strani.

Nedavno smo primetili enski fetus u 32. nedelji trudno e kako dodiruje vulvu prstima svoje desne ruke. Pokret milovanja je primarno centriran na region klitorisisa. Pokreti su prestali posle 30 do 40 sekundi i ponovo počeli posle nekoliko trenutaka. Dalje, ovi lagani pokreti su se ponovili i povezani su sa kratkim, krutim pokretima karlice i nogu. Posle jo jedne pauze, kao dodatak ovom pona anju, fetus je imao kontrakcije mi i a torza i udova, i kao klimaks, usledile su brze mi i ne kontrakcije tela. Najzad se ona opustila i odmorila. Mi (nekoliko doktora i majka) posmatrali smo ovo pona anje oko 20 minuta.

Ovo saznanje otvara mogu nost da devojlice-odojčad, kao i dečaci, mogu imati neku seksualnu svest pri ro enju. Oni mogu ve znati ta je seksualno zadovoljstvo i kako do njega do i. Da li je mogu e da je sisanje palca i masturbiranje fetusa jednako neophodno i korisno za razvoj fetusa? Kada devojlica-odojče dodirne svoju vulvu, da li ona tek tada postaje nje svesna ili demonstrira ta je naučila ili znala pre ro enja? Koje psiholo ke posledice nastaju kada joj odgurnu ruku? Da li bismo uradili isto da sisa palac? Ova nejasna zabele ka fetusne seksualnosti dovodi u sumnju na a dosada nja shvatanja ljudske seksualnosti, ako ih u stvari ne poni tava.

Izvor: www.The-Clitoris.com

Prevela sa engleskog: Danijela ivkovi

NASILJE ME—U LEZBEJKAMA SRAMOTA I GUBITAK SEBE

Naredni tekst je preuzet iz No More Secrets Violence in Lesbian Relationships autorke Denis L. Ristok koja je intervjuisala oko stotinu lezbejki koje su bile voljne da govore o nasilju koje su pre ivele u lezbejskim vezama.

To mi je bila prva veza. Prva prava, duga veza. Bila sam jako zaljubljena i mislila sam da e to trajati celoga ivota. Počelo je zaista dobro. Ona je bila devet godina starija od mene. Prvo je počelo verbalno nasilje a nakon toga i fizičko. Vrlo često sam imala masnice na očima a jednom me je skoro i ubila. Davila me je...

Trajalo je skoro tri godine. Ja sam jednostavno bila previ e nesigurna i nisam znala ta treba da radim to mi je bila prva lezbejska veza.

Elen

ivim u veoma malom gradu sa svega pet-est hiljada stanovnika. Veoma sam zabrinuta da li ljudi znaju da sam lezbejka jer jednostavno elim da izbegnem neprijatnosti. Upoznala sam jednu enu i veoma brzo shvatila da ne to ozbiljno nije u redu sa njom. Tada sam joj rekla da elim da prekinem i da je gotovo me u nama. Ukoliko čak i pomisli da me ostavi i raskine sa mnom, uni ti u ti ivot , bio je njen odgovor. U me uvremenu sam se setila koliko sam problema imala kada sam predavala u osnovnoj koli i nisam elela da napu tam grad jer je potrebno puno vremena da se na e drugi posao, naročito u prosveti.

Keli

ene ne ele da napuste vezu punu nasilja sve dok su ovisne o nečemu. Nemaju dovoljno hrabrosti i snage jer su otupele. Ono to elim da ka em jeste da sam pila godinama samo zato da ne moram da se suočim sa samom sobom i svojim vr njakinjama. Bila sam trezna skoro pet godina pre nego to sam smogla snage da napustim nasilnu partnerku.

Ivona

Ovo su samo neke od priča lezbejki koje su pre ivele nasilje u lezbejskim zajednicama. Postoji mnogo ti ine me u nama o tome ta se doga a u lezbejskim vezama.

SRAMOTA

Uobičajeno je ose anje dubokog stida kada lezbejke govore o nasilju koje pre ivljavaju ili su pre ivele. Ose aj stida ne iznena uje kada imamo u vidu ose anja slabosti i samooptu ivanja jer ene veruju da je bilo ne to to su mogle ili je treba-

lo da urade da bi zaustavile nasilje. BuĒ ene veruju da su slabe i da je trebalo da budu u mogu nosti da zaustave fam partnerke pri likom fiziĒkog nasilja, ena koje nikada ranije nisu iskusile nasilje optu uju sebe to nisu videle znake upozorenja, ene koje imaju istoriju nasilja okrivlju ju sebe to su sebi dozvolile da im se to ponovo do godi, itd. Neke od ena koje su iskusile nasilje od svojih partnerki su Ēak aktivne u feministiĒkom pokre tu ili raĒe kao savetnice/terapeutkinje za rtve nasil ja: U jednom periodu sam i prime ivala a i nisam, i onda kada sam shvatila ta se de ava rekla sam se bi Kako sam mogla da se na em u ovoj situaciji? , (Didi) Ona je pokazala naroĒito izra eno ose anje stida pome ano sa ose ajem emocionalne paral isanosti i Ēinjenice da je ostala u vezi nakon prepoz navanja nasilja, uprkos Ēinjenici da radi kao ter apatkinja u ovoj dolasti.

Ose anje stida je kod lezbejki obiĒno pome ano sa drugim ose anjima. Stid i sramota su nam nametnuti od strane dominantne kulture koja ima negativan odnos prema ljudima sa marginalizo vanim seksualnim identitetima, kao i uop te prema enama to je evidentno u negativnim kulturnim konstrukcijama koje imamo prema lezbejstvu i enstvenosti uop te. Ovo je prisutno kako kod lezbejki tako i kod ena koje to nisu. Mnoge ene reaguju na nasilje okom da je druga ena bila nasilna pre ma njima i reĒima: Pa zar nisu nu karci ti koji povre uju ene, ene to ne Ēine! . "esto nalaze opravdanja za nasilje i ose aju stid i slabost jer je ena ta koja nanosi nasilje. Neke ispoljavaju dubok prezir prema sopstvenom seksualnom opredeljenju dok se neke ene Ēak preispituju da li su zaista lezbejke. Postoje razliĒiti naĒini na koje preuzi mamo stavove dominantne heteropatrijarhalne kul ture: onda kada uvi amo da je nasilje koje dolazi od ena destruktivnije od onoga koje nanose mu kar ci, ili kada oĒekujemo ve u prisnost od ena, ili vidimo nasilje me u lezbejkama kao potvrdu da je lezbejstvo poreme aj.

Imam iskustvo u vezi sa nasilnim mu karcem i za mene je ovo bilo mnogo stra nije. Mislim da se nikada nisam toliko emotivno vezala za mu karce i

¹ Naziv pulp odnosi se na grubi papir od celuloze (wood-pulp) na kome su tampene knjige i Ēasopisi. Od 1939. u Americi sve se vi e razvija industrija bro iranih i d epnih izdanja. Za vreme Drugog svetskog rata, amer iĒka vlada snabdevala je vojnike d epnim izdanjima savremenih romana, koja su bila lagana i taman tolika da stanu u d ep uniforme. Kada se rat zavr io mnoge ene u Americi koje su preuzele mu ke poslove nas tavile su da raĒe izvan ku e. One koje su se vratile tradicionalim ulogama poĒele su da Ēitaju ove jeftine kn jige koje su prikazivale ene u novim, netradicionalnim ulogama. Ta enska ĒitalaĒka publika izaziva procvat u industriji bro iranih izdanja, naĒvisiv i u broju mu ke Ēi taoce, to nije bilo oĒekivano budu i da su ova izdanja njima i bila namenjena. Nadalje eno u tekstu ovaj

samim tim nikada me nisu mogli povrediti toliko duboko, ukoliko ovo uop te ima smisla?

Karla

Neke od ena navode da se stide i da imaju svest o tome ta e njihovi poznanici i prijatelji koji imaju homofobiĒne i/ili mizogine stavove re i ili pomisliti kada saznaju da je u nasilnoj lezbejskoj vezi. Mlade lezbejke, one koje su iskusile nasilje u svojoj prvoj vezi sa enom navode dodatno ose anje opisuju i ga kao gubitak dela sebe gu bitak nevinosti.

GUBITAK SEBE

An ela, ena u ranim dvadesetim, je bila u svo joj prvoj lezbejskoj vezi. Njena partnerka je lagala da ima rak, emotivno je kontrolisala i u nekoliko navrata je fiziĒki zlostavljala.

Jo uvek poku avam da zaleĒim rane. Sada sam u drugoj vezi u kojoj poku avam da zaboravim kroz ta sam pro la i da krenem dalje. Ali jednos tavno mi nedostaje poverenje. Kako da ka em, ranije sam bila tako... lakovema. Nedostaje mi taj jedan deo mene, mene nevine...

An ela

Lorejn je imala dvadesetĒetiri godine kada je za poĒela vezu koja je trajala est godina i bila pre puna fiziĒkog i psihiĒkog nasilja.

Mislim da bismo pre ivele razvijamo neverovat nu snagu. Tako e razvijamo kapacitet da budemo okrutne i ovo je ne to to bih volela da nisam otkrila. Ali sam to nauĒila u toj vezi. Znate, videla sam kako se mo e manipulirati mo i u emotivnoj vezi, kao se njome mo ete koristiti na mnoge odvratne naĒine. "ini mi se da znam sve strategije. To je zaista bolesno... zaista bolesna stvar. Na neki naĒin gu bitak iskrenosti, nevinosti...

Lorejn

Ideja nevinosti je povezana sa prihvatanjem romantičnih predstava o lezbejskim vezama koje su uvele lezbejke feministkinje da bi se oduprle homofobiji a, isto tako i idejan o sre i dob nas smrt ne razdvoji koju name patrijarhat. Deo uticaja nasilja u lezbejskim vezama je da ono pokazuje da one nisu uvek ne i pa ljive i da veze, ma koliko se mi trudile, nisu uvek pod na om kontrolom. Tako je prisutna svest o tome da smo i mi potencijalne nositeljke nasilja. Osim gubitka sebe, postoje i surove linjenice prisutne u homofobičnom svetu u kojem živimo, a sa kojima se one susre u nakon odluke da prekinu vezu: gubitak samopo tovanja, gubitak poverenja, bezbednosti, gubitak posla, doma i imovine.

U odlomku iz ove veoma mo ne pesme, autor-ka opisuje traumu koja je često posledica nasilja. Njene reči donose kako bol koji joj je nanela partnerka tako i sramotu jer mora da razotkrije događaj prilikom obrađivanja za pomoć u heteronormativnom svetu:

NASTAVI DA SANJA

Chrystos

„ime vas je udario? Upitao je lekar.

Sramota. Ti ira.

Nije on.

Ona

Nisam ga ispravila

Smotala sam se u sebe poput povezanog stopala

Gledala sam u pod izbegavajući

Pesnicom

Rukom kojom mi je razdvajala kolena Prstima koje sam primila u sebe

Vri te i volim te kućko Ti si ta koja me je ljuljala

Moja glava

Luka za tvoj brod besa

Bezbedno je da me tuže ...

Udarila si me tim neodoljivim

Smrtonosnim oružjem

Mrnja obučena u cipele & Earape od reči

Volim te

Prevela sa engleskog i priredila: Ana Zorbi

Vedrana V.

LEZBEJSKA UD-
NJA U ROMANU
SATI MAJKLA
KANINGEMA¹

ju u jedno od najboljih dela nove američke proze.

Kao i ostali njegovi romani, i Sati su podstaknuti Kaningemovom fascinacijom i muzom, Viridinijom Vulf.

Kaningem iz romana Viridinije Vulf Gospo a Dalovej obnavlja bitan element koji je dugo vreme bio ignorisan i zapostavljen od strane kritičara/ki, a postao priznat tek u postmodernom Eitanju dela Viridinije Vulf neostvarenu i za to doba nemogu u ljubav izme u Klarise Dalovej, glavne junakinje romana i Seli Seton, njene prijateljice iz mladosti.

Naziv romana, Sati, preuzima od onog koji je i sama spisateljica u početku namenila radnoj verziji, da bi se kasnije opredelila za Gospo a Dalovej. Iako je u prvi mah Kaningemov roman delovati kao cut-copy-paste zahvat nad Gospo om Dalovej, on je razraditi svoj izvor inspiracije, izmestiti i promeniti određena imena likova i njihove sudbine, kako iz romana Gospo a Dalovej tako i iz stvarnog života Viridinije Vulf, reinterpretira i ih i stvoriti nove, ponovo ih oživeti jer u nekim drugim satima oni sebe mogu potpuno da ostvare.

Stvari i fiktivni toposi i različiti kontekstovi preplitali se, pa je posleratnu traumu iz Gospo a Dalovej zameniti smrtonosni AIDS, opsesivnost naizgled nedodirljivim i moćnim simbolom koji je u Gospo i Dalovej otelotvoren u liku kraljice koja prolazi Londonom u raskošnom vozilu, zameniti filmska zvezda Eiji je identitet skriven u kolima sa zatamnjanim staklima i o kome spekuliraju obožavatelji i smrtnici/e.

Fikcija stvarnog lika Viridinije Vulf, iz vremena kada je pisala Gospo u Dalovej, prisutna je od prve do poslednje stranice romana Sati, a nju prate priče koje su dve one koje žive u različitim vremenima. Međutim, sve tri one povezuje roman Gospo a Dalovej tako to je ga jedina pisati, druga Eitati, a treća ga oživeti.

U međuvremenu fiktivnog i biografskog i neprestanom iznenađenju em sklopu događaja, Kaningem nam predstavlja jedan dan iz života ove tri one, njihove dragocene trenutke mogu nosti, uspomene, strepnje, male stvari koje im ispunjavaju jedan dan života.

Gospo a Vulf

Nakon prologa koji potresno dočarava misli pedesetdevetogodišnje Viridinije Vulf neposredno pred njeno samoubistvo 1941. godine, dok sa kaputom punim kamenja ulazi u reku iz koje se višine vratiti, sledi vremenski skok unatrag. Jednog turnog jutra 1923. genijalna književnica se budi u pokrajini i da se izbori sa svojim glasovima i rešiti dilemu u vezi sa glavnom junakinjom Gospo e Dalovej, Klarisom. Kako da započne Gospo u Dalovej, da li e Klarisa Dalovej umreti ili e se boriti protiv monotoni sati koji joj (ne)ispunjavajuivot.

Gospo a Vulf pokušava da radi na knjižici uz stalni nadzor lekara i muškarca Lenarda, pati zaivotom u Londonu, misli na Vitu (Vitu Sekvil-Vest koja je bila stvarna ljubavnica Vulfove, i za koju je napisala roman Orlando 1928. godine).

Konačno, Viridinija e zapečatiti sudbinu svoje junakinje:

Klarisa Dalovej e voleti enu, ona i ena e se poljubiti, jednim poljupcem, poput jedinstvenih za arenih poljubaca u bajci i Klarisa e celog ivota nositi se anje na taj poljubac, ude i da se ponovi. Ona nikada ne e prona i takvu ljubav koju izgleda nudi samo usamljeni poljubac Klarisa e verovati da se bogata, buntovna budućnost otvara pred njom, ali najzad ona e se urazumiti, kao to to rade mlade žene, i ude e se za odgovarajućeg muškarca .

Itose i zaista deava u Gospo i Dalovej, a kako neki biografi pretpostavljaju desilo se samoj Viridiniji Vulf, Eiji su lezbejsku udhju ugu ile tada nje patrijarhalne društvene stege. Neko ipak mora umreti u Gospo i Dalovej, odlučuje gospo a Vulf, i to e biti Septimus Smit, rta psihosocijalnog establi menta posleratne Engleske, predstavnik izgubljene generacije , a kod Kaningema to e biti Ričard, koji e kao i Septimus jedino mogu e izbavljenje na i u tome to e skočiti kroz prozor. Ričard, u Kaningemovom romanu postaje pesnik, gej muškarac oboleo od side, najbli i prijatelj Klarise Von, ene iz tre e priče i trogodišnji sin gospo e Braun iz druge.

Gospo a Braun

U Kaliforniji, 1949. godine, gospo a Braun Eita roman Viridinije Vulf Gospo a Dalovej. Ona je udata za veterana iz Drugog svetskog rata, ina trogodišnjeg sina Ričija, i ponovo je trudna. Tog jutra ona pokušava da spremi savršenu tortu za roendan svog muškarca i vodiivot uspešne domaćice. Identifikuju i se sa likom Klarise Dalovej i sama biva dovedena do granice samoubistva, i shvata da je mali srećniivot mlade žene i majke polako gušiti

usisava kao ivi pesak. Njen izbor je do kraja romana neizvestan, a razrešenje koje Kaningem pru a jedna je od zanimljivih inovacija.

Udhja gospo e Braun nagoveštena je u epizodi u kojoj je kasnije tokom dana posećuje prijateljica Kiti. Kiti odlazi u bolnicu na operaciju jer najverovatnije ima rak. Prisutnost snažnog simbola smrti saseca udhju do korena, realizacija eljezavršava se u kratkom dodiru tela i usana dve žene i Laurinim mislima:

»Laura eli Kiti, ona mo e istovremeno da ljubi Kiti u kuhinji i da voli svog muškarca...da sanja da ponovo ljubi Kiti jednog dana, u kuhinji ili na plaži, dok deca vri te na surfovanju, u hodniku sa njihovim rukama punim sklopljenih pećura, ne no se smeju i, beznadežne, zaljubljene u svoju sopstvenu nesmotrenost, ako ne jedna u drugu, govore i , brzo se rastaju i, krenuv i dalje .

Laura se oseća kao muškarac koji dr i enu , jo uvek bez pravih reči da imenuje svoju udhju. Slično, Viridinija Vulf u Gospo i Dalovej opisuje Klarisinu udhju i kaže da je Klarisa volela Seli kao to muškarac voli enu.

Gospo a Dalovej

Konačno, treća priča, kao ostvarenje udhje, koja je bila nemoguća izme u Klarise i Seli iz Gospo e Dalovej, smeštena je u današnje vreme, pred kraj 20. veka u Njujorku. U Grinvič Viliduu, ve osamaest godina zajedno žive 52-godišnja Klarisa Von, izdavačica i njena ljubavnica Seli, televizijska producentkinja.

Klarisa ina erku D uliju, Eiji otac nije bio ništa viš e od božice za lekove označene brojem . Klarisa iz Gospo e Dalovej je tako e imala erku Elizabet. Nju je doavala i od nje se nije odvajala izvesna gospo ica Kilman, komunistkinja, dok je ovda nja D ulija robusudnog teoretičara Meri Krul koja strastveno dr i predavanja na Njujorkom univerzitetu o otu noj maskaradi poznatijoj kao robus. Za Meri Krul je D ulijina majka samo dobro obučenalezbejka sa dobrim poslom, slično preziru Kilmanove prema bogatoj Klarisi Eiji je glavni zadatak tog dana u Gospo i Dalovej bio da kupi cveć e za svoj prijem.

Ovog junskog dana Klarisa Von - Gospo a Dalovej , kako je zove njen najbli i prijatelj Ričard, ljubav iz mladosti, a sada bolestan od side, orga-

¹ Kit Grin i Dil Lebian, *Feminism, Literature and Criticism, Critical Theory & Practice: a Coursebook* (NY: Routledge, 1996) 251-252. Umjesto potvrđivanja lezbejske egzistencije, ovaj argument [lezbejski kontinuum] can have the effect of erasing it mo e imati uticaja na njeno brisanje do ponovnog neprepoznavanja i nepredstavljanja: ako ne mo e da se bira izme u predstavljanja odnosa izme u heteroseksualnih žena i izme u lezbejki, mogao bi se izgubiti bilo koji osećaj lezbejskog identite-

nizuje prijem u njegovu East, jer je dobio prestižnu nagradu za poeziju.

Kao i u Gospo i Dalovej, sledi sličan splet događaja; Klarisa ide da kupi cveće, sreće Luisa, nekada njegov Ričardovog ljubavnika, razmišlja o životu, prolosti, ljubavi.

Uprkos bolu, patnji i izokivanju neminovne smrti, najprostije stvari kao to je jutarnja etnja ili postavljanje vazepune cveća na stolu, ti blistavi trenuci dovoljni su za sreću i afirmaciju života.

Seli shvata da je eli da ode kući i da kaeneto, ne to to se proteeneto samo iza slatke i utehe, već iza same strasti. Ono to ona eli da kaeneto ima veze sa njenim osećanjima ogromne sreće i bliskog razaranja i gubitka. Ono to ona eli da joj kaeneto ima veze ne samo sa radošću i sa ponovavajućim stalnim strahom koji je druga strana radosti. Ova njihova ljubav sa svojom ubedljivom familijarnošću i lakim tinama, sa svojom stalno uvukla je Seli direktno u materiju same smrtnosti. Seli joj unučuje cveće i na trenutačne one su obe naprosto i u potpunosti srećne. One su ovde zajedno, baš sada i nekako su uspele u toku osamnaest godina da neprekidno vole jedna drugu. To je dovoljno.

Dovoljno da se izdrži u ovim stranim satima (vremenima).

Vedrana V.

ENE U SENCI

Lezbejski jeftini romani - pulp fiction¹

Prii, Laura. Izgledala je nestvarno dok je to izgovarala, sa pušnom crnom kosom, purpurno crvenim obrazima. Stajale su nepokretne, tako blizu jedna druge da su se dodirivale... Laura se stresla. Nije mogla ništa drugo da kaže osim da iznova ponavlja ime ove druge, kao da je u nekom transu... Ni jedna od njih nije Eula kako telefon zvoniti je osećala hladno u koju je donela kišovitono, niti su bile svesne bilo čega sem jedna druge.

Ovako glasi odlomak iz knjige En Benon Ja sam ena, jedne od najpoznatijih autorki ove vrste literature. Benon je jedna od retkih koja je stvarala potpuno razvijene likove za razliku od ostalih pisaca ove vrste literature koji su gotovo uvek imali senzacionalistički pristup.

Zlatno doba lezbejske jeftine književnosti počelo je kada je izdavač Foset (Fawcett) počeo da izdaje brojirana izdanja. Ubrzo su to uradile i ostale izdavačke kuće, a mnoge od njih angažovale su ho-

moseksualne i heteroseksualne i muškarce koji se pisati za široku i raznovrsnu italaku publiku. Romani su često objavljivani pod enskim ili rodno nespecifičnim pseudonimima kao na primer, Mark Hejstings ili Evans Meknajt.

Korice su bile dizajnirane da privuku mušku, heteroseksualnu italaku publiku. Na senzacionalistički način i stilski veoma ograničeno, pisci su lezbejstvo svojih junakinja često obavljavali kao posledicu silovanja, zlostavljanja od strane roditelja ili sličnih trauma. Izdavači su često od pisaca zahtevali da knjige završe tako to se ene na kraju odlučuju za heteroseksualnu vezu, gube posao, izvršavaju samoubistvo i sličnim formulama. Ali uprkos ovim negativnim opisima, brzo se razvija još jedna underground italaka publika koja je lako mogla da prozre ove konvencije.

Za mnoge lezbejke je kupovina ovih knjiga predstavljala nešto zastrašujuće, posebno za vreme McCarthy su enja iz četrdesetih i ranih pedesetih kada su životi hiljade ljudi uništeni pod optužbom da su homoseksualni. skrivane ispod madraca, ove knjige i le su od ene do ene u tada još uvek ilegalnoj zajednici. Tako e su bile spaljivane i bacane u ure iz straha da ne budu pronaene. Ipak, za veliki broj lezbejki one su bile kakav-takav izvor afirmacije.

Od 1950. ovaj anr (pored ostalih podanrova jeftine/urd literature kao to su detektivske priče, naučna fantastika, horor, vestem, gej pulps itd.) osvaja tržište, tako da su itateljke mogle da biraju izmeu nekoliko formula ili podanrova lezbejske jeftine književnosti, kao na primer: lezbejke u institucijama, ljubavni trouglovi, lezbejke koje spasavaju strejtmuškarci, itd. Knjige su se prodavale na osnovu izgleda njihovih korica upečatljivog kemp dizajna. Uglavnom su muški umetnici radili na dizajnu korica, a zajednička odlika im je hiperrealistični stil, dok i izgled i sadržaj vrvi od stereotipa i predrasuda o lezbejkama. Na koricama se obično vide oskudno obučene ene, od kojih je jedna gotovo uvek u dominantnoj poziciji. Buš lezbejke obično imaju kratku tamnu kosu, dok su fanice plavuše sa dušnom kosom, u suknjama koje višepokazuju nešto skrivaju, atraktivne i naminkane. to je korica bila slikovitija, manje je bilo verovatno da e sadržaj zadovoljiti očekivanja itateljki. Ove knjige bile su tekstualno i slikovno kodirane (obično je na njima pisalo Eudno, nastrano ili iz senke), to je lezbejkama lakše omogućavalo da ih pronađu u radnji na policama prepunih sličnih naslova.

Meutim, iako je naracija nesumljivo zadovoljavala interesovanja mnogih strejtitalaca, mnoge od ovih knjiga privlačile su i itateljke drugih seksualnih orijentacija, elja i ukusa; one su tako e zadovoljavale ukuse cele generacije itateljki lezbejki eljnih da na u odraz svojih života u proznom delu, ma koliko oni bili pogrešno i surovo predstavljani, bi-

lo kakvu potvrdu da postoje, pa makar bila i pogrešno napisana.

Vrlo često one naslikane na koricama nisu bile ni nalik autorovom/autorčinom opisu likova. Često, a posebno lezbejke, prikazivane su u najgorem mogućem svjetlu, povezane sa svim vrstama perverzija ili ilegalnim aktivnostima, kao na primjer, satanizmom, orgijama, voajerizmom, egzibicionizmom, itd. Popularni setting kao to je zatvor, sestrinstva, spavaonice, i druge situacije gdje su one odvojene od muškaraca, potencijalno je izvorište gdje one lako mogu da postanu lezbejke. Retko su lezbejski likovi dobro prolazili; potencijal za sreću u naručju avala je tipična cenzura tog perioda. Radnja se gotovo uvek odvija po sledećoj formuli: žena koja se prepušta zabranjenim zadovoljstvima na kraju uvek mora da isplati. Ove moralne lekcije jasno su lezbejkama davale do znanja o tome gdje im je mesto u društvu i oslikavale opštu beđu tadašnje lezbejske egzistencije. Često su sadržaj upozoravali čitaocima/čitateljicama: starije lezbejke predatorke, posledice lošeg odnosa između muškarca i žene, opasnosti velikih gradova, nezrelost lezbejskog seksa i tome slično. Ove uasne karikature ostavile su ogroman utisak na čitaocima.

Kada je Kinsi objavio *Sexual Behavior of the Human Female* 1953. godine, a Masters i Johnson *Human Sexual Response* 1966. autori/autorke lezbejskih jeftinih romana su u tim studijama pronalili novi izvor teme. Još jednom je pornografski sadržaj, dominantan u ovačkoj literaturi, bio lepo upakovan u naslovu zasnovano na istinitoj priči. Međutim, ova nova produkcija teško da je bila zasnovana na istinitim događajima. Bea Kemel za roman *Orgy of the Dolls*, na primjer, tvrdi kako se on sastoji od stvarnih istorijskih bolesti, čak nudi i bibliografiju, međutim njeni slučajevi imaju i previše detalja za nešto što bi proisteklo iz stvarnih psihijatrijskih slučajeva.

U doba Ajzenhauera u Americi, gej čene (po eljan izraz u to vreme) nisu imale dovoljno razvijenu podzemnu mrežu u kao gej muškarci. Prva američka lezbejska organizacija *The Daughters of Bilitis* osnovana je u San Francisku 1955. godine prvenstveno zbog nedostatka društvenog povezivanja lezbejki.

Lezbejski jeftini romani kao tadašnje jedino utrošile te protiv samoće i izolacije, polako počinju da nestaju sa pojavom pokreta za ženska i gej i lezbejska prava kasnih čdesetih i ranih sedamdesetih u Americi. Danas, ova izdanja tampana na jeftinom papiru sa ciljem da ne traju dugo, još uvek privlače pa nju kako kolekcionarima/ki, tako i ljubitelja kempa, nostalgijinih za tim vremenima, a mnoge od naslova u svojim istraživačkim radovima koriste studentkinje/studenti književne istorije, feminističke teorije, studija kulture, vizuelnog dizajna.

Ovi romani na neki način predstavljaju sveočanstvo iz vremena od čdesetih do kraja čdesetih

setih i jasno očrtavaju tadašnje stavove prema lezbejskoj seksualnosti. Oni polako nestaju čdesetih, ali sve jači pokret za gej i lezbejska prava podstakao je bar dve lezbejske izdavačke kuće da ponovo izdaju neke od naslova, smatraju i da je potrebna kritička rekontekstualizacija i ponovno čitanje ovih dela.

Klasični lezbejski roman Redklif Hol *The Well of Loneliness* (1928) smatra se pretekom ovog anra.

Postoje i filmovi zasnovani na ovim romanima, kao to je *Forbidden Love: The Unashamed Stories of Lesbian Lives* i *Desert Hearts* (režija Donna Deitch, 1986) i oba se mogu naći u Labrisovoj videoteci.

Informacije na internetu:

Lesbian Herstory Archives

<http://www.dataLounge.net/network/pages/1ha/exhibits/queer.htm#Bibliography->

New York Public Library Gay and Lesbian Studies: A Research Guide

<http://www.nypl.org/research/chss/grd/resguides/gay.html>

Naiad Press

<http://www.naiadpress.com>

Everglades Book Company

<http://www.evergladesbookcompany.com/bibliozz-lesbianpulpfiction.htm>

The June L. Mazer Lesbian Collection.

<http://www.lesbian.org/mazer/index.html>

LEZBEJSKA STUDIJA ROMANA ALIS VOKER BOJA PURPURA Huang Mei-chi, maj, 1997.

Može da je slučajnost, ali mnoge istaknute lezbejske studije pisale su čene. Mogu i razlog za ovu tendenciju može biti da čene feministkinje osećaju da njihovu egzistenciju brižu ne samo muškarci već i bijele feministkinje. Čene feministkinje naglašavaju žensku međusobnu povezanost zato to smatraju da su otuđene od akademskog feminizma koji je reprodukovao strukturu patrijarhalne nejednakosti u samom sebi tako to je isključio glasove i iskustva crnih žena (Beri, 140. strana). One su podjednako vidljive i muškarcima i ženama pa mogu samo da se drže zajedno i tako se osnaže. Ipak, kritičarka knjige koja govori o lezbejskom odnosu ne mora nužno i sama biti lezbejka, niti spisateljica lezbejske knjige mora biti lezbejka. Kao to ni Alis Voker, koja u knjigu *Boja purpura* unosi mnogo intimnosti među ženama, nije lezbejka tako i ja elim da napišem lezbejsku studiju o tom djelu uprkos činjenici to nisam lezbejka.

Element koji neko djelo čini lezbejskim jeste predstavljanje bliskog odnosa među ženama; kako

bilo, odvijala se debata o tome da li lezbejski odnos mora da bude seksualan ili mo e da bude teorijski i platonski. U djelu, Prislina heteroseksualnost i lezbejska egzistencija, Ejdrrien RiŁ uvodi termin lezbejski kontinuum koji u naj irem smislu, mo e pokriveno bilo koje iskustvo usmjereno ka enama (Grin, 251. strana). Termin ukljuĉuje razmjenu bogatih unutra njih iskustava, umre avanje protiv mu ke tiranije i davanje i dobijanje praktiĉne i politike podr ke (RiŁ, 192. strana). Boja purpura te i da na ovakav naĉin predstavilikove crnih ena bliskost koja se ni sa Ćim ne da uporediti i koju osjeaju jedna prema drugoj poma e im da se odpru patrijarhatu.

Odnos izme u Sili i ag Ejveri vi e je nego seksualan. One su majke, prijateljice, sestre i ljubavnice. Kada je ag bolesna, Sili se pona a kao njena majka, brine o njoj, kupa je, oblaĉi i hrani. Maĉa ljudi vjeruju da e ag oskoro umrijeti, ona se oporavlja zahvaljuju i Silinom majĉinskom odnosu. Uloga majke obrnuta je kada ag poma e Sili da prestane da zavisi od mu a Alberta. Pru a joj utoĉi te u Memfisu i daje novac da kroji pantalone, ali one su ravnopravne. Ba kao to ag ka e Sili, Ti nisi moja slu avka. Nisam te dovela u Memfis zbog toga. Ovdje sam te dovela da te volim i pomognem ti da stane na svoje noge (218. strana). One se vole i poma u jedna drugoj kao sestre i ljubavnice. Dok ag spreĉava Alberta da zlostavlja Sili i uspijeva da od njega uzme Netina pisma za Sili, Sili pru a ag jednu vrstu tolerancije i ljubavi kakvu ag nikad dosad nije do ivjela od mu karaca i ena. Mu karci vole ag zbog njene ljepote, slave i novca dok su ene ljubomorne na njen nevjerovatni am. Za razliku od njih, Sili e voljeti ag Ćak i ako ona postane stara i ru na. Izgleda da je njihov odnos svet.

Sliĉno tome, odnosi me u ostalim likovima crnih ena su tako e izuzetni. One se mo da tuku na poĉetku, ali na kraju postaju prijateljice i sestre. Na primjer, Sili i Silvija se sva aju kad Sili uĉi Harpa da tuĉe Silviju kako bi mu bila poslu na. Pomiri e se ubrzo, nakon to se Sili izvinjava Silviji. Isto tako, Silvija vodi brigu o Suzi iako je Suzi izĉanak njenog mu a i druge ene, Meri Agnes. Meri spava sa Silvijinim Ćovjekom, a Silvija Ćak izbije par Merinih zuba ali ipak postaju prijateljice. Ove crne ene poma u jedna drugoj i suprotstavljaju se mu karcima.

ag ne samo da poma e Sili da zapoĉne biznis sa odje om ve poma e i Meri Ejveri u pjevanju. ag im pru a praktiĉnu i politiku podr ku (RiŁ, 192. strana) poma u koje one postaju ekonomski nezavisne i dnu tveno korisne.

Ipak, termin lezbejski kontinuum je priliĉno uop ten. Ako ene u odnosu mogu da budu bliske kao prijateljice a najbli e kao seksualne partnerke, te ko je razlikovati lezbejke od heteroseksualnih ena i zadr ati lezbejski identitet¹. Ono to lezbejke Ćini drugaĉijim od ostalih ena treba da bude

njihova tendencija prema homoseksualnosti. Prema mi ljenju Ketrin Stimpson, dva razliĉita tipa predstavljanja lezbejki u knji evnosti su iznuĉene lezbejke i romantiĉne lezbejke. Sili, u Boji purpura, predstavljena je kao romantiĉna lezbejka koja je samovjerena, divna, itd, koja trijumfuje iako su sve okolnosti protiv nje i pronalazi savr enu ljubav (Grin, 252. strana). Njenu seksualnost podstie ag sa kojom Sili zasni va erotski odnos koji slu i kao izvor mo i iz kojeg razvija svoju subjektivnost.

to se tiĉe Sili, mu karci izgledaju kao abe i osta e abe, bez obzira kako ih poljubite (261. strana). Sili nikad seksualno ne stimuli u mu karci, ve samo jedna ena. Ona ka e, Kad sam prvi put ugledala ag i njeno dugaĉko crno tijelo i tamnoporpurne bradavice i njene usne, uĉinilo mi se da sam se pretvorila u mu karca (51. strana). Sili eli da da je gleda (26. strana) i da je dr i za ruku i okusi prste (53. strana). Ba kao to ag ka e za nju, ti si jo uvijek nevina (81. strana), Sili ne zna ni ta o svojim polnim organima, kamoli o do ivljanju orgazma. Njen odnos sa mu karcima je seksualno nezadovoljavaju i zato to je oĉuh siluje, a mu ignori e njena osje anja. Ohrabrena od strane ag, ona zna da postoji malo dugne na njenoj piĉki koje mo e da postane vru e, vla no i topi se pod doĉiranjem prstiju i jezika. Seksualni Ćin sa mu karcima nikad je ne dovodi do orgazma, ve samo seks sa ag. Ovako izgleda scena u kojoj one voĉe ljubav:

Ona reĉe, Volim te, gospo ice Sili i onda me privlaĉi sebi i ljubi u usta.

Mn, ka e ona, kao da se iznenadila. Uzvra am joj poljubac i sama ka em, Mn.

Onda se ljubimo i ljubimo do iznemoglosti. Onda se dodirujemo.

Ja ne znam ni ta o tome, ka em ja njoj.

Ja ne znam mnogo, ka e ona.

Tada osje am kako su mi grudi postaju meke i vla ne, kao usne jednog od moje izgubljene djece.

Malo kasnije, i sama se pona am kao izgubljeno dijete (118. strana).

Njihov seksualni odnos opisan je kao prirodna intimnost izme u majke i k erke tako prirodno i tako istinito. U tom romantiĉnom portretu, ljubav koju njih dvije dijele poma e Sili da se usprotivi Albertu. Nekada je bila ukoĉena i neosjetljiva poput drveta, ali sada, njena osje anja su probu ena, a subjektivnost stvorena. Postaje osjetljiva na sopstvena osje anja i instinktivnu elju prema ag. Njen potencijal je u punom zamahu. Ohrabrena od strane ag, ona dizajnira i kroji pantalone. Njeno posebno umije e donosi joj mnogo novca i mu terija. Vi e ne zavisi od mu a niti se potĉinjava ostalima.

Sili je opisana dramatiĉno kao romantiĉna lezbejka, koja je svi e sre na da bi to bilo istina. Sofija, jaka poput mu karca, bori se protiv seksizma

u cnoj zajednici, ali alosno pa-
da u ruke bijelcima rasistina. Za razliku od nje, Sili,
koja se nikad ne bori protiv mu karaca, zadobija
ensku mo u lezbejskim uslovima. Lezbejska
egzistencija opire se mu koj dominaciji i slu i kao
sredstvo enske slobode. Lezbejska trauma nije
pomenuta u ovoj prii. Nema predstavljanja na-
mukenih lezbejki koje tpe dru tvenu homofobiju.
Izglea kao da Silin mu prihvata linjenicu da ga
ona ne voli zato to voli enu, a ne mu karca. U
nekom smislu, lezbejski tekst u Boji purpura ostavlja
izvjestan politiki uticaj na mu ko- enske odnose.
Kao lezbejka, Sili postaje samouvjerena i ponovo
zadobija svoju subjektivnost. Ipak, zato to je odnos
prena lezbejskoj egzistenciji tako romantičan, poli-
tički uticaj nije toliko dominantan. On se ne podu-
dara sa okrutnom stvarno u proгона i brisanja
lezbejske egzistencije u dru tvu. Boja purpura se,
onda, ne mo e litati kao ozbiljno razmi ljanje o
lezbejskoj traumi, ve kao lezbejska romana.

CITIRANA DJELA

Barry, Peter. *Beginning Theory: an Introduction to Literary and Cultural Theory*. UK: Manchester UP, 1996.

Green, Keith, and Jill LeBihan. *Critical Theory & Practice: a Coursebook*. NY: Routledge, 1996.

Rich, Adrienne. *Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence*

Powers of Desire: the Politics of Sexuality. Ed. Ann Snitow, Christine Stansell, and Sharon Thompson. NY: Monthly Review Press, 1983. 177-205. Walker, Alice. *The Color Purple*. NY: Pocket Books, 1982.

Izvor: Internet

Prevela sa engleskog: Radenka GrubaĀi

Lesli Njumen

KRATKE PRI "E

SE " ANJE

Ka u da pu enje trave utiĀe na se anje i pret-
postavljam da je to istina jer se ja zaista ne se am
mnogo toga o tom danu, a esnaest godina je pre-
rano za poĀetak senilnosti.

Se am se da me je nazvala moja najbolja pri-
jateljica Polin, da me je pozvala da prespavam kod
nje i se am se da sam slagala moju majku gov-
ore i: Naravno da e Polinini roditelji biti kod
ku e. Se am se da me je Polin pokupila kolima
svoje majke jer je ona bila godinu i po dana starija
od mene i ve je imala dozvolu.

Se am se da smo prvo popu ile d oint i
se am se da sam bar milion puta pitala Polin da li
mogu da se naslonim na nju i obe bismo prasnule u
sneh svaki put kad bih to rekla. Se am se da sam
podizala i spu tala prozor na mojoj strani pono u
malog dugmeta na vratima, razmi ljaju i kako je to
stvarno kul i ele i da su i moji roditelji bogati kao
Polinini, ali je ona rekla da bi samo elela da njeni
roditelji ne putuju toliko i da se pomalo pla i da osta-
je sasvim sana u toj velikoj ku i.

Se am se da smo ogladnele pa smo oti le po
sladoled ali sam ja umesto sladoleda uzela gomilu
kolaĀa i taĀno se se am kakvog su ukusa bili ti ko-
laĀi: Āokoladni deo je bio mekan tako da su moji zu-
bi prvo prolazili kroz Āokoladu kao kroz mulj, a kaĀa
bih do la do kekxa i kad bih zagrizla u njega svojim
zahnjim zubima, to bi se glasno Āulo, kao da se u
mojim ustima sudaraju automobili. Se am se da
sam poku avala da sve ovo objasnim Polin, ali ona
je bila zauzeta lizanjem svog sladoleda, a lizala ga
je stalno u krug, prave i tako krug bez poĀetka i
kraja za ta je ona vrlo dubokounno primetila da liĀi
na ivot ali ne mogu taĀno da se setiti za to. Ali se
se am da je njen sladoled bio od vanile sa malo
Āokoladnih mrvica tu i tamo te je pomalo liĀio na
Polin jer je ona imala zaista belu ko u sa gomilom
mlade a koji su svi bili na jednom obrazu.

Se am se da smo se zatim odvezle nazad
njenoj ku i i da smo skoro sat vremena poku avale
da shvatimo koji kljue ide u koju bravu i toliko smo
se smejele da me je zboleo stomak, to je moglo i
da se desi zbog dvanaest kolaĀa koje sam nagurala
u stomak ali mislim da nije zbog toga. OnĀa je Polin
najzad otvorila vrata i iznenada je zapoĀela
neverovatna buka koja se irila kroz kom iluk kao
kad stojite taĀno ispod kolskog zvona koje se
odjednom aktivira zbog ve be po arne uzbune,
samo 800 puta glasnije i Polin je morala da trĀi do
telefona, pozove policiju i objasni da je sluĀajno ak-
tivirala sigurnosni alam, ka e tajnu ifru koja je bila
pageete i zamoli ih da iskljue alam i da ne do u
da nas uhapse zbog provaljivanja u ku u i zbog to-
ga to smo naduvane.

Posle toga smo bile pomalo nervozne pa smo
odluĀile da se okupamo da bismo smirile ivce, jer
tako rade na e majke kada su nervozne, to je prak-
tiĀno stalno. Se am se da je Polin napunila kadu u
obliku srca u kupatilu svojih roditelja sa mehurima
sapunice koji su mirisali kao cve e i se am se da
sam mislila da izgledaju kao sne ne pahuljice, da
ne postoje dve potpuno iste i onda mi je Polin rekla
da pogledam nagore i kad sam podigla pogled,

videla sam milion svojih odraza na plafonu koji je bio pun si u njih ogledala, se am se da sam mahnu-
la, a milion svojih odraza mi je odmahnuo i to je za-
ista bilo kul. Onda je Polin počela da peva Hey Big
Spender ba kao ena na reklami za cigarete
White Owl i počela je da se skida, okre u i ko-
made ode e oko glave i bacaju i ih okolo kao
D ipsi Rozi Li. To nas je stvarno nateralo u smeh.
Ja sam ve bila u kadi, a Polin je bila potpuno gola
kad je neko zazvonio na vrata. Se am se da je ona
dukla odev plavi frotirski bače mantil koji je bio oko
20 brojeva prevelik za nju i na Eijen je d epu,
pored toga, pisalo ON i to nas je iz nekog razloga
nateralo u histeričan smeh, onda se ponovo Eulo
zvono pa je ona oti la da otvori.

Minut kasnije, Polin se vratila sa Gerijem, pret-
postavljam da je to bilo u redu, mislim, on je moj mo-
mak i sve to, ali ipak je mogao prvo da pozove.
Se am se da smo zatim popu ili jo jedan d oint
dok sam ja bila u kadi prekrivena mehurima sa-
punice kao neka filmska zvezda, Polin je bila u
očevom frotirskom bače mantilu, a Geri je, pret-
postavljam, bio u svojoj uobičajnoj ode i. Zatim je
Polin rekla da ide da spava, Geri i ja smo ostali sami
i ne se am se da sam iza la iz kade niti da se on
skinuo ali mora da jesam i mora da jeste, jer smo bili
na velikom krevetu Polininih roditelja koji je imao
dugmi e koji su Eini li da neki delovi kreveta idu
gore, neki dole, a neki su se tresli, pretpostavljam
da je to valjda trebalo da bude seksi, ali meni je
nekako izazivalo mušninu.

Se am se da je onda Geri rekao: Do i vamo ,
to ka e u kolima kad ho e da imamo seks, pa
sam rekla OK, mača mi stvarno nije bilo do toga, ali
on nije samo uzeo moju ruku i stavio je tamo dole
kao to je to obično radio. Legao je na mene,
ponerao se i stenjaio i se am se da sam zurila u
plafon koji nije imao milion si u njih ogledala kao
plafon u kupatilu ali je bio potpuno beo sem jedne
cme tačke koja je izgledala kao jedan od Polininih
mlade a.

Zatim je Geri skliznuo sa mene, poljubio me u
obraz i zaspao. Se am se da sam le ala pored
njega dok se soba nekako okretala oko mene, svi
oni kolači su plivali po mom stonaku i u glavi mi je
odjekivala pesma Pegi Li, znate onu u kojoj ona
stalno pita: Je li to sve to postoji? Je li to sve to
postoji? I izgleda da to jeste sve, jer kao to sam
rekla droga mi je oti la u glavu i zaista se malo toga
se am. "udno kako se se am svih tih a avih,
malih stvari koje ne znače ni ta kao to je Polinin
smeh, njeni mlade i i naEiin na koji je lizala svoj
sladoled ukrug, a onda se ne to zaista va no desi
kao to je gubitak nevinosti, to bi trebalo da bude
veliki doga aj u ivotu koji se de ava samo jed-
nom, a ja se ne se am ni najmanjeg detalja o tome.

Tvoja ljubavnica zvoni na vrata. Stoji pored nje
ele i da je dodirne , ali ne Eini to, slede i
neizgovoreno pravilo. "ekate jedan dugi trenutak da
se otvore vrata. Ovo je moja majka , ka e tvoja
ljubavnica. Ovo je moj otac.

Drago mi je da smo se upoznale , ka e majci
svoje ljubavnice. Klimne glavom ocu svoje
ljubavnice. Dakle, ti si taj koji ju je silovao kad je bila
beba, devojEica, tinejd erka, eli da ka e . Toliko
toga sam Eula o tebi. Ali naravno, ne ka e ni ta.
Jo jedno neizgovoreno pravilo koje se podrazume-
va.

Prati svoju ljubavnicu i njene roditelje u kuhinju
na ručak od hladnih odrezaka koji imaju ukus kar-
tona. Niko ne priča mnogo sem majke tvoje
ljubavnice koja povremeno pita: eli li jo malo
krompir-salate? ili: eli li malo soka?

Otac tvoje ljubavnice nestaje iza nedeljnih nov-
ina. Kako neučtivo, pomisli uvre ena, mača te je
tvoja ljubavnica upozorila na to da ne une da se
pona a u dru tvu. Koristi ovu sjajnu priliku da ga
prouči . Ima naočare sa debelim staklima i crnim
okvirom i potpuno je elav, sa mnogo pega po eli.
Pita se koja bi se slika pojavila kad bi se igrala igra
spoji tačke na njegovoj eli. On je tako običan.
Neobično običan. Očekiivala si nekakvo Eudovi te,
ali ne, tu je samo on, običan mu karac koji podi e
olju u vazduh da bi mu je ena dopunila kafom ko-
ja se pu i.

Zrak sunčeve svetlosti koji se probija kroz za-
vesu igra po njegovoj eli kao stroboskop koji
nekog tra i. Zuri u njega dok ne okrene stranu
novina. Onda skrene pogled, pa ponovo pogleda
u njega. Ovog puta zapa a njegove ruke. Male su
i ne ne, skoro kao enske. Njegovi nokti su sjajni
kao da su ispolirani. To te iznera uje.

Posle ručka, otac tvoje ljubavnice se povlači u
sobu da odrema. Prati svoju ljubavnicu i njenu ma-
jku u dvori te, svaka nosi po jedan deo novina.
Sedite i Eitate novine ili se pravite da ih Eitate. Tih
sigurno ne Eita , a tvoja ljubavnica nije pročitala
novine za godinu i po dana koliko je poznaje . Ah,
ali majka tvoje ljubavnice ih definitivno Eita, delove
Eak i meglas.

Tri tinejd era u malom gradu u Ohaju izvr ıla su
samoubistvo u toku iste nedelje. Zar to nije
stra no? Klimne glavom jer izgleda da se tebi
obra a. Oh, vidi. Mejsi ima raspročaju onih slatkih
letnjih haljina. Mo emo se odvesti tamo ako ste
zainteresovane. Ona pokazuje novinu tvojoj
ljubavnici koja ne reaguje. Tvoja ljubavnica, to sig-
urno zna , nije obukla suknju, a kamoli haljinu ve
vi e od deset godina.

Vreme je za odlazak. Majka tvoje ljubavnice daje
vam torbu punu ljiva za dugu vo nju do ku e.
Otac tvoje ljubavnice se podi e i tetura iz sobe da
se pozdravi, naočare su mu malo iskrivljene. Ulazite
u kola, majka i otac tvoje ljubavnice stoje ispred

ku e i ma u vam. Odmahuje , mrze i oca svoje ljubavnice u njegovoj prugastoj majci i kariranim bermudama. Mrzi ga, a ipak ga istovremeno pomalo sa aljeva i ovo je ne to to ti se ne svi a kod tebe.

Udaljavate se od ku e i ti baca pogled na svoju ljubavnicu, koja sedi pored tebe sa torbom ljiva u krilu. Jesi li dobro du o? , pita je.

Dobro sam , ka e praznim glasom. Ti poznaje taj glas. Pogleda je ponovo, vidi iste braon oči u koje si gledala hiljadu puta, samo to ovog puta nema nikog iza njih. Vozi oko bloka i zaustavlja se pored puta. Grli je, ne brinu i o tome da neko mo e da nai e u ovom strejt predgra u. Dr i je u naručju. Govori joj da je veoma hrabra. Govori joj koliko mnogo je voli . Zove je tajnim nadimcima od milja koja samo vas dve znate. "eka . "eka dok njeno telo prestane da liži na kamen u tvom naručju. "eka i Eka . To traje jako dugo. Strpljiva si, jer si ovo radila mnogo puta ranije, ve inam ali ne uvek u krevetu kada tvoja ljubavnica eli da je dodime ali se onđa upla i i njeno telo se pretvori u granit. Dr i je u naručju, ube ena da mo e pokrenuti vodu iz kamena. Dr i je, priča joj, maz i je po kosi, smiruje je, govori joj koliko je hrabra i jaka dok najzad ne krenu suze i njeno telo se otopi u ko u, krv i kosti. Grli je tu u njenom starom kom iluku dok se ne potro e njene suze i dok se potpuno ne vrati u sebe. I onđa je odvede ku i.

UTEHA

Po la si do prodavnice da ne to kupi , mada se sada ne mo e setiti ta je to bilo. Mo da kutija koverata ili papir. Samo si skrenula iza o ka i tu je bila ONA, ena koja ti se svi a ve vi e od godinu dana. Gledala je u izlog kafea, mo da razmi ljaju i da li da ue, ali ne, shvatila si da ona u stvari proučava svoj odraz jer je podigla ruku i uvukla jedan tvrdoglavi Euperak pod svoju beretku. Volela si je zbog toga. Zatim je otvorila vrata kafea i u la, ti si uzdahнула i nastavila svojim putem, znaju i da je verovatno ne e videti slede a tri meseca, verovatno ne do prole a.

Tako si nastavila svojim putem i kupila markice ili uloke ili ta god je to bilo i na putu nazad, u la si u taj isti kafe to je bilo Eučno jer ti nisi ba vrsta osobe koja zalazi u kafee. Ti vi e voli non-stop restorane sa kafom i doma om pitom sa jabukama, od kapu ina i Black Forest torte. Ali ipak si bila tu sa oljom Mocha Java kafe u ruci, tra e i pogledom slobodno mesto. Ni je bilo slobodnih stolova i dok si ozbiljno razmatrala svoju situaciju, ONA je pogledala u tebe i nasre ila se. Jeli to bio poziv? Kasnije bi ti rekla da jeste, a ona bi pričala, ali bilo kako bilo, odjednom si lebdela prema praznoj stolici preko puta nje. Lebdela, ka em, zato to tvoje noge nisu dodirivale zemlju.

Mogu li da sednem? , pitala si.

Ona je Klimula glavom i srebrne min u e koje je nosila zazvonile su kao mala zvona. "itala je debelu knjigu Eiji naslov nisi mogla da vidi , ali si mislila da ona verovatno studira engleski sa tim min u ama i beretom. Ni je se vratila knjizi ve je stavila pero na stranu da obele i dokle je stigla i onđa je zalupila knjigu kao da je Eekala da stigne i Eak je bila i pomalo ljuta jer si kasnila.

Ja sam Aleksandrija , rekla je, pru aju i svoju ne nu ruku. Ti si je uzela, pitaju i se ta da uradi , u isku enju da je prinese usnama i poljubi , ali umesto toga, samo si je ne no dr ala.

Ja sam D eki , rekla si, začu ena da si se setila svog sopstvenog imena i začu ena da se nije promenilo kao ostali deo tebe. Nekako si znala da e se Eitav tvoj ivot promeniti od tog trenutka. Njena nuka je bila meka, a njeni prsti tanki i nosila je jedan srebrni prsten sa plavim kamenom. Ona je povukla svoju ruku nazad i nasre ila se, a ti si zuri la u njene usne kao da nikad ranije nisi videla usne, kao da nikad ranije nisi primetila kako se divno usne savijaju preko zuba, crveno i belo. Iznenađ si shvatila da zuri pa si spustila pogled na svoje ruke, koje su izgledale velike i nespretne u pore enju sa njenim i nisi podigla pogled dok nisi osetila kako polako crveni .

Postavljala ti je pitanja i ti si odgovarala. Pretpostavlja da si joj pričala o svom ivotu, o odrastanju u malom gradu i o tome da si se uvek ose ala drugačijom, o be anju u veliki grad i svojoj prvoj stra noj godini kad si ivela u pansionu bez kuhinje i sa zajedničkim kupatilom, u pansionu u kom je mu karac u susednoj sobi kačilo svoje banane o konopac u sobi da ih buba vabe ne bi dohvatile. Sve vreme dok si pričala, mislila si da zvuči glupo, da priča previ e, da mora da joj je dosadno ali si ipak nastavljala. Pričala si joj kako si visila u barovima i kako to ne radi vi e, kako si napustila taj veliki grad i preselila se u ovaj pre pet godina sa nižim u d epu sam imena i telefonskog broja prijateljice iz srednje kole za koju se tako e govorilo da je različita .

I tako si sada ovde, radi kao domarka u zgradi gde stanuje za besplatan stan i tri dana nedeljno radi pola radnog vremena u tampariji za d eparac. To ti ostavlja dosta vremena za razmi ljanje, rekla si. Razmi ljala si da upi e kurs kompjutera jer si Eula da se tu mo e zaraditi novac, da je to budu nost i tako to.

Rekla je da ima kompjuter i pitala te da li eli da ga vidi ? Zatreptala si jer nisi znala da li si dobro Eula. Da li te je ona pozivala u svoju sobu? Da li je ovo moderan način da se ka e da li eli da do e da vidi moje grafike? Mo da si je pogre no razumela, ali znala si da je ona lezbejka zbog labrisa oko njenog vrata i nadala si se da se ne sme i svakom onako kako se tebi sada sme ila. Ona je ustala, ustala si i ti, mada su ti kolena bila prilično gumeni.

Pratila si je kroz vrata i niz ulicu koja vodi ka koled u. Ona je prišla o svom kompjuteru, da joj ga je kupio otac i kako je lako sad pisati radove, shvatila si da je verovatno i ona nervozna. Pitala si se da li ona ovo radi stalno, mada jo uvek nisi bila sigurna da ona razmišlja na isti način kao ti. Ona je bila tako lepa, čak i sa tom smeđom kapom, crnim džemperom i ružičastim kizama. Mislila si da ima 19 godina, najviše 20, ali ti je kasnije rekla da ima 25, mlađa je samo godinu dana od tebe. Ni njen život nije bio lak, mada nije morala da brine o novcu kao ti. Njeni roditelji su je zatekli u krevetu sa njenom najboljom prijateljicom kada je bila na završnoj godini srednje škole i onog dana kada je maturirala, izbacili su je iz kuće. Njen otac je bio protiv toga ali je njena majka bila nepokolebljiva. Tako je njen otac održavao kontakt sa njom svih ovih godina, alju i joj novac svakog meseca, pokušavaju i da se iskupi za to što je se majka odrekla. Plaćao je kolarinu, mada je ovo bio njen treći pokušaj na koled u. I da, studirala je engleski.

Ođvela te je u staru viktorijansku kuću. Imala je stan u potkrovlju, dve sobe i kupatilo. Jedna soba je bila kuhinja, a druga sve ostalo: dnevna, radna i spavaća soba zajedno. U jednom uglu stajao je muzički sistem i gomila ploča, preko puta je bio sto sa sada već čuvenim kompjuterom i naravno ono što su tvoje oči izbegavale: krevet. Zatvorila je vrata za tobom i bacila svoje male ružičaste kizme, pokazuju ti da uradi isto. Izgledalo ti je da su prošli sati dok si uspela da odveć pertle na svojim patikama. Izgledalo je da se sve kreće u sporom ritmu: kazaljke na zidnom satu, Aleksandrija kad je krenula prema tebi i uzela te za ruku, sunce koje se polako kretalo po krevetu, prvo greju i njen stomak, onda njene grudi, zatim njeno prelepo lice dok je ležala pored tebe posle, poluzaspala, zadovoljna kao majka koja je upravo olizala liziniju mleka.

Ti nikada nisi bila budnija u svom životu. Nikad ranije nisi uradila tako nešto: vodila ljubav sa ženom koju jedva poznaje u sred popodneva. Imala si samo dve ljubavnice, jednu u velikom gradu, stariju ženu koja je bila udata i jednu koja ti je slomila srce pre dve godine kada te je ostavila zbog bliske prijateljice. Nisi mislila da je seks baš tako važan. Bila si usamljenica.

Ali ona, pa, ti sigurno nikada nisi upozнала nekog kao što je ona. Ona je bila dobra u seksu, onako kako je neko dobar u kartama ili na klaviru. Mogla si da primetiš da je to nešto što je ona često radila. Nisi očekivala da ona to radi ni sa kim osim s tobom. Srećala se kada si joj to rekla. Zagrllila te je i rekla da je oduvek očekivala da je neko toliko voli da bude ljubomoran. Bila si iznenađena jer kada je izgovorila te reči, shvatila si da je ti zaista voli, mada nisi verovala u ljubav na prvi pogled. Verovala si da mora polako da upozna osobu i da vremenom nauči da je voli.

To je upravo ono što se dogodilo. Vi ste se svaki dan i spavale zajedno svaku noć. Ponekad ste vodile ljubav, a ponekad ne. Ponekad si je samo držala u zagrljaju, sklanjala kosu sa njenog prelepeg lica i ljubila njeno čelo. Rekla je da se sa tobom oseća sigurno. Rekla je da ti veruje jer ima iskrene ruke. Iskrene ruke. To ti se dopalo.

Učila si stvari o njoj. Naučila si da voli donjačak u krevetu na drvenom poslu avniku sa ružičastom ručicom u staklenoj vazi. Naučila si da mrzi da kuva i ako bi se ostavilo njoj, jela biste kokice za večeru. Naučila si da umete da pomerite u i i da umete da podignete samo jednu obrvu, da je njena omiljena boja ružičasta i da leti ne nosi ništa ispod svojih dugih pamučnih haljina.

Tako je si naučila razne stvari. Naučila si je kako da namigne preko sobe maćki i da sedi vrlo mirno dok maćka ne namigne njoj. Naučila si je kako da zimi zadihtuje prozore i kako da u proleće posadi cvećdu ograde. Naučila si je kako da pronađe konstelacije na noćnom nebu: Velikog medveđa, Kasiopejin presto, Orionov prsten i kako da pošli elju kad ugleda zvezdu padalicu.

U leto, jedan stanar se iselio iz tvoje zgrade i ona se uselila. Godinu dana posle toga iznajmile ste zajednički stan. Sada si već počela da radi puno radno vreme u tampariji, a ona je ponovo napustila školu. Zaposlila se u dođani tu i ti si se plaćila da je ona hteti svoje dete, ali ona je rekla ne hvala, ti i pas ste bili sasvim dovoljni za nju jer si joj ove godine za rođendan poklonola tene.

I tako su prolazili dani i godine i bila si prilično srećna. Postala si partnerka u tampariji, a ona je otvorila svoje sopstveno dođani te, po što je najzad diplomirala. Obe ste mnogo radile, mada ste se uvek starale da redovno odlazite na odmore. Jednog dana primetila si sede vlasi u njenoj kosi. Jednog dana ona je primetila da se tvoje telo zakruglilo kao deblo drveta. Kako se to desilo? Odjednom je tene postalo stari pas sa belom njuškom. I još uvek ste bile srećne.

Ušpele ste da sve ove godine ostanete zajedno dok ste posmatrale kako se drugi parovi razilaze. Vaše prijateljice razilazile su se zbog pitanja oko monogamije, oko toga da li se eli dete ili ne, oko ostanka ili selidbe u Kaliforniju. I naravno oko velike trojke: novca, koliko vremena se provodi zajedno i seksa. Vi se niste svađale oko novca, jer ste ga držale odvojeno i niste se svađale oko toga koliko vremena provodite zajedno jer ste obe očekivale da sve svoje vreme provodite zajedno. Ponekad ste se prepirale oko seksa, naročito na početku jer je ona bila mnogo slobodnija od tebe. Ali to se promenilo, i u stvari, tokom godina, čak si uspela da je iznenadi ponekim trikom.

Ponekad si se lećeno u krevetu pitala kakav bi tvoj život bio da nisi ušla u taj kafe tog dana. Šta da je sedela sa nekim drugim? Šta da se

nije osmehnula? ta da... Ali ona bi te u utkala tako to bi stavila svoje prste na tvoje usne. Tako je su eno, rekla bi, za to bi to dovodila u pitanje? Nisi dovodila u pitanje ispravnost svega, jer u to si bila sigurna. Za tebe je to jednostavno bilo ludo da je posle svih ovih godina ona jo uvek pored tebe za doručkom, jo uvek je no u bila pored tebe u krevetu, ona je bila prvo to bi ugledala svako blagosloveno jutro. A ona, ne da te je uzimala za gotovo, ali ona je to prihvatila mnogo lak e, jer je ona oduvek znala da e joj se to desiti, da e jednog dana ena njenih snova u i u njen ivot, da e je oboriti s nogu i da e iveti sre no do kraja ivota. Tako si postajala starija i sre nija jer je svaki dan sa njom dodavao tvojoj sre i. I mada si je volela svim svojim srcem i svom svojom du om i mada nisi mogla da zamisli da je voli jo vi e, tvoja ljubav je rasla i rasla.

I onda je odjednom do lo vreme za penziju i pretvorile ste se u dve stare dame u flanelskim pi amana, koje se smeju jer ne zna da li su to tvoje ili njene naočare za čitanje i zato to ona ne mo e da se seti čiji su zubi u nu ičastoj ča i na lavabou u kupatilu. I onda je prestalo da bude sre no jer ste znale da ete izgubiti jedna drugu i nisi znala da li je bolje da ti umre prva, jer ne bi mogla da podnese da ivi bez nje, ali onda, mo da je bolje da ona ode prva, jer ne bi mogla da podnese misao da je ona tu na bez tebe.

Znala si da ete uvek biti zajedno bez obzira na sve i kada je do ao kraj, bila si tu na, strano tu na, ali nekako si uspela da ivi sama, kao to si uspevala i pre nje. Sačuvala si ve inu njenih stvari, uključuju i beretku koju je nosila tog prvog dana. Ponekad si je držala u krilu i milovala kao mačku. Drugih dana bi otvorila album sa slikama i ona je ponovo bila tu, osmehivala se u kameru, ili ti je pretila prstom, prave i se da je ljuta, ili bi stajala u pozi Merlin Monroe sa izvijenim le ina i rukama na kukovima. Nekih dana nisi ni ta drugo radila sem to bi plakala, tada bi čula njen glas kako ti tiho ka e hajde, hajde, ti bi se nasme ila i jo jače zaplakala.

Mnoge od tvojih prijateljica su tako e umrle, a one koje nisu, nudile su utehu koliko su mogle, a to nije bilo mnogo. Niste se ba mnogo družile, umesto toga čuvale ste svoje dragoceno slobodno vreme za vas same. Mo da je trebalo vi e da izlazite sa drugim ljudima, ali ne, ne ali ni jednu jedinu sekundu koju si provela sa njom i ako bi mogla sve ponovo, ne bi mogla ni da zamisli da bi promenila i jednu jedinu stvar. I to je bila tvoja uteha.

ALOSNA DR AVA

za moje prijatelje u Oregonu i Koloradu

Nasilna reakcija izgledala je kao udarac bičem: neočekivan, iz vedra neba, neverovatno bolan

udarac koji je irom otvorio na e oči, okrenuo na e glave i brzo nas obeshrabrio, okre u i nas u krug dok se zaslepljeni nismo zaustavili, protresli ruke, duboko uzdahnuli i polako krenuli na dug, dug put ispred nas...

Amanda Edwards je gubila strpljenje. Danas je morala na vreme da stigne na posao i dok je sipala Nind a kornjače cerealije u Meganinu činiju sa slikom Berta i Emija, pitala se milioniti put za to Adam ponekad ne odvede dete u obdani te. Ne svaki dan, kao to neke supruge insistiraju, ne čak ni svaki drugi dan. Samo u dane kao to je ovaj kada je pred celim odborom imala zakazanu najve u prezentaciju u svojoj karijeri. Ali Adam nije hteo ni da čuje za to. Bo e sačuvaj da on stigne u kancelariju dok mu suze i slina kaplju sa njegovog sve e ispeglanog odelu. Amandu je brinulo to je Megan jo uvek plakala svaki put kad bi je ostavila u obdani tu, mada ju je D eki, njena vaspitačica, sto puta uveravala da je to normalni deo jutarnje tranzicije. Megan je obično i bila dobro čak i pre nego se Amanda udalji kolima od obdani ta. D eki bi okretala Megan dok joj ne bi izmamila smeh i onda bi je namamila unutra nekom igračkom: utim kamionom, punjenim pigvinom ili slagalicom sa slikom dva čupava medveda. Ponekad je Amanda mislila da D eki bolje poznaje njenu erku od nje same, ali nema veze, za to je bila pla ena.

Hajde Megan, idemo du o. Amanda je zgrabila svoju akt-ta nu i dodala Megan njen ranac u obliku arene bube. Privezala je dete u njeno sedi te u kolima i krenula, podse aju i se da ponovo pregovara sa Adamom o jutarnjoj rutini. Mnogi drugi oče vi su dovodili svoju decu u obdani te, razmi ljala je dok je vozila, prime uju i da je gu va u saobra aju neobično mala, blagoslov. Mo da e razgovarati sa Adamom večeras posle večere. Nije bilo vremena ovog jutra, Amanda je pomislila da se ni ne se a da je ovog jutra videla Adama. Mada to nije bilo neobično. Kao kroz maglu se ala se poljubca u obraz i senke na vratima, mnogo pre nego to je probudila zvonjava budilnika na njenoj strani kreveta. Tipično, pomislila je Amanda. Tako mi i treba kad sam se udala za nekog kome je posao va an koliko i meni.

Hajde du o, idemo da na emo D eki. Amanda je odvezala Megan koja je potražala u dvori te obdani ta i onda zastala. Nova ena je čekala ispred. Hriste, zamena ba danas od svih dana? Amanda je uzdahnula i klekla, mole i se da joj se čarape ne pocepaju. Megan, D eki nije ovde danas. Ova dana e brinuti o tebi i sigurna sam da e se D eki vratiti sutra.

Uh... ne ba , rekla je ena.

ta? , Amanda je zastala, dr e i jednu ruku oko Meganinih ramena.

D eki je oti la , rekla je ena.

Oti la? , ponovila je Amanda.

„uli ste za novi zakon koji proteruje gej mu karce i lezbejke iz dr ave? Pa, uh, D eki je oti la jutros.

D eki je oti la? , ponovila je Amanda, ne slu a-ju i ostatak onoga to je reeno. Pa, kako se ti zove ?

Suzan.

Megan, du o, ovo je Suzan i ona e biti tvoja nova vaspitaica.

Uh... ne ba , rekla je ena ponovo. Radimo sa pola osoblja i mo emo uzeti samo polovinu dece. Dr avni zakon: odnos dece i vaspitaica ne sme biti ve i od jedan prena letiri. Pla im se da vi e nemamo mesta.

ta? , Amandin glas je za kripao. Ali ja moram na posao danas. Imam izuzetno va an sastanak. I platila sam za ceo mesec!

ao mi je. Suzan je slegla ramenima i oti la da saeka slede eg roditelja sa detetom koji ni ta ne sumnja.

Hriste. Amanda je zatresla glavom i uhvatila erku za ruku. Hajde Megan, idemo kod bake. Sre om, Amandina majka nije imala nikakve planove za danas i bila je sre na da prihva svoju unuku. Mama e se vratiti oko est sati. Amanda je otrkala nazad do kola i odjurila do kancelarije.

Bil, izvini to kasnim , rekla je utrfavaju i u konferencijsku salu. Ali je sala bila prazna. „udno, pomislila je Amanda idu i ka Bilovoj kancelariji. Prona la je svog efa kako sedi za stolom sa glavom naslonjenom na ruke.

Bil, jesi li dobro? , Amanda ga je potap ala po ramenu. ta se desilo sa sastankom?

Oh, Amanda. Bil je zavrteo glavom kao da je poku avao da se probudi. Ovo je neverovatno. Preko no i je pola prodajnog osoblja oti lo. Oti lo. Da ne spominjem knjigovo e, efove odeljenja, Hriste, Lak i podpredsednika. Kako da vodim kompaniju?

Bil, o emu pria ? Amanda se pitala da li njen ef ina nervni slom. Ne bi bio prvi koji je popustio pod ovakvim pritiskom.

Amanda, zar ti ne lita novine? Zna da su doneli zakon koji homoseksualnost progla ava ilegalnom i da su prognali homoseksualce iz dr ave. Pola kompanije je oti lo. Oti lo. Kad se jutros nisi pojavila, poeo sam da se pitam.

Oh Bil, ne budi sme an. Imala sam problema u Meganinom otdani tu. Amanda je stavila ruke na kukove. Ho e li da pre emo moje bele ke za sastanak?

Ma ta to vredi? emu to? Bil je provukao prste kroz kosu. Ja sam propao. Gotov sam.

Bil, pa mo emo mi to. Niko nije nezamenljiv. Hajde da samo...

Amanda, zatvaramo kancelariju za danas. Idi ku i.

Ali Bil , Amanda je otvorila svoju akt-ta nu. Radila sam na ovim izve tajima vi e od mesec

dana. Mislim da ne...

Uzmi slobodan dan, Amanda. Bilov glas je bio Evrst. Ne mogu da upravljam brodom bez posade.

Sranje. Amanda je pokupila svoje stvari i lupa-ju i potpeticama niz hodnik oti la u svoju kancelariju. Pozvonila je svojoj sekretarici ali niko nije odgovarao. Ceo mesec rada niza ta. Sela je za svoj sto i ponovo ustala. Oh, do avola s tim. Bil je rekao da uzmem slobodan dan i uzimam slobodan dan.

Amanda se vratila u auto i upalila ga, a da nije znala kuda e. Naravno mogla bih da uzmem Megan od mame, pomislila je, ali je brzo odbacila tu ideju. Kada sam poslednji put imala ceo dan za sebe, pitala se Amanda. Bez posla, bez Adama, bez Megan, samo moj. Kakva ideja. Amanda je ukljuila radio i poela da pevu i dok je izlazila sa parkinga. Malo u se zabaviti danas, mislila je, voze i ka tr nom centru. Prvo u oti i kod frizera, pa kod manikira, onda malo u kupovinu, pa na ruak u onaj kafe gde imaju divne grke kolae... Do avola, mogla bih se i navi i na ovo.

Amanda je parkirala i otvorila vrata frizerskog salona. Zdravo Dona , rekla je recepcionarki. Znam da nemam zakazano za danas, ali da li bi Brajan mogao nekako da me ubaci? Prilino sam fleksibilna, imam slobodan dan. Kad god ima slobodan termin.

Brajan je oti ao du o. Donin glas je bio nejasan od plaa i podigla je svoje crvene oti sa razmazanom maskarom ka Amandi.

Oti ao?

Oti ao je jutros.

Za to?

Za to? Zato to su ljudi u ovoj glupoj dr avi glassali da odstame njega i njegovu vrstu, eto za to.

Njegovu vrstu? Ma o emu pria ?

Znala si da je Brajan gej, Amanda, zar ne?

Brajan? Amanda je podigla glas za oktavu. Ali on je bio tako sladak! I... i flertovao je sa mnom! Mislila sam da je on zavodnik.

Dona se nasmejala i njene oti su se napunile suzama. Brajan je flertovao sa svim to mrda i sa nekoliko stvari koje ne mrdaju. Uzdahnula je i pogledala u knjigu za zakazivanje. Ne mogu nikako da te uguram danas, Amanda. Svi su prebukirani Brajanovim mu terijama.

U redu je. Amanda je odmahнула rukom ispred lica, kao da je poku avala da otera ne to. Brajan, homoseksualac? Brajan Eije bi magiine ruke oterale sve brige dok joj amponira kosu i koje bi je sa toliko mnogo brige frizirale da se uvek ose ala lepom kad bi iza la iz salona? Ponekad se Lak i alila sa svojim prijateljicama da je odlazak kod Brajana bolji od seksa, i Ee e nego to bi volela to da prizna, Amanda je zami ljala kako bi bilo da spava sa Brajanom. Ako je on svojim sna nim, sposobnim prstima mogao da uini da se samo njen vrh glave ose a tako voljenim... Amandino grlo se steglo i pomalo je ose ala muininu.

Jesi li dobro du o? Donin glas trgao je Amandu iz misli.

Da, dobro sam, , rekla je odseeno.

eli li da potpi e peticiiju? Dona je mahnila papirnom ispred njenog lica.

Uh, razmisli u o tome. Amanda nikad nije ni - ta potpisala. To je suvi e opasno. Slede e to zna je da su ti pred vratima FBI, CIA ili IRS. Nazva u da zaka em slede e nedelje Dona. Amanda je br - zo iza la iz salona na zadnji izlaz koji vodio u tr ni centar.

Mnoge radnje su bile zatvorene, a one koje su bile otvorene su oigledno imale manjak osoblja. Kako je jutro odmicalo, redovi ispred kasa su rasli, a kupci su postajali sve nestrpljiviji. Amanda je tekala pola sata u Filenovoj radnji da plati plavi svileni al, a u delikatesnoj radnji za kafu gde je volela da kupu - je svoj uvozni kaj nije mogla da prona e nikoga. Njena omiljena cve ara je bila zatvorena, a pro - davalica u knji ari gde je Amanda volela da cunjia imala je pune ruke posla poku avaju i da zavede red ispred svoje kase. Amanda je primetila dvoje tinejd era kako u zadnjem delu knji are krađu kn - jige i stavljaju ih u svoje rankeve i brzo je iza la dok joj je srce lupalo u grudima. ta je slede e, pitala se, pljačke i neredi kao u Los An elesu?

Amanda se vratila svojim kolima i krenula ku i. Trebao joj je benzin, ali je red bio toliko dugak, a prodavac oigledno iscrpljen da se predomislila i nastavila put. Zastala je kod samoposluge da kupi mleko za kafu. I ponovo, samoposluga je oigledno radila sa pola ili manje osoblja ali je Amanda tekala.

Neverovatno , rekla je sama za sebe dok je stajala u redu. ta se ovde de ava? Zar su homoseksual - ci vodili litav ovaj grad?

Moj zubar je bio jedan od njih, mo ete li da poverujete u to? ena ispred Amande se okrenula.

Trebalo je jutros da mi listi koren zuba. Inate li po - jma koliko je te ko prona i dobrog zubara?

Misli da ti ima problema? Amanda se okrenu - la da vidi enu iza sebe koja je dr ala glavicu brkolinija. Moj agent za nekretnine je oti ao. Oti ao, u sred prodaje na e ku e. ta da radimo sad? Ve smo kupili drugu ku u. Moj mu je rekao da treba da ga tu imo pa sam nazvala svog advokata, ali pogodite ta se desilo? I on je oti ao.

Ma ta je s vama ljudi? Mlada ena iz slede eg reda gestakulirala je pakovanjem jogurta.

Samo o sebi mislite. To su ljudska bi a o kojima mi priamo ovde, ljudska bi a koja su morale da na - puste svoje domove, svoj posao...

Ja mislim da je to blagoslov , mu karac iza nje je skoio. Sada emo zaustaviti AIDS i zlostavljan - je dece.

Ma hajde, molim te , procedila je ena sa jogur - tom.

Trebali su da vide da im se to sprema , rekla je ena ispred Amande. Taj zakon je tekao meseci - ma na usvajanje. Trebali su da odu dok su jo imali

dosta vremena.

Niko nije verovao da e biti izglasano , rekla je tiho mlada ena. Nismo eleli da verujemo. Odbijali smo da poverujemo kao i Jevreji u nacisti - tkoj Nemačkoj.

Kako se usu uje da to upore uje ? viknuo je mu karac. Moj otac je umro u tim logorima smrti...

Dobili su ono to su zaslu ili.

Ko, Jevreji? Mu karčeva pesnica se podigla.

Ne, pederi.

Mika mi je od njih. Drago mi je da su oti li.

Gomila komunističkih lezbejki.

Unuknite! Svi ste vi gomila netolerantnih, glupih morona punih predrasuda , povikala je mlada ena.

Ona mora da je jedna od njih! Neko je zgrabio enu za ramena, jogurt je ispao i prosuo se po zemlji. Pozovite vlasti. Pozovite policiju!

Pustite me! Pustite me! ena se otimala i Amanda je gledala kako su se, naizgled, od nikuda pojavila dva mu karca u uniformama i odveli je. Iznenađ Amanda nije mogla vi e da podnese da bude tu ni minut du e. Istržala je napolje, ispu - tju i mleko u urbi i odvezla se ku i u za - prepa enju. Zar su svi poludeali? U la je u ku u i zaključala vrata za sobom.

Za ti ena od ostatka sve - ta, Amanda je sebi skuvala olju cme kafe i samo je zurila u nju. Kakav ludan dan. Trebalo bi da pozovem Bila u kancelariju, pomislila je, pri - nose i telefon do kuhinjskog stola i predavaju i se svojim radnim navikama.

Ali nekako je podizanje prstiju da se okrene broj izgledalo kao previ e truda. Mogla je naravno da pozove Adama ali je on mrzeo da ga prekidaju na poslu. On bi je uvek zvao u kancelariju tačno u dva kad bi se vratio sa ručka, da vidi ta ima za veferu i da kavrllaju o dosadnim stvarima kako to rade mu evi i ene, a oni se zak - leli da nikad ne e upasti u to: Jesi li uzela moje ko ulje sa hemijskog? Se a se da je veferas roditeljski sastanak u Meganinom obdani tu? Mada je Amanda mislila da su beskrajni detalji iz njihovog ivota beznade no trivijalni i dosadni, u svemu tome postojala je i uteha, uteha za kojom je udela, naročito danas kada je ceo svet oti ao do avola. Ali bilo je tek ne to malo posle jedan, morala je da tek - ka litav sat i tek kad bi reskirala da se Adam izn - ervira i pozvala ga, ne bi ga prona la. Odlazio je svakog dana na ručak u 12.30 i vra ao se u dva. Bio je toliko predvidljiv da je Amanda mogla da nav -

¹ Festival je održan od 1. do 8. decembra 2002. godine u Ljubljani.

Godine 1984. u okviru festivala Magnus organizovan je prvi festival lezbejskog i gej filma u Sloveniji, i va i za najstariji festival ove vrste u Evropi.

² Izraz queen tj. na srpskom kraljica se u gej argonu koristi za označavanje gej mu karaca

ije sat po njenu.

Amanda je odnela telefon u dnevnu sobu i uključila TV da čeka Adamov poziv. Naravno da je pozvati ku i kad shvati da nije na poslu. Bog samo zna ta se de avalo na njegovom poslu. Amanda je etala po kanalima da joj pro e vreme i onda se nasmejala u sebi. Ko bi mogao da me zamisli kako sedim pored telefona usred radnog dana čekaju i da me pozove mu kao neka zami ljena tinejd erka, mislila je dok se sme tala u fotelju sa oljcm mlake kafe i daljinskim upavlja em. Počele su vesti i Amanda je fascinirana gledala kako mikrofone uperuju u uplakana lica. Moj sin je oti ao. Nisam ni znala da gej. Moja erka je oti la rano jutros. Pomogla sam njoj i njenoj ljubavnici da se spekuj. Moj ef je zatvorio radnju. Nisam ni sanjala da bih zbog ovoga mogla da izgubim posao.

Operacija kolena mog ujaka je morala biti odlo ena dok ne prona u drugog specijalistu. Amanda je prebacivala sa kanala na kanal, ali je svuda bilo isto: intervjui sa zaprepa enim i očajnim roditeljima, sestrama, bra om, kolegama, čak i sa enom koja je, izme u jecaja, izjavila da je zabrinuta za svoju baku koja je bila prinu ena da ode. I naravno da bi izalansirali vesti, reporteri su morali da intervjui u i ljude kojima je bilo drago da su se oslobodili tih ivotinja kako je rekao jedan mu karac. Ali čak je i on morao da prizna da je zapanjen ogromnim brojem ljudi koje je ovakav sled doga aja pogodilo.

Vesti su se zavr ile pozivom reportera da ljudi ostanu u svojim ku anama i da izlaze samo ako je to neophodno, jer kad padne no , sigurno e biti nasilja. Sa toliko mnogo radnji koje imaju manjak osoblja ili su napu tene, pljačka i e sigurno iza i u punoj snazi kad se spusti zavesa mraka. Dolazi i nacionalna garda.

Dok je Amanda zurila u TV ekran u neverici, zazvonio je telefon i ona je skočila. Tačno je dva, po rasporedu. Bar na neke stvari u ovom svetu mo e da se računa. Adame , zaplakala je u slu alicu.

Veruje li u ovo ludilo? Morala sam da odvedem Megan kod svoje majke jutros i Bil me je poslao ku i i...

Amanda, slu aj me , prekinuo ju je Adam. Ne mogu dugo da pričam, ljudi čekaju na telefon...

"ekaju? Sve je toliko lud! Gde si ti?"

Upravo sam pre ao granicu. Nisam eleo da ti ka em na ovaj na in ali sada ne mogu ni ta da promenim. Mo da je i bolje ovako, da ne moram vi e da la em. Nemoj misliti da te nisam voleo Amanda, jer jesam, i Megan tako e, Bo e, ona mi je sve, ali ovo je odvek bilo u meni i...

Adame, ma o emu priča ?

Amanda, zaljubljen sam u D efrija, zna , sa posla. To traje samo nekoliko meseci ali u mom srcu znam da je to prava stvar. Hteo sam da skupim hrabrost da ti ka em to nekako ali onda se desilo ovo...

Kad e do i ku i na ve eru? Pitala je Amanda, nose i be ični telefon razad u kuhinju. Otvorila je vrata fri idera. Ako sad izvadim meso, mislim da e se razmrznuti do ve eras.

Amanda, slu aj me. Ne u do i ku i na ve eru. Ne mogu. Pozva u te sutra kad stvari ne budu tako lude.

Jesi li zvao automehanikara zbog mojih kola Adame? Jo uvek imaju taj ludan zvuk kad menjam brzinu...

Amanda, molim te. Zaboravi kola. Poku avam da ti ka em ne to. Ja sam gej. Ja sam homoseksualac. Zaljubljen sam u D efrija Bluma. Ne u do i ku i.

Oh moj Bo e. Dok je Amandin mozak najzad registrovao reči njenog mu a, veza se prekinula.

Adame? pro aputala je ispustaju i telefon na pod. Adame? Amanda se sru ila na stolicu. Nen Adam je gej? Njen mu je homoseksualac? Njen mozak se brzo vratio na zadnji put kad su inali seks, ali iskreno nije se mogla setiti kad je to bilo. Pa, rodila je Megan, zar ne? To valjda dokazuje ne to, ma da Amanda nije bila sigurna u to. Iznenada je vi e od ičeg elela da je njena erka tu sa njom. Zgrabila je ključeve od kola i onda se zaledila. ta da ka e svojoj majci? Pa i svima drugima kad smo ve kod toga? Kako da otplati hipoteku? Uz koga da se privije no u? Uz koga se dosad privijala? Njen Adam, koji je bio predvidljiv kao linjenica da e ujutru sunce iza i i uveče za i, sa svojim pozivima u dva, sa svojim tenisom ponedeljkom, sa poljupcem u obraz za laku no svako veče tačno u 11.30, upravo kad počinje Tonight Show, njen Adam je gej? Amanda je zgrabila novčanik sa kuhinjskog stola i skoro stigla do vrata pre nego to su se njena kolena oduzela i ona se onesvestila u hodniku.

Kroz celu državu ljudi su otkrivali ono to smo mi odvek znali: da svako ima gej mu karce i lezbejke u svojim ivotima. Ali nije va no. Preko granice, ljudi su se odu evljeni uzvici: Ti? Ti? Ne, ne mogu da verujem. Ti? Ti? Uvek sam se pitala. O moj Bo e, ti? I na e suze, bes i strah povukli su se pred rado u kada se sa nečijeg radija čulo I Am What I Am i zatim We Are Family dok smo grlili jedni druge i igrali u neverovatno velikom broju pre nego to smo krenuli napred, jaki, ponosni i odlučni da pre ivimo.

Izvor:

EVERY WOMAN S DREAM, short fiction by
LESL A NEWMAN, New Victoria Publishers,
Inc.1994., SAD.

Prevela sa engleskog:
Danijela Ivkovi

Biljana Iori

DORINABUNADA JE ISTINA

Ro ena sam u gradu sa vi-
sokim potpeticama elegantan sa dozom nesig-
urnosti. Elegancija je lako integrisana u potrebe
lezbejke u rodom gradu ali je i minimalna doza ne-
sigurnosti bila dovoljna da se obeshrabri prihvatanje
identiteta. Kada sam se vezivala za vaspitačice i
učiteljice svima sam bila jedna od mnoge dece; ka-
da sam u pubertetu imala zami ljenog brata koji
pozdravlja devojčice iz drugih razreda svima je bilo
jasno da patim za potpunom porodicom; kada sam
u adolescenciji imala prva iskustva sa enama
mnogima sam bila otkafena, ludna i luckasta.
Kada sam pre ivljavala prve veze sa enama u
svojim dvadesetim godinama svima se činilo da
sam duboko razofarana u mu karce, nesigurna kao
ena sa dubokom potrebom za ocem koga nisam
imala. Sada, kada ivim sa enom koju volim, jebe
mi se za sve prethodne pro-
raune. Da sam u svim
navedenim periodima ivota
verovala eh u nesigurnog
dru tva verovatno bih se
gadila ovakvih tekstova. ta
ti je lezbejska snaga?! Niko
me tome nije učio, sve mi je odavno bilo jasno,
imala sam u sebi tu snagu da ih sve zajebem, da
ojaam i da ih nadjaam. Svi dru tveni komparativi
koji se implantiraju u sistere nisu bili dovoljno jaki
da u u i u moj. I kada sam kao jedinka prona la
lezbejsku zajednicu prevazi la sam i porodičnu
prepreku oduzimanja identiteta. Po to mi namera
nije da suvi e emotivno obojim ovaj tekst pasus, u
zavr iti reama WORK YOUR SISTEM.

Po to ova priča treba da potvrdi da je Dorina-
bunada istina potrebno je re i ko je ona zapravo.
Ona je ogromna polu ena-polumedvedica, vrlo
kreativna i stalo ena pacifistička zver. U isto vreme,
pored svog egzistiranja, ona je i deo mojih fantazija,
samim tim moja za titnica duboko naviknuta na vi-
juge moje kreativnosti. Prvo mi se javljala u snovima
i razbijala mi poimanja nečujnog i sporadičnog
uvlačenja u sebe, u svoj svet, u reagovanu
stvarnost, neku vrstu afektivnog stanja - stanja
neizvesnosti da li e pu i moj unutra nji sistem.

Učila me je mehanizmima selekcije negativnih
porodičnih i dru tvenih aktivnosti. Komunicirale smo
svim kulima, nekada se preplitale sa javnim stvari-
ma/ili stvarima na javi. Sada imamo tako Evrstu
vezu da mi je nivo sigurnosti u kipu em stanju,
moram negde da je isteram, kroz pokret ili reč? Da,
reč. I vo nja je sve uzbuđljivija, raste mi potreba za
pupčanom vrpcom sa ritmom uspavanih trajberki,
krdom ena u prirodnom svom okru enju... i sh-
vatam da me je ne to ludno
spopalo po pitanju slobode.
Kroz ceo svoj lezbejski pro-
ces, shvatila sam da je
Dorinabunada moja beskraj-
na sloboda i radosnica mom
oslobo enju od raznih dik-
tatura. Da nije nje bilo ivot bi mi bio uskra en za
jednu fantaziju fantaziju stvarnosti.

Kada mislim na slobodu mislim tada na početak
i kraj svakog mog htenja i to bez kontrola i nasilja.
Sasvim mi je dosadno da sve sagledavam kroz he-
donizam i samo ivost, da upli em horoskop i pri-
padanje generaciji u nezadovoljstva i sre u. Moja
potpuna sloboda podrazumeva balans izme u uvek
vi enog i nikad vi enog zadovoljstva. Ja sam zapra-
vo morala da stvorim ne to to je deo mene, kao to
sam to ja sama, to ne mo e biti kontrolisano i na-
pađano od ovog dru tva i raznih oklopa. Iako se uk-
lapam u ablone ljudi koji imaju zami ljene prijatelje
verujte mi ja taaaaaako dobro zami ljam.
Jednostavno, za mene je ova nametnuta sloboda
vrlo diskutabilna činjenica jer u njoj ne postoje
validne situacije koje je opravdavaju. Sve mi je
nekako polovično i raskrekovano i nesigurno u toj
slobodi. Ili su je neki uzjatali i dobro osedlali, pa je
ostalima malo toga na raspolaganju, ili je preterano
imperativna. Sloboda, koju sam ja uzrokovala u
mom ivotu, mimo pomenute imperativne slo-
bode, sadr i bitisanje i lezbejsku ideologiju ivota.
Sve to podrazumeva postojanje jedne iskonske, u
osnovi primitivne a u sr i emancipovane lezbejske
stvarnosti, postojanje upravo Dorinabunade.

Dorinabunada je u meni sazrela gotovo sa prvim
lezbejskim iskustvom, kada sam imala esnaest go-
dina. Rovinj je bio vrlo dobar doma in za tako es-
tok i totalno neplaniran doga aj. Dosta starija ena
i moja tada vrlo stara
elja na le su se na
granicama mogu eg.
I tada je voz krenuo
da staje na svim
mogu im i
nemogu im stanica-
na na kojima je ulazi-
lo i dosta toga to nije
bilo adaptibilno na
moje lezbejsko sazre-
vanje. Zato se
Dorinabunada stvorila

na tom mom putu kao potreba i stalna veza sa svojim unutra njim procesima. Njene strategije u reavanju mojih dilema i bespovratnih davanja u sferama neistinitog ivota ivota za koji nisam sigurna da li je zaista bio taj jedini, javni i vidljivi. U svakom slučaju, uvek je postojao taj za ti eniji i vredniji ivot koji samo drugi nisu mogli da vide, ive ga i prihvate kao jednako validan onom drugom nametnutom ivotu. I da nije bilo Dorinabunade ne bi ni lezbejke Biljane bilo, bar ne u ovom javnom, svima vidljivom ivotu. Kada je dovoljno sazrela u meni, u mom unutra njem svetu ili sistemu bitisanja iza la je iz mene sa pefatima konvencionalne moje lezbejske ličnosti i izlobirala me ostatku sveta koji ne prelazi granice mogu eg.

I kasnije je taj voz prelazio mnoge granice, nekada stajao i čekao na popravke i izgra ivanje novih ina za transport mog lezbejskog bitisanja. I danas Dorinabunada i ja imamo spremljene kofere za nova putovanja i obilazak toga, stvarnog i svima vidljivog sveta. I kada uspeemo da budemo vidljive i jednako va ne spakujemo kofere i vratimo se u na bezbedni i prvi jedini /od mnogih jedinih/ ivota.

Za ivot u ivotu, za lezbejku u lezbejki, za Dorinabunadu u meni za voz koji se kre e, za mene i tebe, za kraj i početak ...

Igor panjol

PUNOLETSTVO

Beogradski umetnik, novinar i dru tveno-politički radnik Sa a Markovi Mikrob je svoj performans iz 1998. godine nazvao Prvi srpski festival babadevojaka, raspu tenica i samohranih majki i tako na humoristički, zabavan i le eran način (samo)ironično upozorio na mnogobrojne zanke otvaranja dru tvenog prostora kulturnim manifestacijama različitih marginalizovanih grupa, kada insistiranje na političkoj korektnosti često dovodi do potpuno suprotnog efekta. Da je taj anga ovani, kompleksni i simpatični način razmi ljanja o prilikama u kojima ivimo, za sada jo uvek neprihvatljiv zbog

op te nezrelosti tih istih prilika, pokazalo se posle tri godine na prvoj beogradskoj gej i lezbejskoj paradi. Tada je to bila surova stvarnost, a ne umetnički projekat, udarac istinskog nestrpljenja je pokazao da razlika izme u umetničke fikcije u socijalnom miljeu i realnosti svakodnevnog ivota ipak postoji. Krvavi doga aji na beogradskim ulicama dokumentarno su predstavljani u filmu Mentalitet (2001. Beograd) Stefana Orlandi a Stojanovskog, kao i u hrvatskom dokumentarnom filmu Gay Pride (2002. Zagreb), koji su godinu dana kasnije snimili Iva Kraljevi i Oliver Serti, dramatičnost i autentičnost osigurana je nasiljem, vulgarno u, homofobijom, verskim fanatizmom i ostalim patolo kim vidovima pona anja koji su sastavni deo dru tvenih prilika u kojima su nastali. U pore enju sa tim, prikaz Mirana olinca sa ljubljanske Gay parade Mi drugačiji, vi jednako pravni (2002) mo emo da prevedemo kao prevaru elektronske kamere, koja predstavlja oko posmatrača kao tačku pogleda na lako zabavno doga anje. Posle osamajst godina od festivala Magnus, svedoci smo do sada najjačem izlivu homofobije na slovenskom prostoru. Prividna tolerancija prisutnih posmatrača parade je privremeno prikrila homofobiju, koja se uselila u medijski prostor, od interneta do televizijskih emisija i novinskih članaka i intervjua. I ta je najbolji odgovor na homofobiju u medijima od otvaranja medija filma i videa osobinama strpljenja, saose ajnosti ili samo ljubavi. Za ljubav je, ipak kao to ka e naziv nekog filma, potrebno biti raspolo en/a.

Protiv getoiziranja gej i lezbejskog filma, njegovog potiskivanja na margine savremenih filmskih tokova i osu enosti na uzak krug ciljne publike, nije se lako boriti, pogotovo u okolnostima kada tome treba posvetiti veliku pa nju. Mo da previ e pa nje nije dobro, jer ostaje malo vremena za ozbiljnu refleksiju. Tako u okolnostima priličnog neraspolo enja, mo da nije najoportunije prikazivanje dokumentarnog filma Rose von Praunheim o berlinskim transvestitima Sestre ne la u (Tunten Eugen Nicht, 2002) ili tvr e eksperimentalne

videokompilacije Sirovo (Huge Issue-Raw, 2002), ali upravo zbog upozorenja o potrebi razvijanja op te dru tvene tolerancije treba se pobrinuti za pluralizam i različitost u sopstvenim redovima. Tako e, demonizirani lov gejeva i lezbejki na heteroseksualce, koji često nastaje kao odgovor za govor mr nje, na različite načine je prikazan čak u četiri filma Ljubav/sok (Love/Juice, 2000) Shindo Kaze, Dečko koga volim (L homme Que J aime, 1997) Stephana Giustia, Ponavljanje (La Repetation, 2001) Catherine Corsini i L.I.E. (2001) Michaela Cueste, mo e da uvrsti predra- sude, iako filmovi uistinu govore o polnom usmeren- ju kao fluidno definisanoj kategoriji i poznatoj teoriji o prelivanju me u polovima, gde niko nije izključivo homoseksualno ili heteroseksualno definisan. Besmisao modela Mi-ostali potvr uje tako e komedija Km.0 (2000) Yolande Garcia Serrano i Juana Luisa Iborre, dok dru tvene, političke, ge- ografske i psiholo ke granice ozbiljnije problema- tizuje Maja Weiss filmom "uvar granice (2001). Inače, ve ina filmova temu istopolne ljubavi uzima kao izhodi te kritične rasprave irih kulturnih fenom- era i dru tvenih okolnosti, od religije i političke dik- tature Lindsey Merrison Prijatelji na visokom po- lo aju (Friends in High places: The art of Survival i Modern Day Burma (2001) do klasne prob- lematike Duncan Roy AKA (2002) i borbe za dr avna prava protiv rasizma, kapitalizma, homof- obije i seksizma Sonja Devries i Rhonda Collins Put revolucionarke (The making of a revolutionary, 2000). Mogli bismo re i da je sa jedne strane festi- val ve dostigao punoletstvo i da mu se po glavi ne vrzma samo seks, dok je sa druge strane pitanje o sopstvenoj polnoj orijentaciji nebitno samo u sasvim tolerantnom dru tvu.

Prevela sa slovenačkog: Jasmina

Suzana Tratnik

OSAMNAESTI FESTIVAL LEZBE- JSKO I GEJ FILMA¹

MU KARAC KOGA VOLIM (L HOMME QUE
J AIME)

Francuska, 1997, drama, engleski, 87 minuta

Re ija: Stephane Giusti

Glavne uloge: Jean Michel Portal, Marcial di Fonzo
Bo, Mathilde Seigner, Vittoria Scognamiglio
Produkcija: La Sept ARTE

Mu karac koga volim je vrlo romantična i dirlji-
vo univerzalna priča koja mo e da dotakne čak i
najciničnije gledaoce/teljke. U ovom divnom
slatkim filmu Martin se zaljubljuje u Lukasa, koji je
strejt, od prvog momenta kad ga je video. Niko nije
toliko iznena en kao Martin kada ova opsesija pre-
raste u strast, prijateljstvo i čak ljubav. Ipak, mo da
je sve to desilo previ e kasno. Ova ne na priča e
vas naterati da se smežete kroz suze.

KRALJICE² NE LA U (TUNTEN LUGEN
NICHT)

Nemačka, 2001, dokumentarac, engleski, 90
minuta

Scenario i re ija: Rosa van Praunheim

U dokumentarnom filmu Kraljice ne la u četiri
glavna karaktera opisuju svoje stavove o pri-
jateljstvu, modi, sahranama, ivotu sa AIDS-om,
osnivanju prve ustanove za medicinsko pomaganje
HIV pozitivnim gejevima, neobaveznom seksu,
ljubavi, politici i zabavi. Kroz priču oni dokazuju da
ne postoji bolji način da budete sre ni nego da pri-
hvatite i volite sebe. Ovo nije samo pitanje dobrog
izgleda i glaura... biti kraljica znači imati političku
volju elju da se uradi svoj deo za fomiranje
dru tva i da se predla u promene, da se fomuli u i
izraze političke potrebe.

SIROVO (HUGE ISSUE: RAW)

SAD / Kanada / Nemačka, 2002.

Autori/ke: Hima B., Jurgen Bruning, Carolzn Coal,
Todd Downing, Jorg Fockele, Andre Hereford,
Hoang A. Duong, Christina Grace, Mona Eldahry,
Karen Jaronesky, John Krokidas, Bruce LaBruce,
Barbara Malaran, Terence McFarland, Bo
Offenbaker, Victoria Perez, Diana Rey, Greta
Schiller, Andera Weiss, Rose Troche, James
W estly, Margaret Zignan.

Ovaj film je sniman bez bud eta i dvadeset
reditelja/ki je moralo u roku od jednog dana da snimi
i u roku od dva dana da montira traminutni digitalni
materijal koji se bavi interpretacijom reči Sirovo
(Raw) na način na koji oni pojedinačno to vide. Ovaj
model produkcije koje ima Huge Issue 1-2-3 je
rezultirao u dvadeset novih i izbudljivih kratkih filmo-
va od strane poznatih reditelja/ki kao to su Bruce
LaBruce i Rose Troche, kao i od strane novog,

mladog talenta.

“UVARKE KRAJNJE GRANICE (VARUH MEJE)

Slovenija, 2001, avanturističko-psihološki triler, slovenački, 100 minuta

Scenario: Zoran Hočevar, Brock Norman Brock, Maja Weiss

Režija: Maja Weiss

Glavne uloge: Iva Kranjc, Pia Zenljič, Tanja Potočnik, Jonas Vidarič

“Uvarka krajnje granice je prvi dugometražni film Maje Weiss. U njemu ona istražuje politička i psihološka ograničenja sa kojima se susreću tri mlade žene tokom letnjeg odmora na reci Kolpa kojom se spuštaju kajacima. Avantura Alje, Anje i Simone nalaže na nasilni obrt koji će zauvek promeniti njihove živote. Dve od devojaka ulaze u ljubavnu aferu i sve prelaze granice i hvataju se u kožac sa sopstvenim idejama o tome šta je dozvoljeno a šta je zabranjeno.

PONAVLJANJE (PONOVIŠTA LA REPETITION)

Francuska/Kanada, 2001., drama, engleski, 96 minuta

Režija: Catherine Corsini

Glavne uloge: Emmanuelle Béart, Pascale Bussières

Natalie i Luis donose svoje prijateljstvo verujući da su svi problemi među njima sa kojima su se suožile stvar prošlosti. Ali Natalie polako počinje da shvata da Luis i dalje želi da dobije nešto više od nje. Da li bi mogla to da joj dozvoli nakon deset godina? Ili Luis jednostavno traži previše? Ponaavljanje počinje sa svim elementima koji su potrebni da se ispriča lako predvidljiva priča o zaljubljenju u najbolju drugaricu, ali se film umesto toga pretvara u priču o ograničenjima u ljubavi, po udi i obsesiji.

PRIJATELJI NA VISOKIM POZICIJAMA: UMETNOST PRE ŽIVOTAVANJA U MODERNOJ BURMI (FRIENDS IN HIGH PLACES: THE ART OF SURVIVAL IN MODERN-DAY BURMA)

Nemačka/vajcarska, 2001, dokumentarac, engleski, 85 minuta

Režija: Lindsey Merrison

Katolici imaju svoje svece a ljudi u Burmi imaju

svoje natove. Duhovi i gej mu karci prave sveti savez u modernoj Burmi koji je uspeo da opstane i pored vojne vladavine i zvanične religije budizma. Kada Burmanci/ke ele da kontaktiraju rata, oni traže pomoć medijuma. Gledaju i film Prijatelji na visokim pozicijama počinjemo da shvatamo da su gej mu karci najbolji i najefikasniji medijumi, jer mogu podjednako dobro da kanališu i muške i muške natove.

L.A. (L.I.E.)

SAD, 2001, drama, engleski, 94 minuta

Režija: Michael Cuesta

Glavne uloge: Paul Franklino, Brian Cox, Billy Kay

Posle smrti majke petnaestogodišnji Haui počinje da se druži sa grupom mladića, među kojima je i dečko, Geri, koji iznajmljuje stan kod njega. S obzirom na to da mu je majka umrla i otac je nezainteresovan, Hauijevo mlado srce, um i telo su slobodni za uzimanje i sve sugeriše na to da će Veliki Dion biti taj koji će ga uzeti. Haui se sprijateljuje sa penzionisanim marincem Velikom Dionom, koji ipak očekuje od njega da mu pruži neke usluge u razmenu za prijateljstvo. L.A. izvanredno izlazi samo u kompleksnosti muške seksualnosti.

A.K.A. (A.K.A.)

Velika Britanija, 2002, drama, engleski, 120 minuta

Režija: Duncan Roy

Glavne uloge: Matthew Leitch, Lindsey Coulson, Diana Quick

Din je dečko iz radničke sredine koga iz kuće izbacuje njegov otac koji ga je takođe seksualno zlostavljao. Ipak Din uspeva da se probije kao deo londonskog društva uz pomoć aristokratkinje Lejdi Grifon. Vremenom Din završava u Parizu, koristi drogu i živi od prostitucije, i tada ga njegova prošlost sustiže. A.K.A. je takođe kritički pogled na britanski klasni sistem. Hrabar i inteligentan film koji će vam držati pažnju od početka do kraja.

BITI AUT: PRAVLJENJE REVOLUCIONARKE (OUT: THE MAKING OF A REVOLUTIONARY)

SAD, 2000, dokumentarac, engleski, 60 minuta

Re ija: Sonja DeVries i Rhonda Collins

BITI AUT: Pravljenje revolucionarke je priča o aktivistkinji, revolucionarki i aut lezbejki Lori Vajthom. Lora je 1983. godine postavila bombu u Skupstinu SAD-a, zbog čega je i uhapšena i osuđena. Posle četnaest godina zatvora ona se i dalje drži svojih političkih uverenja. Ona je kroz svoje zalaganje za radikalnu borbu za slobodu feminizma i ljudskih prava shvatila da Levica ne može uvek otvorenih nuku prihvatiti aut lezbejku.

POZDRAV IZ SESTRINSKIH REPUBLIKA
(POZDRAV IZ SESTRSKIH REPUBLIK)

Beograd, Zagreb, Ljubljana

Dokumentarac sastavljen od tri epizode iz bivših sestrinskih republika Srbije, Hrvatske i Slovenije kojima se upoznajemo sa političkim i javnim gej i lezbejskim pokretom. Gledaemo snimke sa Prajda u Beogradu (2001.), Hrvatskoj (2002.) i Sloveniji (2002.). Beogradski Prajd iz 2001. je nasilno prekinut od strane nacionalističkih grupacija, a snimio ga je Stefan Orlandi Stojanovski i film nazvao Mentalitet. O kom mentalitetu mi pričamo i koji su politički neprijatelji gejevi i lezbejke u bivšoj Jugoslaviji?

LJUBAV / SOK (LOVE/JUICE)

Japan, 2000, drama, engleski, 78 minuta

Scenarij i re ija: Kaze Shindo
Glavne uloge: Mika Okuno, Chika Fujimora,
Toshiya Nagasawa, Hidetoshi Nishijima

Ljubav / Sok je priča o heteroseksualnoj devojci i lezbejki, Kijoko i "inatsu. Njih dve zajedno idu u klubove, koriste drogu i započinjavaju se kao zeličice u klubu kako bi mogle da plaćaju rentu. Kijoko se zaljubljuje u jednog mladića a "inatsu u Kijoko. "e nja koju "inatsu ima predstavlja opasnost za svakodnevnu intimnost koju dele kao prijateljice.

Km. 0 (Km. 0)

panija, 2000., komedija, engleski, 108 minuta

Re ija: Yolanda Garcia Serrano in Juan Luis Iborra

Tokom najtoplijeg dana u godini Madrid se križka u seksualnoj tenziji i u Km. 0 do sada nije bilo toliko akcije. Km. 0 označava Nulti kilometar, izmišljen centar Madrida. Na taj dan sedam parova je

odabralo tu lokaciju za svoje sastanke, čime pokreće u niz služajnih sastanaka, propučenih prilika, pokrkanih identiteta i neočekivanih erotičnih predaha.

Selekcija i organizacija festivala:

Ale Pečnik, Blaž Trkulj, Brane Mozetič, Igor Panjot, Miran Olinc, Mojca Urek, Suzana Tratnik.

Prevela sa engleskog: Nina -ur evi -Filipovi

Desa

FILM FINE MRTVE DEVOJKE NA 31. FEST- u

Od trenutka kada sam pročitala da će na ovogodišnjem Festu biti prikazan hrvatski film o lezbejskom paru, nisam mogla i tekati trenutak kada će se u sali Dvorane kulturnog centra pogasiti svjetla.

Uprkos morbidnom naslovu i specifičnoj temi, sala je bila i do kraja ostala puna, to je, moć da i najvaćniji uspeh ovog filma, jer je to, koliko znam, najveći i broj ljudi koji se na bilo koji način, javno, bavio lezbejskom egzistencijom i homofobijom od (u krvi ugućno) gay pride day-a, pre nekoliko godina. Iz toga je lako (moć da isuviće) izvući i zaključak da se od tada ne to ipak pokrenulo iz ravnodućnosti, jer, na kraju krajeva, niko ne moće da vas natera da na FEST-u do kraja odgledate film koji vas ne zanima, a koji je, uzgredbudirećeno, toplo pozdravljen.

Ova prića se odigrava usred ućmalog malograćanskog miljea u zgradi na periferiji, kraj pruge, ićije stanare ićine: izuzetno zaposlena prostitutka; veteran poslednjeg rata koji noću s prozora glasno emituje domoljubne pesme; ginekolog koji vrći ilegalne abortuse i njegov sin koji je nam; pa onda, zakleti komunisti koji svoju preminulu dragu suprugu

ćuva u fotelji dnevne sobe; te mama, tata i sin, vlasnici (ne bać sasvim legalni) stana za izdavanje (kao i lokalne prodavnice) u koji se useljavaju glavne junjakinje. Prisustvo dvejju devojaka izaziva opću pozornost, a naroćito je za njih zainteresovana brbljiva i dokona gazdarica koja svima dosaćuje (a naroćito svom tihom muću), u nameri da oćeni sina jedinca, ićijim ponaćnjem suvereno upravlja. Toće vremenom i uz niz dogaćaja koji dotiću lićne ivote dvejju devojaka, na kraju, dovesti do otvorene homofobićne mrćnje i nasilja u kome iće i jedna od njih biti ubijena, a druga (kako je i reditelj objaćnio posle projekcije) prividno nastaviti da ićivi u laći koju (ni)je odabrala. Istine radi, scenarista nije ostao dućan ni inspiratorima ni vinovnicima nasilja kojeće, takoće, upokojiti (premda je to poćmom mićljenju, malo nategnuto).

Ruku na srce Fine mrtve djevojke je prvi (uslovno) domaći, lezbejski (opet, uslovno) film na FEST-u ićire. Da prvo razjasnim sve ove uslovnosti. Film je uslovno domaći, jer je cela ekipa filma sa donedavno veoma bliskog nam govornog i geografskog podrućja, dakle, razumljiv jezik, blizak humor ili bolje reći cinizam, nekoliko joćvek prepoznatljivih lica (Inge Apelt, Ivica Vidović, Milan Ćrljić), slićni karakteri u slićnom okrućenju, ba

kao i u većini ovdanjih domaćih filmskih ostvarenja, ali s druge strane, film je maće in, lepo piće Croatia, to je za mnoge (i tamo i ovdde) ne to sasvim razlićito od zajednice drava... ili kako nam se većzovu ove dve preostale zemljice.

to se tiće karakteristike lezbejski, ne to je drugaćije. S obzirom da sam većmного puta pisala o raznim lezbejskim i tzv. lezbejskim filmovima, nije mi strana dilema oko ove poćdele, ali ovoga puta mi se ićini da je dilema umnogostrućena. Naime, film je rećirao to noćse kaće gay-friendly straight (sorry zbog engleskog ali na naćem jeziku bi ovo zvućlalo kao medicinska dijagnoza) mu karac, bez izrazite namere da promovie lezbejsku egzistenciju, pa ipak je viće nego oćigledna blagonaklonost prema finim mrtvim

(to simbolićki, to bukvalno) djevojkama, u smislu da ni jedan njihov gest, ni jednom, nije doveden ni u kakvo pitanje, a kamoli moralno. To je, bar za mene, mnogo viće nego to sam ikada igde oćekivala od straight-mućkarca, ma koliko bio gay-friendly.

No, s druge strane je nemoguće zanemariti ićinjenicu da je isti rećiser odlućio da te fine djevojke, većod samog naslova proglasi mrtvim (to bukvalno, to simbolićki), ne dav ićim ni jednu ansu da pre ićive svoju seksualnu razlićitost i pro ićive svoju seksualnu datost, a pravdaću i to, samo ićinjenicom (takoće), da je stvarnost u Hrvatskoj takva i da on ne eli da je ulep ćava, kao i da je ovaj film, samo, drugi deo kritićeke trilogije o Hrvatskoj danas. Sve ovo biće me, u najmanju ruku, ućasnulo i potpuno obeshrabrilo da sam mu poverovala kako, danas, u Hrvatskoj upćte nena, i ne moće biti, finih i joćvek, većma, ićivih djevojaka, taćnije LEZBEJKI.

I taćna kraju reći, a ne polemisati viće s (ne)dućnim autorima prvog (to jedino nije sporno), (ne)domaćeg i (ne)lezbejskog filma, osim moćda, porećenja radi, navesti, u narodu (i ovom i onom) poznatu poslovicu Jedna lasta ne ićini proleće koja (ne)će predstavljati moj komentarić na ovaj film, negoće, viće eznaćna kao i on sam, pokućati da pomiri sva njegova viće eznaćja.

Jer, napokon, proleće tek dolazi.

VIRD INIJA VULF

1882-1941

Strastvena prijateljstva sa enama bila su od suštinske važnosti za život i rad spisateljice Virdinije Vulf.

Virdinija Vulf se rodila kao Adelina Virdinija Stiven 25. januara 1882. godine u Londonu kao ćerka Leslija Stivena, čoveka od pera koji je iste godine počeo da uređuje Rečnik nacionalne biografije i Džulije Patl Dakvort, viktorijanske lepotice ovekovečene fotografijama Džulije Margaret Kameron.

Prvi brak Virdinijine majke završio se smrću njenog muža, koji ju je ostavio sa troje dece, od kojih je jedno bilo Derald Dakvort za koga se zna da je seksualno zlostavljao Virdiniju kada je bila adolescentkinja.

Njena adolescencija bila je obeležena nizom smrti i prvim napadom mentalne bolesti koja je proganjala Litavog života. Njena majka je umrla 1895, njena polu-sestra Stela, koja je zamenjivala majku, umrla je 1897, njen otac 1904, a brat Tobi 1906. godine.

Prvi mentalni slom doživela je u svojoj trinaestoj godini posle smrti majke, dok se poslednji završio njenim samoubistvom kada je ušla u reku Ouse 28. marta 1941. godine.

VIRD INIJA I VANESA

Virdinija je razvila najbližu vezu sa svojom sestrom Vanesom, koju je ona nazivala vrlo bliskom zaverom. Dve sestre su funkcionisale kao zaverenice u svom savezu: ona umetnica, s jedne strane protiv tiranije oca koji je stalno tražio da one služe kao zamena za suprugu, a s druge strane protiv viktorijanskih moralnih normi koje su brak smatrale jedinom odgovarajućom profesijom za ćerke iz srednje klase.

Vanesa je služila kao surogat majke, tako što je preuzela materinske dužnosti posle Steline smrti i tako što je najzad i sama postala majka za razliku od mlađe Virdinije.

Kao umetnice, dve sestre su prihvatile jasnu podelu posla: Virdinija je pisala u svojoj radnoj sobi, a Vanesa je slikala u svom ateljeu. Sva deca su se obrazovala kod kuće u očevoj biblioteci i sa privatnim učiteljima, mada su dva brata kasnije pohađala univerzitet u Kembridžu.

POŠTICI BLUMSBERI GRUPE

Posle smrti Leslija Stivena, četvero dece se preselilo u Blumsembri, deo Londona po kome je kasnije biti nazvana grupa umetnika i intelektualaca. Grupa

je počela tako što su se Tobi i njegovi prijatelji sa Kembridža vratili u London i sastajali su se svakog četvrtka uveče da diskutuju o umetnosti i literaturi, kao i o aktuelnim političkim temama kao što su pacifizam i socijalizam.

U početku su Virdinija i Vanesa bile jedine prisutne osobe kao Tobijeve sestre, ali takođe i kao intelektualke i umetnice.

Nekoliko muških učesnika bili su otvoreni homoseksualci, uključujući i Litona Strečija, koji je zaprosio Virdiniju 1909. godine, mada je venčanka skoro odmah bila raskinuta.

NJENA VEZA SA GEJ MU KARCIMA

Virdinijina veza sa gej muškarcima je ostala ambivalentna. S jedne strane, ona je cenila nepostojanje seksualnog interesovanja što joj je omogućilo pristup intelektualnom okruženju koje se baziralo na ravnodušnosti prema njenom rodu, a s druge strane, odsustvo njene značilo je nepostojanje enskog erotizma što je za nju predstavljalo ograničavanje kreativnosti.

Mnogo kasnije, 19. avgusta 1930. godine, napisala je pismo Etel Smit: Istina je da sam elim da privlačim pa nju. Samo osobe mogu da uzburkaju moju maštu.

BRAK SA LEONARDOM VULFOM I OSNIVANJE HOGART PRESS-A

Godine 1912., udala se za Leonarda Vulfa, Jevrejina bez prebijene pare, takođe Elana Blumsembri grupe, političkog pisca koji se neposredno pre toga vratio sa vojne službe u Indiji. Ovaj brak se smatra podravajom mada je bio potpuno bez strasti.

Godine 1917., Vulfovi su osnovali Hogart Press kao pokušaj da se Virdinija okupira praktičnim radom u nadi da će to sprečiti dalje napade men-

mogla Vajolet Dickinson.

NJENE VEZE SA ENAMA

Veza sa Dickinsonovom bila je jedna od nekoliko sna nih prijateljstava koje je Vird inija imala tokom svog ivota. Ove veze srca ostavile su tragove u strastvenim pismima i dnevnim zapisima koji su okarakterisani uzajamnom privlačno u i emocionalnom intimno u koja je izra ena sna nim erotizovanim jezikom.

One su često rezultirale literarnim radovima, koji nisu uvek objavljivani i koji su napisani u East prijateljstvima koja su bila jako negovana ali koja su se ograničavala na pisanje.

„esto su to bile starije ene, neudate, mu koba-njaste po izgledu i vrlo uspe ne umetnice. One su često Vird iniji nudile neku vrstu majkinske za tite dok se borila sa napadima fizičke i mentalne bolesti.

Sve one delile su sa Vulfovom interesovanje za umetnost i oebze ivale joj kritika litanja njenih radova. Za nijednu od ovih veza nije poznato da je imala seksualnu komponentu.

Prvo strastveno Vird inijino prijateljstvo bilo je sa Mad Vogan, erkom dobro poznatog pisca i seksologa D ona Adingtona Sajmondsa, koju je Vird inija upoznala kada je imala esnaest godina i koja je poslu ila kao model za Seli Seton u romanu Gospo a Dalovej (1925).

Vajolet Dickinson, koja je bila skoro duplo starija od Vird iniije kada ju je negovala tokom njenog mentalnog sloma posle smrti oca, bila je neudata Kvekerka za koju je napisala Galeriju prijateljstva (1907), izmi ljenu biografiju koja predvi a Orlando (1928). Ona opisuje utopijsku zajednicu ena koju je inspirisala i vodila Vajolet sa Vird inijom kao umetničkom figurom, modelom za druge spisateljice i hroničarku razvoja zajednice.

Mnogo kasnije Vird inija se osvmula na ovo prijateljstvo kao na ne to to ju je osposobilo da prvi put sa samopouzdanjem ka e: Ja sam spisateljica.

Poslednje takvo prijateljstvo bilo je sa Etel Smit, poznatom kompozitorkom, koju je Vird inija upoznala 1930. godine, kada je imala 48, a Etel 70 godina. Vird inija ju je u originalnom nacrtu za Profesije za ene odredila kao model za profesionalnu enu

talne bolesti. Press je objavio radove nekoliko lezbejskih i gej pisaca, uključuju i E. M. Forstera, Kristofera I ervuda i Vitu Sakvil-Vest.

Preseljenje u Blumsberi označilo je i Vird inijinu inicijaciju kao spisateljice. Njeno prvo objavljeno delo bila je nepotpisana kritika u listu Gardijan, to je po-

ali tako e, jo jednom, kao umetnicu koja se bavi različitim umetničkim disciplinama, javnijim i stoga ambicioznijim za ene od discipline spisateljice.

Njihovo prijateljstvo se tako e baziralo i na vezi zasnovanoj na gubitku majke. Etel je 1930. napisala u pismu Vird iniji: Sača mo e da zamisli koliko mnogo seksualnih ose anja ima veze sa emocijama prema majci.

VIRD INIJA I VITA SAKVIL-VEST

Vird inija je upoznala Vitu Sakvil-Vest 1922. godine i sa njom je jedino imala intenzivno prijateljstvo koje je uključivalo fizičku vezu. U ovom slučaju razlika u godinama je bila obrnuta, Vird inija je imala 40, a Vita 30 godina i Vird inija je bila samouverenija i priznatiija kao spisateljica od njih dve.

Ali Vita je bila iskusna safistkinja. Ljubavna veza počela je 1925. kada je Vird inija napisala u svom Dnevniku: ?Ove safistkinje vole ene, ljubav nikad ne utiče na prijateljstvo? (21. decembar) i smatra se da je trajala do 1928. godine.

Tokom tog perioda, Vita je dva puta putovala u Persiju da poseti svog mu a koji je radio u britanskoj ambasadi u Teheranu. Drugi put je putovala u dru tvu druge ene koja je počela da stvara pukotinu jer je Vird inija postajala sve manje tolerantra prema Vitinim drugim ljubavnim vezama.

Godine 1928, Vird inija i E. M. Forster napisali su pismo u odbranu romana Ratklif Hol Vrelo usamljenosti, ne zato to je to bio dobar roman ili zbog lezbejskog sadr aja, ve u ime slobode govora.

Različiti članovi Blumsberi grupe pojavili su se na su enju obscenosti pripremljeni da svedoče kao svedoci eksperti, uključuju i i Vird iniju, koja je svoje prisustvo opisala kao način na koji tako e brani i Vitin safizam.

Krajem iste godine, Vird inija je održala predavanja na koled ima Njuham i Girton, koja su postala Sopstvena soba (1929), na koja ju je pratila Vita kojoj je posvetila Orlando, koji se pojavio samo nekoliko meseci ranije.

Do tada se ljubavna veza prekinula ali se sna no prijateljstvo nastavilo do 1934. godine. Ovih deset godina su bile najproduktivnije u ivotima obe spisateljice. Njihova emocionalna veza prekinula se tek Vird inijinom smr u.

Vulfova je bila nazivana ?invalidna dama od Blumsberija (E. M. Forster), aseksualna Sapfo (ne ak i biograf Kventin Bel) i gerilac u viktorskoj suknji (Dejn Markus, feministička literarna kritičarka).

U novijim radovima, bila je opisana kao ?udata lezbejka? (Suzan Rajt), neko za koga je lezbejstvo bila emotivna pa čak i seksualna orijentacija ali ne i politički identitet koji je obavezno u neskladu sa brakom ili ga bar naru ava.

Ni njeni radovi ne sadrže eksplicitno lezbejske likove koji na neki način nemaju nedostatak enstvenosti povezane sa društenim po tovanjem. A ipak, kao najpo tovanija modernistička spisateljica, Virdinija se tako i smatra autorkom prvog pozitivnog sapfističkog portreta u formi najduge i najamanjnijeg ljubavnog pisma u literaturi romana Orlando.

VIRD INIJA I ENSKA HOMOEROTIKA

Istopolna elja u formi erotizovanih veza izmeena ostaje osnova za Virdinijino razmišljanje o vezi izmeena i kreativnosti.

enska homoerotika najčešće uzima formu ili aljenja za izgubljenom materinskom enstvenom u ili formu spoja izmeena u umetnice, usedelice i lezbejke. S jedne strane, seksualno nabijen ali uvek teko razumljiv odnos sa majkom, a sa druge strane neseksualizovana umetnica neudata, u celibatu, bez dece, ali nezavisna.

Umetnica ima pristup umetničkim medijumima koji joj omoguavaju da dovede u pitanje kompulsivnu heteroseksualnost koja privlačnosti meena ostavlja neostvarene, kako seksualno tako i estetski. U isto vreme, figura lezbejke kao neudate ene pretda politizuje erotiku time stvaraju i mu kobanjastu lezbejku? kao seksualnu, a time i društeno prognanicu.

Virdinija višeputa opisuje prirodu enske homoerotike kao ogromnu sobu gde niko nije bio? kao u romanu Sopstvena soba. U onom to se smatra prvim primerom feminističke istorije i literarne kritike, ona daje svoju najeksplicitniju izjavu o odnosima izmeena koji postoje u stvarnom ivotu, ali ne i u literaturi.

Uvoenjem Kloe i Olivije, likova u romanu koji je napisala izmišljena Meri Karmajkl, ona kaže da ene postoje ne samo u odnosu na mu karceve tako i u odnosu jedna na drugu (ove dve dele laboratoriju). One mogu čak i da se dopadaju jedna drugoj i to dopadanje sluilo je kao znak mnogim Eitaocima za mogućnost ljubavi, pa prema tome i lezbejske elje.

GOSPO—A DALOVEJ

Prvi i jedini roman koji se eksplicitno bavi i enskom erotikom i figurom lezbejke je Gospoica Dalovej, roman o jednom danu u ivotu Klarise Dalovej, supruge Elana parlamenta, dan koji provodi u pripremanju zabave na kojoj će biti donata.

Ovaj ošigledno oskudan zaplet treba da fokusira pa nju i na podzaplet, na Klarisine uspomene na Seli Seton u koju se zaljubila kao mlada devojka i na paralelan zaplet, o Septimusu Smitu, konfuoznom veteranu koji izvršava samoubistvo tokom Klarisine zabave.

Mada se Klarisa i Septimus nisu nikada sreli, oni

su povezani vanou, a istovremeno nemogu u istopolne elje, za Klarisu jer su i ona i Seli izabrale brak sa bogatim, po tovanim mu karcima, a za Septimusa jer je njegov objekt ljubavi poginuo tokom rata.

Obzirom da je izabrala Ričarda Daloveja, a ne Petera Volera, koji je prekinuo poljubac sa Seli koji je označavao najlep i trenutak njenog ivota, Klarisi je dozvoljeno da se povuče na devičanski krevet na tavanu koji kuva uspomenu na idiličnu i predbračnu homoerotiku.

Seli predstavlja lepu adolescentkinju predatu svojim impulsima koja meena sa cveem i sa strahom zmišlja aboliciju privatne svojine i postizanje jednakih prava za ene. Kroz nju, Virdinija predstavlja lezbejstvo kao erotičnu vezanost okončanu brakom ali tako i u priliku za vrlo erotizovan jezik.

Mada Seli u Klarisi inspirira identifikaciju sa eljom koju mu karci verovatno oseaju prema enama, ona sama ostaje jako udaljena od mu kobanjaste lezbejke, gospoica Kilman, tutorke erke gospoice Dalovej, Elizabet.

Gospoica Kilman je opisana kao siromana, nespretna, starija od četrdeset godina, ona zarauje za ivot, sklona je upadanju u religijsku vatru, simpatična Nance i uvek nosi isti makinto mantil. Istovremeno, ona je veoma užena istoričarka i ekonomski je nezavisna.

Njena oseanja prema Elizabet predstavljena su kao seksualna orijentacija pre nego kao prolazna faza i zbog toga, za razliku od vrlo erotizovanog jezika koji je upotrebljen za opisivanje Seli, lezbejstvo gospoice Kilman opisano je kao autoritarna politika:

Jer nije ona bila ta prema kojoj je upuena mrnja ve ideja o njoj, koja je nesumnjivo sakupila u sebe mnogo toga to nije bila gospoica Kilman. Postala je jedna od onih aveti sa kojima se no u borimo, jedna od onih aveti koje stoje iznad nas i ispijaju na u krv, gospodari i tirani. Bez sumnje sa novim bacanjem kocke, da je crno bilo mo nije, a ne belo, ona bi volela gospoicu Kilman! Ali ne u ovom svetu. Ne.

U ovom svetu, tako politizovan identitet, otelotvoren u mu kobanjastim enama, budi poznat patrijarhat.

KA SVETIONIKU

U romanu Ka svetioniku (1927), figura gospoice Kilman je pozitivnije prikazana kroz Lili Brisko, koja je tako i siromana i neudata, ali ipak umetnica. Kao i Elizabet Dalovej, ona ima male kineske oči, koje sugerira egzotičnost povezanu sa mladm generacijom nezavisnih ena.

Ovaj roman priča o jednom danu i o jednom danu deset godina kasnije u ivotu porodice Renzi sa njihovom estoro dece u Hebridima. Homoerotični

sadržaj uzima oblik odnosa između Lili, gospođice i gospođice Renzi, koja jeste i nije figura majke.

Gospođica Renzi je jednom predstavlja domaćicu koja posmatra Lili kao inferiornu verziju postojnosti, koja nije lepa, nije za udaju i Lilije slike nisu predmet interesovanja za nju niti potencijalno za nekog drugog.

Gospođica Renzi je potrebna Lili kao izgubljena majčinska figura Lilije otkrivanje ostaje esencijalno za stvaranje umetnosti, a Lilije odricanje opet mora biti kompletno da bi ona zaista mogla da postane umetnica.

I ponovo, jezik je vrlo erotizovan:

Moje li ljubav, kako to ljudi nazivaju, spojiti nju i gospođicu u jedno? Jer nije znanje već jedinstvo ono što ona eli, ne posvete na pločama, niti bilo šta to može biti napisano na bilo kom jeziku koje čovek poznaje, već sama intimnost, koja jeste znanje, mislila je naslanjajući i svoju glavu na koleno gospođice Renzi.

Roman takođe sadrži dva manja lika, dvoje od dece Renzijevih, čerku koja žami Lija Carigrad kada je druga žena, koja je pred veridbom, čerku i za nju i sin koji postaje ljubavni objekat za kojim ali pesnik, gospodin Karmajkl, kada primi vest o njegovoj smrti na bojnopolju.

IZME-U "INOVA

U svom poslednjem romanu *Između Lina* (1941), Virdinija predstavlja svoju protagonistkinju, gospođicu La Trob, ne samo kao uspešnu umetnicu od Lili Brisko, već i kao javnu lezbejku:

Od svih sa glumicom sa kojom je delila svoj krevet i svoj novčanik, potreba za pišmanom je rasla u njoj. I strah i ustrajavanje od samoće. Jednog od narednih dana prekršila je jedan, ali koji, od seoskih zakona? Trezvenost? "čestost? Ili da uzme nešto to joj nije pripadalo?

to vi je podsećanje na gospođicu Kilman, otvoreniju lezbejku, to vi je postaje društveno devijantniji lik. A

ipak ona je autorka i producentkinja literarno istorijske svečanosti koja se održava jednom godišnje, gde ostaje nejasno da li je publika ili su glumci ti

koji igraju predstavu i gde je svaka osoba jednos-

tavno podrazumevaju i deo, a najistrajniji je deo koji igra heteroseksualni par.

ORLANDO

Slično prepričavanje literarne istorije kao parodične strukture roman *Orlando*, rad koji je najviše doprineo Virdinijinoj reputaciji lezbejske spisateljice. Sa podnaslovom *Biografija pokušava da revolucionarizuje naš priču i život Orlando koji živi 300 godina od vladavine kraljice Elizabete I do sada njih dana* (11. oktobar 1928.)

U nekom periodu tokom XVIII veka, dok je ambasador u Turskoj, Orlando se pretvara od muškarca u ženu, mada pol prvobitnog objekta ljubavi, ona, ostaje nepromenjen:

Mada je sama bila žena, još uvek je volela ženu. I ako je svest o tome da su istog pola imalo uticala na to, uticala je tako da ubrza i produbi ona osećanja koja je imala kao muškarac. Jer hiljade nagovetaja i misterija koje su bile u mraku, sada su joj postale jasne.

Kao žena, lik nastavlja da se oblači kao muškarac, mada se na kraju udaje i rađa dete.

Ipak, najvažniji odnos u romanu ostaje odnos između Orlando i biografa koji često ulazi u priču da bi diskutovao koliko je teško držati se konvencija pisanja biografije. Jedna od tih konvencija podrazumeva da je osoba o kojoj se piše mrtva.

Vita, koja je pozirala za nekoliko fotografija koje prate tekst, bila je oduševljena onim što je Virdinija napisala. Na njeno prvo čitanje, napisala je u pismu: izmislila si novi oblik narcizma, priznajem, ja sam zaljubljena u Orlando, ovo je komplikacija koju nisam predvidela? (11. oktobar 1928.)

Ne samo da roman čini Vitu besmrtnom, već je Virdinija uspela da joj ispunji nekoliko želja: da ima najbolje od oba pola, omogućila joj je i da nasledi porodično imanje, Knoll, koje Vita nije mogla da nasledi jer je žena.

Ona stvara od nje uspešnu spisateljicu, pre nego da joj da mesingano naliv pero za koje je mislila da joj je zaista potrebno. I najvažnije ona joj daruje lepotu kroz Orlandoove veličanstvene noge, tako je predstavljaju i kao pravu ženu u kontrastu sa njenim osećanjem sebe kao muškarca.

I ipak jedina Virdinijina avantura u ensku erotiku završava se romanom *Orlando*, hvataju i na papir ono što nije mogla da ima u životu zbog Vitine nevestnosti i svoje sopstvene seksualne ukočenosti. *Orlando* predstavlja i ono što Virdinija nije nikada mogla biti i ono što je prihvatila kroz svoju umetnost.

Izvor: internet

¹ vi je o izdavačkoj kući Rendemo te potražiti na www.rende.co.yu

Prevela sa engleskog:
Danijela Ivkovi

FRIDA KALO

1907-1954

Meksička slikarka čiji rad fascinira istaknute umetnike iz svih zemalja, i koja je uspela da zauzme specijalno mesto u svetu umetnosti. Fridin opus sastoji se uglavnom od autoportreta koji prikazuju delove njenog ličnog života: njeno telo i fizičko stanje, njeno mitološko poimanje prirode, života i sveta, brak sa poznatim muralistom Dijegom Riverom.

Frida je živela u periodu velikih društvenih i ekonomskih promena u Meksiku, i bila je aktivna učesnica u političkom životu.

Frida Kalo rođena je 6. jula 1907. godine u roditeljskom domu u Kojoakanu, predgrađu u Meksiko Siti. Njena majka bila je Meksikanka indijansko-panskog porekla, a otac je bio Jevrej iz Nemačke, ma arskog porekla.

Porodična kuća u kojoj se Frida rodila, rasla, živela i umrla, zvala se Plava kuća (Casa Azul). Fridina majka je bila posvećena katolkinja, strogih uverenja, to je uticalo na stvaranje distance između nje i njenih verova.

Značajna figura u Fridinom životu bio je njen otac. On je prepoznavao i podsticao razvoj Fridine intelektualne zrelosti i nezavisnosti.

U sedmoj godini života, Frida je preležala delimičnu paralizu, to je ostavilo trajne posledice na razvoj njene desne noge. Tokom bolesti, otac ju je negovao i kasnije podržavao da se bavi sportovima atipičnim za devojčice u Meksiku, u to vreme.

Uoči povratka u kolu, falsifikovala je godinu svog rođenja: umesto 1907. godine, kao godinu svog rođenja uzela je 1910. godinu - godinu početka Meksičke revolucije. Svoju odanost i povezanost sa meksičkim narodom, Frida je izražavala na sve načine: kroz svoju umetnost, način oblačenja (volela je da u kosu upliće i vezuje mašine i trake jarkih boja, kao što su to radile stanovnice Oaxake (Oaxaca), u Meksiku), ponašanje, dekorisanje kuće. Bila je vedrog duha, uvek spremna da svaki povod iskoristi za pravljenje slavlja.

Frida je 1925. godine doživela tešku saobraćajnu nesreću, koja je potpuno promenila njen život. U periodu oporavka počela je da slika. Da bi se ublažile posledice ove nesreće, Frida je preživela trideset pet telesnih operacija, preteno na kičmi i desnoj nozi. Zbog bolova koje je trpela celog života i koji su je vrlo često sprečavali u radu, odala se alkoholu i narkoticima.

Fridin život bio je prepun patnje i bola. Umrla je 13. jula 1954. godine. Postoje pretpostavke da je izvršila samoubistvo, iako je u zvaničnom saopštenju navedeno da je umrla od plućne embolije.

Film FRIDA

Premijera: oktobar 2002. godine USA, februar 2003. Srbija i Crna Gora

anr: Drama

Trajanje: 120 min.

Uloge: Selma Hajak, Alfred Molina, Defri Ra,

Radnja: Biografija meksičke slikarke Frida Kalo.

Intervju sa Selmom Hajak: Pol Fisher, Los Angeles, septembar 2002.

Selma Hajak je glumica meksičkog porekla i vlasnica dva crteža Frida Kalo. Osim glavne uloge koju tumači u filmu Frida, Selma je i producentkinja filma; ona je osoba koja je uvek spremna da uložiti u umetnost.

Tačnije, Selma Hajak je osam godina strpljivo i eljno čekala da film o poznatoj slikarki, kojom je fascinirana od detinjstva, ugleda svetlost dana.

Ona objašnjava svoju opsesiju ovim filmom: Ta vreme i vreme u kojem je ona živela, naprosto me fasciniraju! Ona (Frida Kalo) je uvek bila samo svoja, a to nije jednostavno. Frida je rano počela da istražuje sa ženama, ali nikada nije davala objašnjenja niti se izvinjavala zbog onoga što radi, i onoga što ona jeste. Tako me fascinira činjenica da je Frida od svih teškoća i tragedija u svom životu uspevala da napravi najbolje: od bola je pravila umetnost i poeziju, od neverstva svog supruga, sebi je stvorila slobodu. Našla je način da sve uradi na najinteresantiji način.

Film Frida prikazuje život meksičke slikarke-ikone, a akcenat je stavljen na njen život i vezu sa suprugom i kolegom, Dijegom Riverom (Alfred Molina), i njihovo mesto u društvu u Meksiku u to vreme.

Frida Kalo je prikazana kao žena biseksualnih sklonosti, politički aktivna, i u stalnim pokušajima da izađe na kraj sa nasilnim suprugom, nesnosnim fizičkim bolovima, amputacijom noge, i alkoholom i drogama koji su je na kraju i ubili u četrdeset sedmoj godini života.

Za Selmu Hajak, Frida je inspiracija i osoba od koje treba učiti o životu.

Da bi to bolje odglumila Fridu, glumica je nosila cipele sa potpeticama različite visine. Tako je mogla da hoda na isti način na koji je to činila i sama slikarka.

Selma Hajak je takođe fascinantna osoba, istrajna i rešena da uspe u onome što je naumila.

Uostalom, i Madona je bila vrlo zainteresovana da glumi Fridu, ali nije uspela da se domogne uloge. Sedam godina su trajale pripreme scenarija za ovaj film. Selma Hajak je pročitala vi e od sto verzija scenarija, upoznala isto toliko pisaca, ali ni jedan od njih nije bio onaj pravi. Konačnu verziju scenarija napisao je Edvard Norton, iivotni partner Selme Hajak. Iako je litav proces bio dugotrajan i mučan, Selma ka e da je puno naučila iz njega.

Nakon to su zajedno odabrali rediteljku D uli Tejmur, Selma je mogla da se posveti tumačenju lika Frida Kalo.

U film je u la sa apsolutnim poverenjem u rediteljku, i uverenjem da e ona napraviti fantastičan film. O tome ka e: Zнала sam da je ova rediteljka savršena; prišla sam joj i rekla da joj predajem svoje dete i da elim da ona od njega napravi ne to.

Selma Hajak ka e da joj nije predstavljalo problem da se odna i u filmu, niti da igra ljubavne scene sa enama. Jednostavno, udubite se u neki lik, i to je ono to je ta osoba radila.

Nakon to je igrala Fridu, Selma Hajak se upustila i u rediteljski poduhvat: Nikada ne bih mogla da reiram da nisam radila Fridu. Pre tog filma, mislila sam da nisam sposobna da reiram. Način na koji D uli reira potpuno me je inspirisao i motivisao. Nemamo lesto priliku da vidimo kako ena reira, nemamo model za rediteljke.

Ka e da prema enama, svim enama, ose a sestrinstvo, a ne zavist ili takmičarski duh.

Ne razmišljam o enama kao o konkurenciji, ne procenjujem ih. Ose am bliskost i povezanost sa svim enama, različitim enama. Jako sam besna to su ene lo e tretirane kroz istoriju, na svim podnebljima, uključuju i i Ameriku. Ja se divim enama.

Posle filma Frida, na koji je Selma Hajak jako ponosna, iivot teče dalje. Te ko je odjednom se odvojiti od nečega u čemu ste iveli i o čemu ste pričali dvadeset četiri časa dnevno, ali u planu su novi projekti...

* U beogradskim bioskopima jo uvek se prikazuje film Frida, a na prologodišnjem Sajmu knjiga promovisan je Dnevnik - intimni autoportret Frida Kalo. Ova knjiga se mo e na i u knjiarama i u Labrisovoj biblioteci.

Izvor: www.lasmujeres.com

Prevela sa engleskog i priredila: Mirjana Jevti

KOMENTARI NA POLJIMA LJUBAVI

Ovaj tekst predstavlja prevod (bolje rečeno, prepev) eseja, Bila si mala nespreatna devojčica. Komentari na poljima ljubavi, koji je napisao Nikolaj Dolja krajem devedesetih, a iza čijeg imena, kako mi se čini, stoji ena. On (ili, ipak, ona) je pokušao da na pedesetak stranica, koliko ovaj esej sadri, rekonstrui e ljubavnu priču između Marine Cvetajeve i Sofije Parnok na osnovu sačuvanih pisama, pesama i zapisanih se anja očevidaca. Posle knjige S. Poljakove, koja je izašla jo negde osamdesetih, kasnijih biografa: Karlinskog, D. Burgin, A. Sakjanc i drugih, ovo je jedno od najiscrpnijih istraivanja na ovu temu koje sadri veliki broj dosad nepoznatih detalja, mada nije li eno ni izvesne subjektivnosti na tetu M. Cvetajeve. Ovo poslednje mi je kao po tovateljki ličnosti i poezije Cvetajeve u toku čitanja i prevo enja veoma smetalo, ali sam ipak reila da odaberem ba ovaj esej, zbog slikovitog i ivog jezika kroz koji nadiru emocije autora, to mi je bilo jako zanimljivo i uzbudljivo i to me je, u stvari, i navelo na pomisao da je autor ena sa nekim, mo da veoma sličnim iskustvom...

Marina i Sonja. Marina Cvetajeva i Sofija Parnok. Prva je poetesa, druga knji evni kritičar. I, tako e poetesa. Znači, obe su hodočasnice, obe putnice po bespu ima, koje koračaju svojim putevima - kako reče sama Cvetajeva. Jednoj je tek dvadesetdve, a druga ima ve dvadesetdevet godina. Ko jo nije do iveo ovaj uzrast dvadesetdevet i po godina to me je te ko da shvati. To je uzrast kada se odjednom, neočekivano, završava detinjstvo i kada čovek, iznenada odrastav i, ili dobija po u ima ili, mada u retkim slučajevima, dobija premiju. To je Ispit, svojeje računa, nastupanje nove etape.

Tako da je i za Sonju to odista bio sudbinski susret.

Sa takve tačke gleda ta puka u da objasnim ovu pojavu. Ona je ostavila velikog traga ne samo u duama ovih dveju originalnih ena, ve i u duama svih onih kojima je bar jednom zadrtalo srce pri zvucima Marinine pesme: Dopada mi se to ne kolujete za mnim... .

A ta pojava se zove Ljubav. Ljubav - onakva, kakva jo nije bila opisivana u literaturi. Na kraju krajeva, nije mi ni poznato da je tak i i ta slično bilo opisano... Ako posmatramo Marinin ciklus pesama Prijateljica, kao i druge pesme napisane u to vreme, pa Pismo Amazonki i prvi zbornik stihova Sofije Parnok, ukaza e nam se takva slika!... Ono to mi mo eno da vidimo i ocenimo samo je vrh tog brega (ne bih ga nazivao ledenim bregom, suvi e je vre!), ali ono to je bilo skriveno, zatajeno i izgubljeno u danima rata, revolucije i sovjetske vlasti, to vi e niko ne e otkriti ni rekonstruisati. A upravo tu i le i vtlog proklete strasti i najvi e sjedinjenje i gorčina rastanka, i...

Ali, da krenemo od početka.

Susrele su se dve ene i svaka od njih je, prepoznavi onu drugu, u sebi pomislila: To je ona! . Bile su ravnopravne po snazi i svaka je u onoj drugoj videla ba ono to joj je u tom trenutku nedostajalo. A nakon upoznavanja? Naravno, prvi susret, prva no (ili veće) u četiri oka. Sve je otpočinjalo razgovorom, obe su u zavadi sa svetom, obama je ivotna staza krivudava i sudbine su im veoma slične. Obe su nesre ne. U prvoj pesmi iz ciklusa Prijateljica, Marina pi e:

Da li ste sre ni? To ne mo ete re i!

I neka bolje to je tako!

Ovo, naravno, zvuči ponalo surovo, ali u tome je bila njihova sličnost. Sonja, u svojoj pesmi Ponovo u tvoj profil gledam, pi e:

...dvojnika smo jedna u drugoj na le .

Koja je prva počela? Izgleda da je u početku Marina predlo ila Sonji aktivnu ulogu. I to kao dečak dečaku!!! Ali, Sonja je tu ulogu prepustila Marini, po to samoj Sonji takva uloga nije ba bila svojstvena. Bar ne do susreta sa Marinom. Marina je ve to izbegla poljubac i nastavila da čeka ta e Sonja preduzeti. Bila je mlada i hirovita, glumila neiskustvo, to joj je i polazilo za rukom, naročito prvih dana. Marina se u to vreme nije ni usu ivala da pred sud Italaca iznese sve ono to je ose ala i do ivljavala, dok je Sonja o tome na iroko i nadugačko pisala u svojoj poeziji.

ini se da se Marina u početku opirala i jednostavno izbegavala bliskost. Me utim, kako je vreme odnicalo, Marina je to sve vi e elela, mađa se, u istoj meri, i pla ila. Kiv joj se ledila u ilama. Ali, pod Sonjinim rukama topio se led koji je odavno zaledio srce maloga Kaja :

Pribli ih se licu, to be e blebo u strasnoj senci,

Kao da ga je smrt dotakla pahuljom mekom...
(Bila si mala nespretna devojica...)

Sonjina nastojanja su konačno urodila plodom, jer nova, nepoznata ose anja, počee e da preplavljuju Marinu, od čega se ona jo vi e uplaila. Klupko greha, strasti, straha i elje... sve tako zamreneno.

I negde do 22. oktobra 1914. godine me u njima je sve i lo kako treba. Sve je bilo izvanredno, neobično, nepisivo... No, ne lezi vra e! Do av i sebi nakon prve eksplozije emocija, Marina se sasvim zapetljala. Ona uop te nije tako zami ljala ljubav! Gde je tu nemogu a ljubav, koju je Marina do tog momenta zami ljala, gde je tu protest, kad one obe vole?! Treba re i i to, da su svi iz okoline ovu vezu sa Sonjom prihvatili kao ne to sasvim normalno i očekivano. "ak i Marinin mu, a i rodbina, mađa su ih samo ponekad gledali iskosa... Zar je to sve? A gde su muke? Gde je patnja?

Da, Marina se uplaila. Uplaila se te lavine emocija i neodre enosti, nemogu nosti izbora. Jednostavno se pojavio strah... I tada se Marina setila svoje keri, svog voljenog mu a ... Pa to je strano, jako strano, kad ne zna ta ti donosi slede i korak kao da hoda po kanapu iznad provalije u mrklom mraku... Potpuna neizvesnost i neodre enost. Svaki novi korak mo e te survati u propast, mo e se glavom zakucati u zid ili... Ili e se ukazati običan ravan put i upaliti svetlo. Be e to Marinin strah, ne od budu nosti, ve od sada nje.

I kod Sonje je bilo isto, isti strahovi... Nisam sigu-

ran da je tako sna nu ljubav Sonja do ivela ikada ranije (mo da je ne to slično, ili čak jače, do ivela kasnije sa Vedenejevom), ali u tom momentu, sa Marinom, bilo je prvi put. Kako se meni čini, Sonja je re ila da Marini pru i sve to je mogla, i Marina je to prihvatila... Sve je prihvatila, kako god to bilo čudno... I ta dalje? Putem koji je predodre en za dvoje, te ko je i i sam.

I onda je Sonja izrekla neku glupost kao, da e Marina jednom, kad dobije sve, oti i... Dalje je usledio globalni skandal, histerija... Marina odlazi, tačnije rečeno, be i i to, kako joj se u tom momentu činilo, zauvek. Sonja je rekla da e Marina oti i u no svome mu u, erci, svojoj porodici, a onda e uop e prolaziti pokraj nje kao da je nena... Za Marinu je to bilo kao hladan tu na mrazu. Me utim, to je bila surova istina. Marina je eksplodirala i pobešla, zalupiv i za sobom vrata.

Osvanuo je 23. oktobar. Marina poku ava da osmisli, ta se to juče desilo? O tome pi e u pesmi U ne nosti pli anog prekrivača...

Prolazi dan, dva, tri... Marina je usamljena i stalno i čekuje. Za to vreme Sonji se vratila njena biv a da dovr e priču u kojoj Sonja vi e nije mogla da učestvuje...

Mnogi istra ivači tvrde da Sofija Pamok nije bila samo Fam fatale, ve i Don uan u suknji. Ali sačuvana se anja na nju govore ne to sasvim drugo. Koliko je ena imala Sonja za sedamaest godina, počev od njene esnaeste? Mogu se na prste izbrojati: Poljakova, Aljbreht, Cvetajeva, Erarska, Čuberbiler, Vedenejeva... I to je sve? Sa svakom od njih je imala dugu vezu, ako ne po nekoliko godina, onda skoro po deceniju. Postojanost je va na odlika Sofije Pamok u odnosu sa njenim prijateljicama.

Sudbina je htela da se Sonja i Marina sretnu jo jedanput. Kada spozna ne to, to zna da vi e nikada i ni sa kim ne e dota i, onda svakako eli to i da ponovi . Samo jo jednom, poslednji put... A i kako da se ne sretnu kad obe to ele? Kada ih sve viče u zagraljaj one druge: i elja za ne no u i elja za razgovorom... I tako su se ponovo srele i obe po elele da nastave vezu. Jer je ona druga TA, ba ona koju je svaka od njih čitavog ivota tra ila.

Nastupila je nova etapa najpre pomirenje, a zatim novi uzlet ka novim, neosvojenim visinama ljubavi.

Marina je čitavog ivota tra ila čoveka sa jakom voljom prijateljicu ili prijatelja, nekoga ko e je povesti za sobom, na koga e se mo i osloniti i prepustiti mu odgovornost, od koje je ona bila unorna. Jer od najmla eg uzrasta ona je bila prepu tena sama sebi i sve je re avala sama. Tim povodom Marina pi e:

Uvek sam elela da slu im, uvek sam ma tala da nekoga slu am, da se nekome poverim, da budem izvan svoje volje, da budem ml a... Da budem u sigurnim starijim rukama. Slabo su me

držali, zato sam i odlazila.

Kao pesniku, meni nije potreban niko. Kao eni, to jest, stvorenju haotičnom, potrebna mi je volja: nečija volja ka onome to je u meni najbolje .

Takva sna na osoba bilo kog pola bila je potrebna Marini- eni, da bi je slomila. Da bi se ta bitka vodila do poslednje kapi krvi, da bi je neko kao ličnost uni tio...

Koriste i svoju mladost, polo aj i snagu kao oru je, Marina dokazuje Sonji da mora biti jedina u srcu svoje izabranice... Ona ube uje Sonju da iznajmi drugi stan, da bi se mogle č e e vi ati... Nastupa nova etapa u njihovoj vezi. Ba u tom momentu postaje aktuelno pitanje o stare instvu i odgovornosti. Marina je na la način da upravlja Sonjom... Ona slobodno ispoljava sve svoje hirove i primorava Sonju da radi sve to po eli. Marina mo e biti devojčica, mo e biti dečak, mama, erka, ljubavnica i čak... voljera.

Za to je to tako? Prosto zato to je čitav njen ivot igra. I Marini se ta uloga dopala. Da bude mala, hirovita Mla a, koja ima prava na sve. Sonji je preostajalo samo da je čeka, da čuva sebe i da ispunjava sve njene prohteve...

Ako pogledamo istini u oči, Marina je Sonji predlo ila ulogu ljubavnice i ona je bila primorana da je prihvati. Marina ima porodicu, mu a, k er, i ne mo e da ih napusti, ni jednog ni drugu, zato Sonju č i pod ključem da bi je čekala, da bi joj uvek bila pri ruci.

I tako je to trajalo nekoliko meseci.

Onda jednom, Marina donosi odluku da prekine vezu sa Sonjom. Maja 1915. godine ona pi e jo dve pesme: elim u ogledalu to se muti... i Dopada mi se to ne bolujete zbog mene... I u uskom krugu prijatelja, kod Maksa Volodina u Koktebelju, gde su bile ne samo Marina i Sonja ve i Asja, Marinina sestra, i njen budu i mu M.A. Minc, Marina je re ila da stavi tačku. Naglas čita ove svoje pesme i posle reči Blagosiljam Vas na sve četiri strane... nastupi mučna ti ina... U Sonjinim očima - izgubljenost i zbunjenost. Marina to primeti i upla i se. Je li to sve o meni? - upita Sonja, na ta Marina reče: Ne! Nije sve...ne to je posve eno Mavrikiju Aleksandroviču - izusti prvo to joj pade na pamet.

Sonja jo uvek voli Marinu i zbog toga joj opr a ta sve, skoro kao i Sergej, Marinin mu . Sav svoj bes i zle stihove ona upu uje nesta nom dečaku koji ivi u toj voljenoj devojci. I jo uvek priznaje Marininu nadno i u snazi i u lepoti i u elji prokletih strasti ...

Veza se ipak nastavlja, jer u pismu, upu enom L. Efron (Sergejeva sestra) Marina pi e:

Serjo u ja volim za čitav ivot i to je večno, od njega ne u mo i da odem... Sonja me jako voli i ja nju volim i to je večno i od nje ne u mo i da odem. Rastrazana sam izme u dana koje treba deliti, a srce sve mo e da obujmi. Jednostavnu

sre u, izgleda, nikad ne u os-
etiti, to nije moja osobina. I radost do dna du e
tako e ne ose am. Ne mogu da nanosim bol i ne
mogu da ga ne nanosim .

Krajem leta 1915. godine, Marina i Sonja borave
u Svetim Gorama. Nakon povratka za Sonju je
usledila te ka jesen koju je ona nazvala dva-
put jesen . Jesen po kalendaru i jesen u du i. Ponekad ju
je obuzimalo smireno-ravnodu no stanje i ona je
pokorno konstatovala da se veza sa Marinom prim-
i e kraju.

"ini mi se da je Sonja danima bila sama kod
ku e ili je sedela u nekom parku sa knjigom
Stendala ili Karoline Pavlove, Eitala ili odsutno okre-
tala strane, kidala latice sa cve a ili posmatrala
kako plove oblaci na nebu.

Za to vreme Marina, kao i uvek, vodi buran iv-
ot... U septembru i oktobru je skoro svaki dan pisala
po jednu pesmu. U Moskvi ponovo ivi sa mu em.
Kod Sonje odlazi retko i na kratko, donose i joj u
dom vetrove svih puteva .

U zimu 1916. godine Marina i Sonja poslednji put
putuju zajedno. Putovale su u Petrograd na susret
sa M.A. Kuzminim, koji je i opisan u Marininom ese-
ju Neovda nje ve e. Posle te ve eri Marina putuje u
Moskvu, a za njom dolazi pesnik Mandel'j tam sa
kojim otpo linje platonsku vezu . I to je kraj.

Mnogo toga iz ivota Marine i Sonje je prikazano
u Marininom Pismu Amazonki . To pismo, zapravo,
predstavlja presudu. To nije presuda neprirodnoj
ljubavi , kako ona sama poku ava da doka e, pro-
tiv koje se buni priroda, ve je to presuda njoj,
Marini, koja nije umela da voli i koja je umrla jo ta-
da, daleke 1916. godine... Vi e ni eeg sli nrog u
njenom ivotu nije bilo. Ni je bilo ivota... Onakvog
rasta, uzleta, poleta i onakve sre e.

Izvor: www.tsvetaeva.da.ru

Prevela sa ruskog i priredila: ana

INTERVJU SA VLADIMIROM ARSENIJEVI Ā EM

najmla im dobitnikom NIN-ove nagrade
(1995.) za roman U potpalublju i autorom
romana An ela i Meksiko, vodila Ljiljana
ivkovi .

Vlado, ti pi e , prevodi , svira , bavi se iz-
dava tvom, otac si dvoje dece... ta bi jo dodao
kako bismo zaokru ili sliku o tebi?

Trenutno sam koncentrisan na tri aktivnosti: iz-
dava Eka ku a, pisanje i bend. Aktivno se tokom
dana bavim izdava tvom, aktivno pi em u zadnje
vreme, uve e, to nisam Einio na tako intenzivan
na lin u poslednje dve godine, a onda i ta stvar sa
bendom Los Amstrings. To moje iskustvo vezano je
za Meksiko Siti i period 1999-2000, ali nam je tek
sad iza ao CD Wanderlust u izdanju Urbans-a iz
Novog Sada i aktivno medijski radimo da predstavi-
mo bend. Ina e, Elanovi benda nisu iz Meksika ve
iz Teksasa, Engleske i Srbije.

Sada, u ovom periodu ose am da postojim na
tri koloseka, ali nije uvek bilo tako i zaista sam jedan
veliki broj godina ja sebe video isklju iivo kao pisca.
U zadnje dve godine sam se najintenzivnije bavio iz-
dava tvom, i to mi je s jedne strane oduzimalo na-
jvi e vremena i energije, sa druge strane me najvi e
okupiralo, uzbu ivalo. Zaista sam osetio u asan
premor pisanjem, morao sam da napravim pauzu i
da promenim kolosek, da resetujem ceo svoj odnos
prema pisanju, da po em od nule i sad ba inten-
zivno pi em.

Tako da nemam taj jedan isklju iivi identitet nego
radim vi e razli itih
stvari, ali u svakoj od
njih me interesuje to
jedno kreativno zado-
voljenje. Tu nema neke
ekonomske isplativosti,
jasnog finansijskog ra-
zloga za to bi se Eovek
tim stvarima uop te
bavio. Ono to ja dobi-
jam, i ono to me radu-
je, jeste zadovoljstvo
koje Eovek ima kad radi
takve stvari.

Kad je Rende osnovano?

Zvanično je krenulo kad sam se vratio iz Meksika, dan pred izbore, u 2000. Prva promocija je bila na brodu Kolos i tada su objavljene dve knjige, moj ratni dnevnik Meksiko i poezija D evdeta Bajraja Sloboda u asa.¹

U izdanju izdavačke ku e Rende, Eiji si osni-
vaE, do sada je objavljeno oko petnaest knjiga,
znatan deo njih pokrivaaju temu lezbejke i gej egzis-
tencije. Kako ste se kao ku a opredelili za ovaj
pravac?

Edicija Kontrabunt je konkretno namenjena gej i
lezbejskoj prozi. Iza lo je tri knjige i sad izlazi Eetvr-
ta, Kemp La koja govori istinu Filipa Kora. U
pripremi je i drugo kolo. Konceptualno znamo koje
e se knjige na i u drugom kolu. Mi tako e izdaje-
mo knjige koje se na ovaj ili onaj naElin dotiku gej ili
lezbejskih ili srodnih tematika a nisu sme tene u
ediciju Kontrabunt.

Mo da bih ja pre trebalo tebe da pitam, otkud to.
Ima tu jedan jasan odgovor koji je na kraju krajeva
mene i privukao uop te da razmi ljam o Eitavoj toj
stvari. Kada gleda pa lживо domeni knji evnosti
kroz vekove - kad bi napravili jednu listu istinski
vihunskih autora oba pola - neverovatno je broj gej
ljudi me u njima. S jedne strane, mislim da je stvar
u tome da je gej i lezbejska egzistencija zaista vek
i svuEa, izuzev na vrlo malo taEaka na planeti i to u
vrlo kratkom istorijskom periodu, u poslednje vreme,
zapravo izazivala veliku nelagodu dru tva. Samim
tim odrastati kao gej ili kao lezbejka je po-
drazumevalo jednu odre enu dru tvenu
izgubljenost sa kojom je Eovek morao ne to da uEi-
ni.

A uz to mislim da na bilo kom nivou, ne samo u
seksualnom, kad se vi ne uklapate u dru tvo onako
kako je formirano, to vana, Eini mi se, rano u ivotu
name e jedan veliki broj pitanja na koja morate da
date neke zadovoljavaju e odgovore u intimnom
smislu da biste ostali zdravi i Eitavi. I da biste se
sna li. I upravo ta konstantna zapitanost - i ta potre-
ba da se odgovori na neka pitanja koja istie
kreativne ljude u odnosu na one klade koji ive iz
dana u dan u nekoj svojoj iskljuEenosti - pogodna je
za svako kreativno stvaranje.

Budu i da je pisanje od svih umetnosti najin-
telektualnije, jedan veliki broj knji evnika ostvari taj
knji evni vihunac upravo zato to su suoEeni sa
temom koja je izuzetno intimna i koja je vek izazi-
vala stra no puno dru tvene nelagode, neprih-
vatanja, agresije na kraju krajeva, u zavisnosti ve
od dru tvenog konteksta. To je knji evnost koja za-
vre uje veliku pa nju. Sa druge strane, na
lokalnom nivou, Eitava ta stvar ina politiku prirodu
jer naravno da su sve predrasude povezane izme u
sebe i da su neke predrasude bile na prvoj liniji
najjasnije vidljive u ovom dru tvu, poput nacionalnih

ili verskih. Predrasude se ne
mogu posmatrati izolovano od ostalih okolnosti koje
su bile zapravo i dublje i o njima nije postojao ni ne-
ki javni diskurs. Mi smo imali javni diskurs predrasu-
da prema Albancima, ali uop te nismo imali javni
diskurs predrasuda prema gej ljudima i lezbejkama.

Dakle, mi smo s jedne strane imali taj estetski ra-
zlog, a sa druge strane kad smo razmi ljali o politici
ku e i na koji naElin da ku a predstvalja nas kroz
rad, shvatili smo da se pitanje seksualnih predrasu-
da nalazi u osnovi svih predrasuda. Iako Eovek za-
ista eli da se pozabavi nekim problemom koji
uoEava u dru tvu najbolje da zahvati onoliko
duboko dokle problem se e. I ja mislim da se tu
nalazi jedna multa taEka svih na ih problema i Eit-
tavog na eg odnosa, na eg u smislu ve eg dela
na eg dru tva, Eitavog na eg odnosa prema razliEi-
tostima kao takvim. I ako se problem tu detektuje i
tu na izvestan naElin poElinje da se re ava mislim da
postoji ansa da se onda i one druge stvari re e...
Dakle, da postoji jedan jasan argument protiv svih
drugih vrsta predrasuda. Sad, naravno, mi nismo
politiEari, nismo aktivisti, mi se ne mo emo time
baviti na ta dva naEina ali nam ostaje taj naElin koji
nam veoma prija: da izdajemo dobre knjige i da
uporno tra imo komunikaciju sa knji evnom
javno u. Na a namera nije, ni sa edicijom
Kontrabunt, bila da se obratimo iskljuEivo gej i lezbe-
jskoj publici, ve naprotiv da se obratimo krajnje
obilnoj EitalaEkoj publici u kojoj neko mo e biti gej
ili ne, ta stvar, u tom smislu, nas ne interesuje
uop te. Ono to se pokazuje kao neverovatno in-
teressantno - a to smo mi ve osetili na svoj ko i -
recimo roman Moris, E. M. Forstera, jedan neospo-
ran klasik koji je pretvoren i u film... Knjiga koja ne-
zaslu eno do sad nije prevedena a klasik je 20 ve-
ka, knji evna kritika bi to doEenike prihvatila... ali
kada vi taj roman i tog autora stavite u onaj kontekst
kojem on pripada, dakle, gej roman, gej pisca, ono
to dobijete jeste jedan stidljiv i ose aj neprijatnosti
javosti i tihi otpor. Oni ne ka u (ljutito) ta raEe ovi
ljudi?!, ali nam skrenu pa nju iz redakcije vrlo
uglednog nedeljnog Easopisa koji se Eak i diEi svo-
jom liberalno u, da niko ne e da se prihvati toga
da napi e prikaz Moris-a, jer su ka e, ljudi konzerv-
ativni, ne e time da se bave. Mislim, Moris je konz-
ervativna knjiga. O Eemu se radi?

Mi smo jednim delom to i poEeli da radimo zato
to smo snatrali da e se tu lako videti kako stvari
u na em dru tvu stoje. Mo da e se na tom pitan-
ju najlak e primetiti kakvo je generalno stanje u
dru tvu i ta se u dru tvu trenutno prihvata a ta
nalazi na velike probleme.

Kako su knjige prihva ene od strane EitalaEke
publike?

Od tri knjige koje su do sada iza le u ediciji
Kontrabunt najbolje je prihva en Moris. Staklenac

dobija najintenzivnije reakcije, jer to je knjiga koja na višoj i nižoj razini otkriva različite stvari. On ima taj neobičan kontekst - nivo Beograda koji običan građanin nema načina da zna. Kritike su izuzetno pozitivne za ovu knjigu. Nisam čuo ni jednu uznemirenu reakciju. Ljudi ili kažu, Ja to ne mogu da čitam, i na tome se završi, ili su veoma zainteresovani. To je knjiga koja može da pozove na razgovor na različite teme, jer tiše se devedesetih godina kod nas itd. i mislim da ta knjiga ima uspeh jer govori o nama i ispričana je iz nekog ljudskog ugla.

I edicija *Kontrabunt i ((O))rg*, izdavačke kuće Rende, nailazi na jednu vrstu interesovanja ali i na dosta... ne aktivnog otpora, ali kao da ljudi ne znaju ta bi sad sa tim. *Kontrabunt* je, mislim, prva edicija ne samo u Srbiji nego i regionu koja se konkretno bavi gej i lezbejskom književnošću.

Neke od tih stvari mi radimo, nadam se ne za predaleku budućnost, jer verujemo da nailazi jedna čitalačka publika, nove generacije koje će po sve mogu biti prijatelji, otvoreni...

Već smo nabrojali neke od stvari po kojima si poznat široj javnosti, ali tako je su poznata i tvoja zalaganja za poštovanje svih osnovnih ljudskih prava uključujući i gotovo uvek propuštena, prava lezbejki i gej muškaraca. Kako javnost reaguje na te tvoje izjave, naročito nakon prve Parade ponosa u Beogradu 2001. godine?

Ljudi sa kojim sam ja razgovarao... Jedan od stavova koji je mene uvek iritirao kod tih nazovi progresivnih ljudi je: Sve je to ok, ali ta me briga ta oni rade u svom krevetu. Prosto je neverovatno da je kontraargument toliko jednostavan. Ja sam čak bio malo i ismevan u tampi zbog tog kontraargumenta jer sam rekao da stvar seksualnih prava nije u seksu. Pitanje seksualnih prava su upravo pravo na oformljenje najnormalnijeg života, ukļapanje intimnog i javnog u svakodnevnom životu. To nije pitanje ta ti radiš u krevetu. ta koža boli uvo za to, nikada ta stvar nije ni došla u pitanje kao nečija prava. Problem se nalazi negde drugde a ne tamo gde je nekim ljudima lako da ga smeste. Sa druge strane, imao sam činične reakcije tih nekih nadri-intelektualaca: da zara ujem ne znam koje pare, imao sam jednu pijanu pretnju tipa koji mi je poručio preko prijatelja da se ne zabavam i da se ne znam ko sprema da me bije, ali da on ne može da ih zaustavi, i ta ja uopšte mislim jer imam decu a, kao, promoviraš pedere. Ne to otprilike tako. Manje više čitava stvar se svodi na to.

Za mene je to bila sasvim prirodna stvar, čak i nije stvar izbora jer jedan broj mojih prijatelja su gejvi i lezbejke i čak da nemam nikakvo političko stanovište ta vrsta nepravde bi me pokrenula. Tu ljudi pokazuju jednu čvrstu vrstu bezosećajnosti

koja se teško poredi sa nekim drugim.

Sad se vraćam na prethodno pitanje za to je nas to uopšte motivisalo... Mi smo se slagali sa raznim ljudima 9. marta 91. na polju političkih pitanja, pa na anti-ratnim protestima, pa 5-tog oktobra, itd. ali ovo je pitanje pred kojim potpada devedesetdevet posto tih ljudi sa kojima smo na drugim nivoima politički mogli da se složimo...

Prvi poznati lezbejski roman u Srbiji tančan je 1921. godine i napisao ga je muškarac. Nameravali da krene njegovim stopama, pa makar ga potpisao i pseudonimom?

Ne znam da li bih imao dovoljno motivacije da napišem lezbejski roman, ali napisao sam jednu transdender priču. To je bilo vreme kada su me prozvali da sam gej - tim povodom. Napisali su, Koja je tajna iza srpskog Oskara Vajlda. Ja sam kao gej ali ne smem to da priznam... Potpuno neka sumanutna projekcija.

Mislim da bi lezbejski roman koji piše muškarac, u 2003. godini, podrazumevao jednu vrstu laži. Mislim da bi sad već trebalo da postoji dosta dela koje bi bile u stanju da se ozbiljno uhvate u koštac sa tim i tako ne to napišu. Interesantno je da smo mi do sad pronašli dva izuzetno interesantna dela gej tematike ljudi koji dolaze iz Srbije: Dejan Nekrići, posthumno izdanje i Uro Filipović. Dve totalno suprotne knjige, dva suprotna stava u književnosti, dva sasvim različita senzibiliteta, ali oboje u asno ubedljivo obrađuju to pitanje. Sad se ja pitam da li će se pojaviti neka čvrsta knjiga koja će do te mere da bude književno uzbuđljiva a da govori o pitanjima lezbejske egzistencije. Manjinske književnosti su uvek uzbuđljive na bilo koji način. Mislim da tu treba sazeti do izvesne mere i otvrdnuti nekako prema problemu. Može da pre svega obrađuje zajednici uskratiti onu komunikativnost koja je moguća sa tom širokom publikom, a mislim da je najbolji recept, koji je proveren kod Uroa Filipovića, obrađivati se samom sebi na onaj najiskreniji mogući način. Te knjige moraju da se pročitaju i rođe. Zato i navodim kao primere ove dve knjige. Ti ne možeš i te autore od knjiga, oni su toliko čvrsto vezani. To su toliko iskrene knjige koliko knjiga uopšte može da bude iskrena a i u tehničkom smislu dovedene do jednog zavidnog nivoa.

Predrasude prema lezbejkama i gej ljudima su potpuno različite. Ono što nas kao drušтво najviše brine jeste ona agresivna predrasuda. Mislim da su čvrste u mnogo većoj meri tolerantnije prema pitanjima seksualnosti nego što su to muškarci. Najveći broj agresivnih reakcija i onemogućavanja ove integracije potiče iz muške sfere i to je jedna velika činjenica. S jedne strane, izvini to u ovo doba, lezbejke spadaju u mušku fantaziju i oni imaju filter za lezbejski roman dok nemaju filter za

gej roman, pa zato mislim da gej roman ima vi e razloga da bude napisan, jer to je stvar koja uznemirava vi e, nego to e to mo da da bude slušaj sa lezbejskim romanom.

Dakle, lezbejski roman koji je potekao od lezbejke, koji bi na vrlo iskren, otvoren i kritički način, i prema dru tvu i prema sebi, govorio o lezbejskoj egzistenciji u Srbiji bi bio ona prava, vredna stvar.

ARANA PAPI ~

1949 2002

Autorka knjiga Antropologija ene, Sociologija i Feminizam, Polnost i kultura Telo i znanje u savremenoj antropologiji, kao i brojnih Elanaka za doma e i strane Easopise.

Pisala je i o srpskom nacionalizmu, ratu, patrijarhatu, dru tvenom polo aju ena u postsocijalističkim dru tvima.

Jedna je od osnivačica Beogradskog centra za enske studije (1992.) gde je predavala antropologiju roda, i pokretačica kursa iz studija roda na Filozofskom fakultetu u Beogradu (1993) predavala na odeljenju za Sociologiju i Arheologiju, i Studije roda.

Anga ovala se i u antiratnim i feminističkim inicijativama. Podr avaj je i razvoj lezbejskog i gej pokreta u Srbiji.

Četvrtak, 12. septembar 2002.

Ljubljana

Vijest o smrti arane Papi zatekla nas je u Ljubljani na skupu Enakopravno dr avljanstvo lezbij-skih aktivistkinja iz biv e Jugoslavije. Jedan telefonski poziv nije bio dovoljan da povjerujemo kako aranu vi e ne emo vidjeti.

Me u nama ima onih koje su aranu poznavale osobno i bile joj bliske. Ima nas koje smo o arani samo Eule, ali svima nam je njezino ime bilo jedno me u prvima od kojih smo uEile o feminizmu i političkoj odgovornosti u vremenima koja su obilje ili ratovi i nacionalizam. Sve dijelimo njeno uvjerenje o va nosti djelovanja mimo i preko svih granica svejedno da li je riječ o granicama geografskim, jezičnim i etničkim, ili je riječ o granicama na ih osobnih identiteta.

Se anja na aranu se anja su na beskrajnu podr ku koju nam je pru ala, svakoj pojedinačno i svima nama zajedno. Iako nije bila lezbejka, arana je za sebe umela da ka e da je lezbejka politički. U kontekstima u kojima ivimo to je svedočilo o

Izdaje: Labris grupa za lezbejska ljudska prava

telefon: 063/8 513 170, 011/439 488

e-mail: labris@eunet.yu

www.womenngo.org.yu/labris

Lektura i korektura: Aleksandra Ra i

Uredila: Ljiljana ivkovi

Redakcija: Nina -.F, Radenka GrubaEi

Tehničko ure enje: Bobana Macanovi

Ovaj broj je pomogao Fond za otvoreno dru t-

njenoj hrabrosti i svesti o tome da se obele eni identiteti osna uju sudelovanjem u njima. arana je umela da po tuje i pramo uje na e različitosti.

Nama je kao lezbijkama i feministkinjana bilo va no da mo emo ueliti od nje, bilo nam je va no znati da imamo njezinu podr ku.

Znamo da bi arana rekla Hajde da ka emo jedna drugoj ne to lepo . Va no je da svakog dana jedna drugoj ka emo ne to lepo.

SKUC-LL, Ljubljana

Labris grupa za lezbejska ljudska prava,
Beograd

IP Pri tina

Kontra, Zagreb

Lori, Rijeka

Lambda, Ni

i individualne aktivistkinje

nedelja, 15. septembar 2002.

Beograd

Drage aranine drugarice,

JuEe u podne, bila je subota, 14. septembar, obavile smo ritual na groblju. Bilo je tu no, oblačno i mučno. Nema sunca, dobro, mislila sam, jer arana ne voli sunce. Leti kad bismo nas dve i le na nes kafu (za nju) i na kapu ino (za mene) tra ile bismo sto koji ima i senku (za nju) i sunčani deo (za mene). Poslednji put sam bila na tom istom mestu, na novom groblju u Beogradu, pre godinu dana u avgustu kad je razlog okupljanja bila smrt Nede Bo inovi . JuEe bilo nas je sa različitim strana, iz Ljubljane, Njujorka, Pri tine, Zagreba. An elka Mili je govorila, tiho, kao da samo arani priča, Eule smo je mi koje smo stajale blizu. Se am se kako je za aranu rekla da je jako mnogo teorijskog rača ostavila za sobom, i kako je bila fragilna. Bila je uzbu ena, pripremljena i dostojanstvena - njena profesorica.

Sino , posle toga, sedele smo nas nekoliko u kuhinji kod mene na Dor olu, u ulici Sestre Baruh 11. aranine drugarice: Biljana, Vjollca, Slavica, Da a i ja. Gledale smo neke fotografije i pričale smo. Slike sa konferencija. Pitale smo se ta je arana volela. Da pi je nes kafu svako jutro u hotelu. Sa Biljanom da priča dugo u no . Ne znam da li je volela hotele na način na koje ih voli Vesna Kesi , ili, po to je aranin dom bio situiran unutar tu eg doma, i po to ga onda nikada nije imala svog, hotelska soba je mogla biti ničija to je onda mo da bolji izbor od tu a. arana je volela da diskutuje, da obja njava svoje teze, i to je mo da najvi e volela. U ivala je da odgovori policajcima, političarima, nacionalistima, i sličnima kako treba! Jednom dosadnom tipu u Istanbulu 2000. godine, koji je

do ao da maltretira tri feministkinje u dva ujutro u hotelskom kafi u, na pitanje kojim se biznisom bave, odgovorila je: političkom akcijom! Tako je srpskom policajcu poja njavala ta je to gender, kada je do ao 1998. godine na me unarodnu konferenciju u hotel Metropol da malo proverine. Da a ka e da je to bilo jedno stvarno obja njenje kao na predavanju enskih studija sa sve razdvajanjem pojma pola od roda! Volela je jednom u Al iru da igra na orjentalnu muziku cijelu no . A jednom u Kazablanci, 1999. da sa Slavicom le i na splavu, no u, dok ih more talasa. Volela je studentkinje i studente, to je bila posebna strast. Pogotovu one koji puno misle i litaju a neposlu ne/i su teoriji i ideologiji!

Danas je Biljana Ka i oputovala vozom za Zagreb u 10:30, tačno.

Jutros, pre toga smo popile kafu i ja sam joj preporučavala intervju sa aranom sa Radija Slobodna Evropa, od 16. juna 2002, koji je sino posle pono i ponovljen. Intervju je napravljen nekoliko dana posle Karavana aktivistkinja koje prelaze granice dr ava biv e Jugoslavije. Tada sam do la skroz neraspolo ena, jer sam imala utisak da su svi gradovi u kojima smo bile podeljeni i da je nacionalizam dato stanje stvari koje se samo jo vi e ucrtava. A arana je u intervjuu davala pozitivne primere. Da, to je njen izbor, mislila sam, ona bira da ka e da je sada bolje nego pre nekoliko godina: politička odluka da govori sa pozicija nađe! Kraj patrijarhata rekla bi jedna njena drugarica. Sjajno. Intervju je odličan, ona ima bistar glas, jasne misli, bira reči. To ona u stvari najvi e voli, kada je stavljen u situaciju da politički i teorijski misli i da odgovara... Slu am je, radujem se i rastu ujem se. Nabavi emo traku. Intervju se završava pitanjem: kako je u Sibiru posle 5. oktobra. arana govori o novom prostoru za emancipaciju nacionalizma... jo nekoliko rečenica o enskim grupama, i na kraju ka e: BEZ OBZIRA NA TO, MI SE SVE VI E ORGANIZUJEMO I IZNENADI ĆEMO IH.

Biljana je u la u voz, jedan vagon je onaj evropski, u kome su fotelje nove i poredjane kao u autobusu. Prozori se ne otvaraju. Stojim poslednjih nekoliko minuta na tom prvom peronu, Biljana je iza zatvorenog prozora, gleda me i ja nju. Ako sam mo da do sada bila u procesu, sada je gotovo. Biljana odlazi i ja znam da je gotovo. arana Papi nije vi e, nikad vi e. Telo mi ste e Eula. Ispred elezničke stanice prazno i sunčano. Ne znam gde sam po la. Idem u grad. Penjem se onom stromom ulicom prema Zelenom vencu i dolazi mi Cvetajeva.

Tebi iz juEera nje , stih u prvom pasusu pesme koju je Marina Cvetajeva napisala posle smrti njenog prijatelja Erih Marije Rilkea. Na la sam je spremaju i papire nekoliko dana pre ovog zadnjeg 10. septembra. Sad sam ja u araninoj juEera njoj, domovini. arana i ja smo tradicionalno i le na kafu godinama, ali ve du e vreme nismo. Idem na ka-

fu na koju nismo oti le. Sama. U gradu je sunce, na Terazijama mirno pre počne, nedelja u Beogradu. Sedim kod konja, to je ona stara kafana, popularna posle 1968, i kasnije, ali ne sada. arana je govorila da su tu kolači oni komunistički, kao u odmarali tu u Kuparima. Kupila sam novine, Danas i Le Monde Diplomatique u prevodu, (isti paket sam dala Biljani da nosi u Zagreb). U Danas-u od ovog vikenda ima tri objave za aranu Papi (jo od doba kada smo Litale mu ke fantazije i nas dve pokuavamo da citiramo enska imena i prezimena u celini).

Sedim kod konja, pijem kafu sa lagom i gledam. Prazno je i sunčano na trgu. Turistička grupa penzionera iz srednje Evrope prolazi, jedna pa druga. Posle jedanaest godina prvi put vidim turističku turu u ovom gradu. U Danas-u na sredini novina tekst U rodnom gradu Mostaru Predraga Matvejevi a. Ton eseja je tu an i potpuno drugačiji od araninog od sino, tada je ona za grad u kome je ivela detinjstvo rekla: počeli su turisti da dolaze, znači nema rata. arana je mislila na one koji tu sada ive i tra ila znake nade da e od sada biti bolje.

Silazim niz Dorol. U Du anovoj ulici kupujem krompiru u u radnji koja se zove Burek, ali ne Burek inica kao u Bosni. I pite nisu iste, ali su slične. arana i ja imamo delove svojih istorija u Bosni i Hercegovini. Jedem i hodam. Iz sporedne ulice prolazi svadba. Puno novih limuzina. Posmatram ove u kolima jer su blizu. Devojke liče na Cecu, a mladi i na telohranitelje. Tre ti turbo folk, zastave, bele trake na prozorima... i pomislim kako bih ja sada kad se vratim ku i nazvala aranu da joj ka em ta sam sve videla, a ona bi me pa livo slu ala, pa bi mi rekla kako sam sve lepo zapazila, a ja bih joj tra ila da mi to malo politički analizira i stavi u kontekst. Tu mi suze ste u grlo. Sunčano na Do olu, suze sam smakla prstima na farmerke, sipaju mi kroz glavu slike ta smo sve radile zajedno, telo mi je nemirno, pravile smo radionicu o svakodnevnici fa izma u enama u crnom, predavanja o Simon de Bovoar, vi e puta, na jednom od njih je rekla: mi takozvane ene, i ja je od tada citiram, diskutovale smo na sastancima borda enskih studija na kojima je ona, ako bi bilo konflikta, bila na obe strane, gledale kroz prozor u autobusu za njeno i moje Sarajevo prvi put posle opsade, 1996 (ro ena 4. VII 1949. u Sarajevu), hodale 9. novembra 1999. sa Jelenom anti i Teodorom kroz Knez Mihajlovu, kada je Jelena vikala dole fa isti pred zgradom radikalne stranke... Svakodnevni telefonski razgovori dok se namerno nismo pla ile NATO bombardovanja, antiratni govori u Ulcinju leta posle etničkog čišćenja, njeni mailovi: draga lepita... Diskusije da je izbor papira za pamflete politički izbor, da je svaki izbor politika, i da je sve politika.

Daglas Martin i D ejms Kirkap

MONIK VITIG

Spisateljica i radikalna lezbejka koja je promovisala oslobo anje od seksualnih definicija

Monik Vitig ro ena je 1935. godine u Njemačkoj. Radila je kao profesorka francuskog jezika na Univerzitetu u Arizoni od 1990. do 2003. godine i kao profesorka na enskim studijama od 1997. do 2003. godine. Umrla je 3. januara 2003. godine u Taksonu, Arizona, od srčanog udara, kako je rekla njena partnerka Sande Zeig.

Najznačajnija djela:

L Opoponax (1964)

Paris-la-politique et autres histories

Le Corps lesben (Lezbejsko tijelo) (1973)

Virgile, Nn (1985)

The Straight Mind and Other Essays

Za mene ne postoji feministička knji evnost. Ne odvajam ensku od mu ke knji evnosti. Neko mo e da bude pisac/spisateljica ili ne.

Monik Vitig je tvrdila da lezbejke nisu ene zato to je riječ ena konstruisana od strane seksističkog društva.

Njen roman L Opoponax govori o djeci koja prolaze kroz tipična iskustva iz djetinjstva kao to su prvi dan u koli i prva ljubav. Za ovaj roman je dobita knji evnu nagradu Prix Medicis .

U romanu Les Guerilleres, 1969, ene ive kao gerilke, bore se protiv mu karaca i tra e novo doba . U Lezbejskom tijelu, ljubavnice bukvalno osvajaju tijela svojih partnerki u linu ljubavi.

U romanu The Straight Mind and Other Essays, ona upore uje lezbejke sa obojelim robinjama.

Jedno od njenih poslednjih dostignu a je film Djevojka koji je snimila 2001. godine, sa partnerkom Sande Zeig. Film je imao pozitivne kritike u gej i lezbejskoj tampi, a The New York Post ga je nazvao najvatrenijom lezbejskom scenom koja se parti .

Monik Vitig

LEZBEJSKO TELO

Odlomak¹

Prisustvuje ceremoniji izgubljenih pa ponovo na enih vulvi. Po to si tek stigla na ostrvo ne zna ritual. Stavljam te da sedne na travu pored mene, poku avam da te uputim u ritual glas m/i postaje jedva žujan usred buke bubnjeva flauta piskavih glasova. Vulve su predstavljene plavim utim zelenim crnim ljubičastim crvenim leptirima, njihova tela su klitoris, krila su usnice mahanje krilima predstavlja podrtavanje vulve. Kao i ti m/oja ponovo prona ena m/oja najdra a i leptiri se vra aju sa dugog puta. Moriosi braon sa utim lepi pamasovci ljubičasti i roza lila jednostavni aluciti sivo uti sne ni svilci d inovski uranijusi narandd asti marinsko plavi uti roza ljubičasti plavi argusi pauni sa irokim okcima na krilima lastini repovi sa crnim crvenim plavim mrljama admirali slezove boje narand asti ljubičasti zeleni Eiji je let tako brz da se mogu videti samo na trenutak, sve tenice ih skupljaju po pla i na ostrvu. One nose ljubičastu ode du. Igraju pljeskaju i rukama dodiruju i golim stopalima pesak podi u i se i spu taju i se lagano. Leptiri pozvani zamoljeni da ne započinju smrtonosni let iznad mora vra aju se u rojevima, zaklanjaju sunce dok se ne ra tkaju iznad ba ti kada se vidi ara svakog od njih.

Sve tenice im ele dobrodo licu i dug ivot. Umorni leptiri spu taju se na ramena prisutnih devojaka. Tvoje ruke su potpuno prekrivene. Tada ti obo avana m/oja pokazujem najve a m/oja putnice kako da ih uhvati a da im ne uni ti krila, slasno li em njihovo telo kako bih im povratila snagu jačinu. Pet plavih argusa spu taju ti se na prste koje iri . Zbog uzvika smeha pesama jedva da sam Eula kada si počela da peva umilnim glasom.

Prevela sa engleskog: Radenka Grubačič

VESTI IZ SVETA

LEZBEJSKI PAR IZ HOLANDIJE NAVODNO DOBIO KLONIRANU BEBU

Jedna od partnerki lezbejskog para iz Holandije, 3. januara rodila je kloniranu erku, rekli su predstavnici/e organizacije Klonejd.

Roditeljke deteta se i dalje odlučuju da li da dozvole DNK test usled pravnog postupka pokrenutog na Floridi, gde je i objavljeno ro enje, ka e Buaseliije. Posledica tog postupka je mogu i gubitak starateljstva nad detetom.

Reks Volkner
Internacionalne vesti br. 454
6. januar 2003.

BELGIJA ODOBRILO ISTOPOLNI BRAK

Begija je postala druga zemlja na svetu, posle Holandije, koja je pravno usvojila gej i lezbejske brakove. Novi zakon, za razliku od zakona u Holandiji, ne dozvoljava istopolnim venčanim parovima da usvajaju decu. Kao i druge evropske dr ave, Belgija je ve ranije odobrila ograničena prava istopolnim parovima, kao to su regulisanje takse i imovinska prava. Promene koje je novi zakon doneo mnogi su proslavili kao veliki pomak .

Gay.com
30. januar 2003.

O IVOTU HOMOSEKSUALACA

U Bosni i Hercegovini uskoro e početi snimanje prvog filma Eiji e glavni likovi biti homoseksualci. Film e re irati Ahmed Imamovi , mladi bosanski reditelj koji je pro le godine dobio Feliksa, nagradu Evropske filmske akademije za najbolji kratki film pod nazivom 10 minuta. Saradnik na scenariju je tako e mladi priznati pozori ni reditelj iz Sarajeva Almir Im irevi . Bosanski list Dnevni avaz prenosi informaciju da je scenario zasnovan na knjizi sarajevskog pisca Envera Pu ke koja nosi naslov Go west. Imamovi se nada da e filmom doprineti i da se svest ovd a nje javnosti probudi i da e pokazati kako su i homoseksualci jedan njen deo, kako su ljudi i kako pate zajedno sa svim ostalim članovima dru tva . Film e se, kako se planira, snimati u Sarajevu i Amsterdamu.

Blic
9. februar 2003.

DARVINOVE TEORIJE UGRO ENE OD STRANE ENKI MAJMJUNA KOJE SU LEZBEJKE

Jedan psiholog tvrdi da enke majmjuna koje su lezbejke i nastanjene u Japanu pokazuju da Darwinove teorije evolucije nisu tažne.

Pol Vasej, iz kanadskog univerziteta Lethbridge, proučava seksualna pona nja japanskih macaques majmjuna. Prema Darwinovoj teoriji seksualne selekcije, ka e Vasej,

mu jaci bi trebalo da se takmiže za pristup mogu im partnerkama ali macaques majmjuni ne prate tu emu. Na planinama kod Kjota, kolonija od 120 majmjuna pokazuje veliku raznolikost seksualnih praksi, ukljuuju i i odnose izme u enki. enke e odbiti zainteresovane mu jake u korist ve postoje e enke-partnerke u 92,5% služajeva.

Ako enke odabiraju enke za seksualne partnerke pored mu jaka sa kojima je mogu a reprodukcija, to nas navodi da umnogome revidiramo teoriju seksualne selekcije , rekao je Vasej za Američko udru enje za unapre enje nauke.

Imamo služajeve enki koje se me usobno takmiže za mu jake, imamo mu jake koji su veoma probirljivi, mu jake koji primoravaju enke na parenje... imamo služajeve enki koje seksualno uznemiravaju mu jake koji ne ele da se pare sa njima, enke koje imaju seks jedna sa drugom, enke koje se takmiže sa mu jacima zbog drugih enki, kao i enke koje seksualno naskažu na mu jake.

Vasej tvrdi da je potpuno ožigledno da enke do ivljavaju seksualno u ivanje pri seksualnom kontaktu sa drugom enkom. U nekim pozicijama enka e trljati svoj klitoris o le a partnerke, dok u drugim pozicijama nije neobično videti enke da masturbiraju koriste i rep , tako da nema genitalnog kontakta.

Po tradicionalnoj evolucionoj teoriji, sve se svodi na reprodukciju. "emu onda toliko nereproduktivnog seksa? Za mene je ovo veoma bitno evoluciono pitanje.

Gay.com UK
18. februar 2003.

EVROPSKA UNIJA SE SPREMA DA UVA I ISTOPOLNI BRAK

Strazburg Evropski parlament je danas izglasao da bi istopolni brakovi, registrovana partnerstva i ugovori o zajedničkom ivotu trebalo da budu uva eni irom Evropske unije.

Evropski parlament je tako e podr ao uva avanje istopolnih brakova koji su sklopljeni van zemalja koje jo nemaju zakonski odobren istopolni brak. Odlukom Evropskog parlamenta je omog eno istopolnim parovima iz bilo koje zemlje Evropske unije da se venčaju u Belgiji i da njihov brak bude uva en u dr avi u kojoj ive. Evropski parlament slu i kao zakonodavni parlament, ima mo sličnu dr avnim parlamentima, i sprovodi zakonodavstva Evropske unije u saradnji sa Ministarskim savetom.

www.expatica.com
11. februar 2003.

GEJ MU KARCI I LEZBEJKE PROTESTO VALI PROTIV MUGABEA

Aktivisti/kinje za gej, lezbejska i ljudska prava su 19. i 20. februara vi e puta glasno prozivali predsednika Zimbabvea, Roberta Mugabea, poznatog po svojim anti-gej stavovima, nazivaju i ga ubicom i zahtevaju i da bude uhap en zbog muženja.

Tokom otvaranja Franko-Afričkog samita u Parizu, aktivisti/kinje su pošli da trube i ga ali su ambasadu

Zimbabvea farbom. Tako e su odr ali demonstracije is- pred hotela u kom je Mugabe boravio, Ministarstva pravde i Palace pravde.

Organizacije ACT UP, Pink Panthers i Pokret za demokratske promene su učestvovali u akciji. Nekoliko osoba je uhap eno, me u njima i dobro poznati gej aktivista Piter Tafel.

Sve zajedno su nas ugurali u maricu i stavljeni smo u preventivni pritvor u obli njoj policijskoj stanici. Policajac vi eg Eina mi je rekao da je ministar unutra njih poslova naredio na e hap enje. Dr ali su nas dva sata, sve dok Mugabe nije napustio Ministarstvo spoljnih poslova. Posle otpu tanja iz pritvora pratila su nas policijska kola i policajci u civilu. Jurili su nas kao pacove po ulicama Pariza , izjavio je Tafel.

Izgleda kao da je ceo francuski sistem takav da titi one koje kr e ljudska prava, kao to je Mugabe, i napada mirovne demonstracije kakve smo mi odr avali , ka e Tafel.

Internacionalne vesti br. 461
24. februar 2003.

ENCIKLOPEDIJA QUEER KULTURE U NET IZDANJU

Intelektualci/ke, akademski istra ivači/tejk e, i eksperti/kinje na polju umetnosti i literature sastavili/e su internet enciklopediju sa linjenicama o gej, lezbejskoj, biseksualnoj, transseksualnoj i queer kulturi. Enciklopedija, koja je besplatna, e biti postavljena u ponedeljak (3. mart) na www.GLBTO.com sajtu. Enciklopedija sadr i vi e od 900 tekstova (to ukupno iznosi vi e od 1. milion reči), ilustrovana je sa vi e od 200 istorijskih fotografija i ilustracija sakupljenih iz svetskih arhiva i biblioteka. Projekat GLBTQ enciklopedije je za- ista bila moja strast , ka e Endru Vikholm, predsednik i producent gbltq.com sajta, koji je tako e osnivač gayhis- tory.com sajta. Ovaj projekat je bio jedino mogu zah- valjuju i neumornom radu mnogih pionira u polju GLBTQ studija. Veliki je podstrek videti vi e od 260 profesionala- ca/ki i eksperata/kinja kako predaju svoje radove za GLBTQ enciklopediju.

4. mart 2003
The Advovate

UMRO PSIHIJATAR KOJI JE POKRENUO AMERI"KU ASOCIJACIJU PSIHIJATARA DA UKINU UVR TAVANJE HOMOSEKSUALNOSTI KAO BOLESTI

Filadelfija (SAD) Dr. D on E. Frejer, psihijatar iz Filadelfije koji je ubedio Ameri"ku asocijaciju psihijatara APA, da ukinu svrstavanje homoseksualnosti me u men- talne bolesti, umro je u svojoj 65. godini.

Frejer se 1972. godine obratio APA-u na konvenciji u Dalasu i predložio im problem. Bio je predstavljen kao Dr. H. Anonimi i nosio je masku i periku kako bi se maskirao. Koriste i mikrofona koji menja glas rekao je konvenciji: Ja sam homoseksualac. Ja sam psihijatar Zatim je grupi ob- jasnio kako je bio diskriminisan i da mora da ostane anon- iman jer bi mogao da izgubi posao samo zato to je gej. U to vreme on je bio profesor na Temple univerzitetu, ali bez stalnog radnog mesta.

Sljede e godine upravno ve e Ameri"ke asocijacije psi-

hijatara je ukinulo homoseksualnost iz Priru"nika za diag- noziranje i statistiku mentalnih bolesti.

On je napravio veliki pomak , ka e aktivistkinja za LGBT prava Barbara Gittings. Ona je tako e Frejerova dugogodi nja prijateljica koja mu je pomogla da se spremi za nastup pred konvencijom APA-a.

Time se situacija umnogome pobolj ala jer su psihija- tri/arke shvatili da gej mu karci i lezbejke nisu ne to ap- straktno ve da su prisutni i u samoj profesiji.

Frejer, poreklom iz Kentakija, je radio kao redovni profe- sor psihijatrije i porodične medicine u Templ univerzitetu. Penzionisao se 2002.

Medicinska kola Vanderbilt univerziteta mu je 2002. go- dine dodelila presti nu Almnus nagradu, i iste godine je od Asocijacije lezbejki i gej mu karaca u psihijatriji dbio presti nu nagradu za rad.

5. mart 2003.
365Gay.com

DVE LEZBEJKE MAME `E BITI NAVEDENE KAO RODITELJKE NA IZVODU IZ MATI"NE KNJIGE RO-ENIH

Prvi put u istoriji Amerike sudija iz Nju D erzija je presu- dio da obe ene iz lezbejskog para mogu da budu nave- dene kao roditeljke na izvodu iz mati"ne knjige ro enih za dete koje e jedna od njih roditi u maju.

Obe ene su biolo ki vezane za dete. Jedna partnerka nosi dete koje se razvija iz jaja ca koje je prilo ila druga. U ve ini slučajeva gde lezbejski par dobi je dete, na- jše e se upisuje ime biolo ke majke kao roditeljke na izvod iz mati"ne knjige ro enih. Njena partnerka zatim mora da usvaja dete jer nije genetski povezana sa dete- tom, i zatim sud odlučuje o tome vi e od est meseci. Advokatkinja lezbejskog para, Melisa Brizman, je ovu pre- sudu opisala kao pobedu u borbi za reproduktivna pra- va . Zastupnici/e gej i lezbejskih prava tako e su odobrili presudu, navode i da se njome pro iruje definicija porodice.

365Gay.com
12. mart 2003.

POLA EVROPSKE UNIJE UVA AVA ISTOPOLNE PAROVE

Vi e od polovine od 15 dr ava koje Eine Evropsku uniju pravno uva avaju istopolne parove.

Dve zemlje, Belgija i Holandija, dozvoljavaju istopolnim parovima da se venčaju po istim propisima kao i het- eroseksualni parovi. Holandija, tako e, dozvoljava da se osoba koja nena holandsko dr avljanstvo i koja je u istopolnom partnerstvu sa Holan aninom/kom venča svo- jim/on partnerom/kom.

Tri zemlje, Danska, Finska i vedska, imaju zakone o registrovanom partnerstvu, kojima registrovani istopolni parovi dobijaju vi e od 99 posto prava i obaveza koje ima- ju venčani parovi. Dve dr ave koje nisu u Evropskoj uniji, Island i Norve ka, tako e imaju te vrste zakona.

U Francuskoj i Nema"koj postoje sistemi zakona kojima se reguli e partnerstvo, mada ti zakoni ne nude komple- tan spektar prava koje ima brak.

Na kraju, Portugalija uva ava istopolna partnerstva

pravnim konceptima nazvanim Linjenična unija i zajednička ekonomija, mada oba nude znatno manje prava od braka.

Preostalih sedam država Evropske unije, Austrija, Grčka, Irska, Italija, Luksemburg, Španija i Velika Britanija, ne uva avaju istopolna partnerstva na državnom nivou. Španija i Britanija imaju ograničeno uva avanje u odre enim op tinama.

Druge države, koje nisu članice Evropske unije, a uva avaju istopolna partnerstva na manje ili više razuman način su Kanada (Kvebek ima najjasniji zakon) i Švajcarska. Zalaganje za uva avanje istopolnih parova u Australiji, Austriji, Maarskoj, Novom Zelandu, Južnoj Africi i pet država SAD je bilo polu uspešno, s tim što je zakon države Vermont najkvalitetniji.

SADRŽAJ

Jedan, nimalo duhovit, osvrt na to - kako biti duhovita lezbejka danas, *Deša* 3

KONFERENCIJE

Izve taj sa internacionalne letnje škole, Stop - AIDS, Beograd/Kopaonik 3
 Izve taj sa kampa za mlade LGBT aktivistkinje i aktiviste, Bačka Topola 4
 Završni dokument sa skupa lezbijskih grupa sa područja bivše Jugoslavije, Ljubljana 5
 Sa Queer konferencije, Vekrana V 6

ORGANIZACIJE U SVETU

LGBTI zajednica se organizuje i jača u Bosni i Hercegovini, Hoty 9
 Centar za civilna i ljudska prava CCHR, Makedonija 10
 Kratka povjest lezbijske grupe Kontra, Sanja Juras 11
 Godišnji izve taj rada DP mreže 13
 Labris: Projekat edukacije enskih grupa 15

LEZBEJSKA POLITIKA

Udružnja za lezbejskom politikom, Lepa Mladenovi 16

ISTORIJA

Lezbejski odnosi 18. veka 18

ZDRAVLJE

Lezbejsko zdravlje i homofobija, Kejt O'Hanlan 21

SEKSUALNOST

Masturbacija 24

NASILJE

Nasilje me u lezbejkama, Ana Zabi 28

KULTURA

Književnost
 Lezbejska udružnja u romanu Sati Majkla Kaningema, Vekrana V. 29
 Ume u senci, Vekrana V. 31
 Lezbejska studija romana Alis Voker Boja pupura 35
 Kratke priče: Iesli Njuren 36
 Dorinabunada je istina, Biljana Iori 43

Film:

Ruuletstvo, Igor Panjol 44
 Osamnaesti festival lezbejskog i gej filma, Suzana Tratnik 45
 Film Fine mrtve devojke na 31. FEST-u, Deša 48

BIOGRAFIJE

Virdinija Vučković 49
 Frida Kalo, Mirjana Jevti 52
 Komentar na poljima ljubavi, Ana 54

INTERVJUI

Intervju sa Vladimirom Arsenijevićem 56

SEŽANJE

Saopštenje povodom smrti arane Papi 59
 Pismo drugaricama, Lepa Mladenovi 59
 Monik Vitig 61
 Lezbejsko telo (odlomak), Monik Vitig 61

VESTI IZ SVETA 62

LABRIS je grupa za promociju lezbejskih prava, osnovana u Beogradu početkom 1995. Nastala je iz nevladine organizacije ARKADIJA - Gej i lezbejski lobi, koji je osnovan krajem 1990.

LABRIS je enska grupa za podršku ženama koje vole žene i promovisanje različitosti lezbejske egzistencije u društvu.

LABRIS tvrdi, na osnovu naučne statistike, da u Beogradu ima oko 20.000 žena koje vole žene a lična prava nisu ostvarena.

Labris - ko smo mi?

Imenujemo svoju drugačiju egzistenciju koja ne zavisi od mu karaca. Imenujemo svoje ljubavi i ideje za drugačiji svet u kojem ne eno biti svakodneвно izložene nasilju zbog svoje lezbejske egzistencije.

Govorimo sebi i drugima da svaka žena ima pravo da voli žene i da to nije devijacija, ni zločin. Lezbejska egzistencija nije lična stvar žene već društveno pitanje prava na različitost.

Podstičemo sebe i druge da kritički razmišljaju o prisilnoj heteroseksualnosti koja čini žene zavisnim od mu karaca.

Radimo na promociji lezbejskih prava u javnosti. Organizujemo radionice na kojima razgovaramo o pitanjima iz naših života.

Povezujemo se sa lezbejskim organizacijama iz zemalja bivše Jugoslavije i sveta.

Solidarišemo se sa ženama bez obzira na njihov seksualnu orijentaciju, nacionalnost, invalidnost, rasu i druge razlike.

Labris - mi tražimo:

- da se društvene, kulturne i naučne institucije prema lezbejskoj egzistenciji odnose isto kao i prema heteroseksualnoj egzistenciji;

- da se zakonima reguliše da lezbejski i gej partneri imaju ista prava kao i heteroseksualni supružnici;

- da se zakonima omogući lezbejskim i gej parovima da usvajaju decu;

- da se u okviru socijalnih ustanova osnuju save-
tovali ta koja e se na odgovaraju i na lin baviti
psiholo kim i socijalnim pitanjima lezbejki, njihovih
porodica i prijatelja;

- da se iz svih ud benika elimini u delovi koji
povezuju lezbejstvo sa seksualnom devijacijom,
patolo kim stanjem ili psihiEkim poreme ajem;

- da se u ginekolo ku praksu uvede poseban
tretman za lezbejke.

LEZBEJSKA EGZISTENCIJA JE NA E LJUDSKO PRAVO

Potrebne smo jedna drugoj da bi prepoznale same
sebe, da bi bile ja e, da bi se izborile za na a pra-
va. Kada Eujemo jedna drugu onda i na e li e
pri e dobiju prostor zaivot.

Potrebne smo jedna drugoj da bi bile vidljive
javnosti. Drugi treba da nas upoznaju i da znaju da
mi postojimo.

